

Les respostes polítiques en aquell qüestionari que representava la interpel·lació regionalista, va comportà l'enfrontament verbal entre Bastardas (republicà solidari) i Giner de los Rios (republicà anti-solidari), i tingué les repercussions esperades. El Marquès de Marianao, demanà llicència per a dos mesos, mentre que Giner de los Rios, fins aquell moment cap de la majoria republicana presentava la renúncia al càrrec de primer Tinent d'Alcalde, tot apartant-se durant una temporada de l'Ajuntament. El segon Tinent d'Alcalde Albert Bastardas, es veié aleshores obligat a prendre possessió de l'Alcaldia durant un parell de mesos, i complint un deure polític que se li exigia democràticament, a situar-se com a cap indiscutible de la majoria republicana solidària, amb un ferm discurs, a on expressava la necessitat de mantenir la "Solidaritat Municipal", que havia portat tans bons resultats a la Ciutat.

Aquella interpel·lació i subsegüent debat, malgrat fou iniciat per imposar a l'Alcalde de R.O., els deures que tenia amb la Corporació i l'obligació de complir les Ordenances Municipals sobretot pel que fa a l'article 117 d'aquelles (petició al Consistori per poder abandonar la Ciutat i el càrrec durant més de vuit dies seguits), airejà també el problema de fons dels republicans davant el moviment solidari, i capgirà la majoria municipal, que era feu absolut del republicans.

Per si això fora poc, el Marquès de Marianao presentà, a la fi de la seva llicència otorgada pel Consistori per refer la seva salut, la dimissió del càrrec.

Aquesta doble coincidència, oferia ara la possibilitat de mantenir encara que ínterinament l'Alcaldia a mans del regidor republicà i solidari Albert Bastardas, que tenia moltes simpaties i era ben vist per la majoria dels regidors i de l'opinió pública catalana.

Però la por de mantenir a Bastardas com a Alcalde popular a Barcelona, poguer més, que la prudència política que així ho confirmava, per resoldre d'una vegada la dualitat de poder dins l'Ajuntament de Barcelona. En aquesta opció, el Govern tingué pressa per nomenar altra cop un nou Alcalde de R.O., amb més capacitat política i provar altra cop, abans que deixar abandonada a l'oposició, la Presidència i per tan el Consistori de la Ciutat més gran del país.

En aquestes circumstàncies nomenà l'advocat Domènech J. Sanllehy i Alrich, com a nou Alcalde oficial, amb data del 5 de setembre de 1906.

Sanllehy (18 - 1911), fou l'Alcalde de R.O. que ocupà el càrrec durant un període de temps més llarg. La seva destresa política i el seu taranà, donaren dinamisme a l'Alcaldia, mentre sabia complaure amb diplomàcia la política del Consistori.

Havia entrat a l'Alcaldia com a un home políticament desconegut, encara que proper al partit conservador, i es disposà a activar les grans obres urbanitzadores que Barcelona tenia pendents d'engà la confecció del famós Pla Baixeres. Per aquesta raó, Sanllehy tingué l'oportunitat, de donar al Consistori el coratge per que iniciés els plantejaments financers que conduïren a abordar amb pragmatisme el conjunt de reformes urbanes de Barcelona i a començar-les.

Aquesta novetat, dintre els homes que fins aquell moment havien estat nomenats Alcaldes oficials, fou aprofitada pel Consistori que en poc temps resolgué tots els problemes que comportava començar les obres de la Reforma de la Ciutat, amb el finançament, la programació cultural i sanitària, i el redreçament de la deuta que el municipi arrosegava d'engà molts anys abans.

Malgrat aquest trets inicials i el dinamisme que el Consistori hi abocà, Sanllehy no tingué però la suficient independència política i governamental, per deixar construir els projectes que el Consistori barceloní anava aprovant. L'arrencada de dinamisme constructiu, en el sentit més ample de la paraula, s'aturà de cop amb el projecte nomenat "Pressupost Extraordinari de Cultura", que l'Ajuntament democràtic de Barcelona havia preparat i aprovat. La posició maquiavélica de Sanllehy, originà que tingués que enfrontar-se directament amb el Consistori, que davant la suspensió d'una de les bases d'aquell projecte ja aprovat, exigís i corroborés un vot de censura contra Sanllehy, que li costà la dimissió forçada com a Alcalde Constitucional de Barcelona.

Però, aquest problema polític, l'analitzarem més endavant, i voldria ara tan sols mostrar els trets principals que conformaren un prestigi i un cert clima polític dins l'Ajuntament durant el primer any de presidència municipal.

Sanllehy, intentà de bon començament adaptar-se a les exigències polítiques, que eren perfectament logiqués en un Consistori democràtic que lluitava per l'autonomia municipal, logrant que aquest acceptés les seves gestions, per resoldre les qüestions

més endarrerides, malgrat tenir l'antecedent del Marquès de Marianao. El Consistori premià la seva dedicació i el seu esperit amb sengles vots de gràcies (sessions del 4 de desembre de 1906, i d'altres durant l'any 1907), així com per les gestions a favor de l'Amnistia, que realitzà, per iniciativa del Consistori.

L'aprovació del projecte de la Reforma i el Contracte amb el banc "Hispano-colonial" li valgueren un reconeixement especial per part del Govern, que li otorgà la Creu d'Isabel la Catòlica. Les relacions amb el Consistori durant l'any 1907, foren bones, i no hi hagué desacorts polítics ni administratius, que fessin suposar un canvi d'orientació.

Cal destacar, inclús, que Sanllehy aprovà l'acte de destitució del Comandant de la Guàrdia Municipal, realitzat per Bastardas quan ocupà interinament l'Alcaldia, durant un curt període de temps.

Es a partir de 1908, quan les relacions entre Sanllehy i el Consistori es deterioren progressivament i de forma ràpida.

La primera prova, d'aquesta actitud, és l'adopció per part de Sanllehy, d'un canvi en la data, fixada ja prèviament i aprovada pel Consistori, de la inauguració oficial i solemne de les obres de la Reforma de la Ciutat. És un avís pel Consistori mateix, de que l'home que fins aquell moment el tenia guanyat, es distanciava ràpidament, i passava tot trepitjant-los per sobre dels acords presos a la llum del dia, per un organisme sobirà i democràtic. Però la resposta del Consistori, fou també el primer avís, que Sanllehy rebé, abans no cosumés el trencament polític, que amb aquella acció iniciava.

Dos mesos més tard, i mantenint altra cop el camí irreversible d'enfrontament, de anul.lament, i d'antidemocràtic davant del màxim òrgan decisiu de Barcelona, suspengué una de les bases que feien possible el Pressupost de Cultura, com un projecte democràtic i modern en l'àmbit d'ensenyament. La resposta immediata i enèrgica, que defensava l'autonomia municipal, la democràcia i la cultura, per part del Consistori, fou un vot de censura aprovat per una majoria aclaparadora (33 vots contra 4)

Era el darrer i definitiu avís. El Consistori trencà amb l'Alcalde de Sanllehy i aquest malgrat tenir el recolzament implícit del Govern, hagué de presentar la dimissió com a Alcalde de Barcelona.

El document de dimissió portava data del 30 de maig de 1908. Però a desgrat d'això, Domènech J. Sanllehy figurarà com a Alcalde de Barcelona fins el primer de juliol de 1909, data en que prengué possessió el nou Alcalde de R.O. Joan Coll i Pujol. Del període que va entre el 5 de maig de 1908, dia en que el Consistori democràtic de Barcelona aprobava el vot de censura contra Sanllehy, fins el 30 de juny de 1909, en que oficialment la mitad del Consistori elegit el 1903 acabava el seu mandat, exercí d'Alcalde de Barcelona el primer Tinent, Albert Bastardas i Sampere. L'Alcalde Bastardas, que no fou mai nomenat per R.O., sinó que fou elegit per acceptació directa del Consistori, serà el primer Alcalde Popular de Barcelona, del segle XX.

La lluita per l'Autonomia Municipal, arribava així al seu ideal. Bastardas, tingué davant de la Ciutat de Barcelona, l'autoritat moral i política d'un Alcalde democràtic, constitucional malgrat la inhibició legal del Govern, i republicà.

H - ELS CONFLICTES ENTRE EL CONSISTORI BARCELONÍ I EL PODER CENTRAL 1904-1907.

La peculiaritat de l'Ajuntament de Barcelona a primers de segle, conferida per les victòries electorals dels dos partits anti-dinàstics de 1901 i 1903, donaren una situació política que era incompatible amb els sistema bipartidista que mantenia vigent a Espanya un poder centralitzat caciquista i monàrquic.

No és d'estranyar doncs, que la dualitat de poder polític que tenia l'Ajuntament barceloní, provoqués tensions i posicions polítiques oposades entre els representants del poder central, és a dir, l'Alcalde de R.O., el Governador Civil, així com la burocràcia estatal sobrevinguda a Catalunya, juntament amb l'aparell de l'Estat, i el Consistori democràtic de l'Ajuntament.

Examinem ara, breument, els conflictes que aquesta dualitat de poder polític i d'interessos socials ocasionava, i els debats que en el parlament municipal fan referència a aquesta qüestió. Es constant les queixes que el Consistori fa contra la figura burocràtica i estatal del Comissari Regi de primera ensenyança. La seva autoritat eclipsava el possible control de l'ensenyament de

primer grau per l'Ajuntament. Les escoles municipals que depenien financerament de l'Ajuntament, estaven controlades pel Delegat Regi, que tenia cura de l'administració econòmica i pedagògica. Per això trobem quantes vegades era possible, ja sigui per dimissió o per altres raons de la persona que ocupava aquell càrrec, la petició consistorial de derogació de la figura de Delegat Regi, o que passés a dependre directament de l'Ajuntament. No cal dir, que la responsabilitat política en el cas de la campanya contra el Pressupost de Cultura, fou molt notable.

Un altre cas, encara més important, són les amenaces que el corresponent Governador Civil, dirigia al Consistori; és molt notable la que es produeix en la sessió del 21 de maig de 1904, quan el Consistori discuteix la subvenció de la festa del Corpus, i la majoria republicana decideix fer obstrucció legal, per falta dels seus propis regidors.

En aquest cas la minoria regionalista actuà. d'acord amb la pressió efectuada des del Govern Civil.

De semblant manera, tenim altres tipus de pressió, que comportaven amenaces directes o indirectes, per tal de que el Consistori fes o desfès alguns dels seus projectes ; aquest és el cas del Pressupost de Cultura.

També trobem, les queixes pertinents del Consistori, sobre les lleis estatals d'aprovació recent, i que si bé, segons el criteri del parlament municipal, no són obertament anti-constitucionals, sí que entorpeixen i fiscalitzen, cada cop més, l'obra dels ajuntaments democràtics. En la sessió del 20 de juny de 1905, Eusebi Corominas protestava de les lleis publicades en "La Gaceta" (BOE), que atemptaven contra la Llei Constitucional fonamental dels ajuntaments. Davant aquest fet, el Consistori, malgrat no poder fer res, aprovà solidàriament la formació d'una Comissió formada per Corominas, Cambó, i Marial, perquè preparessin una "Exposició-Protesta" contra "l'intromissió escandalosa del poder central, conseqüència lògica del concepte que a Espanya es té de l'Estat i dels municipis".

Aquesta sensació de subjecció i d'impotència, pròpia d'un Ajuntament de la importància de Barcelona (imaginem els altres !), queda reflexada en la sessió del 7 de setembre de 1905, quan es presenta una proposició incidental, avalada pels regionalistes (Puig

i Cadafalch), demanant que la Corporació es dirigeixi als Cónsuls representats a Barcelona, perquè intercedeixin a través dels seus respectius governs davant del Govern espanyol, a favor de l'Ajuntament de Barcelona.

L'actitut maximalista de la minoria regionalista municipal, és immediatament contestada pel regidor republicà Bastardas, així com d'altres regidors, exigint la retirada de la proposició, ja que aquesta era evidentment anti-constitucional.

La seva aplicació podia perjudicar visiblement el prestigi adquirit fins ara pels republicans en l'Ajuntament, i també podia ésser un motiu, perfectament tipificat, per provocar la suspensió oficial de tot el Consistori democràtic de Barcelona.

Per això, els republicans, davant de la situació creada, preferien la retirada de la proposició, abans que la seva modificació. La illegalitat del possible acord municipal, era tan evident com perillosa.

En un altra aspecte, eren conflictius les peticions estatals que s'adreçaven a l'Ajuntament, per qualsevol problema de cooperació. En la sessió del 3 d'abril de 1906, els regionalistes protestaren, per la petició de locals per part de l'Estat, per a instal·lar-hi oficines policíiques. Els republicans es dividiren en les opinions, sobre aquest cas, i Giner de los Rios, finalment, basant-se amb un acord del Consistori, decidí oferir-los-hi.

També però, succeeix a l'inversa, i és l'Ajuntament, que per mitjà d'una proposició republicana (presentada per Bastardas, Layret, i Giner de los Rios), demana que la Presidència es dirigeixi al Govern de l'Estat, en el sentit de que els ajuntaments puguin contractar lliurement tota classe d'obres i de construccions, amb els sindicats obrers, i que siguin derogades totes les disposicions legals que fins ara s'hi oposaven (sessió del 10 d'abril de 1906).

Els conflictes directes plantejats entre Corporació Municipal i Govern Civil de Barcelona, són també importants; si per una part la cooperació entre l'Ajuntament i el Govern Civil era necessària i gairebé obligada, degut a les dificultats cròniques en molts serveis estatals, i a la manca de comunicacions ràpides per solucionar qualsevol conflicte social, ciutadà, o accidental, per altra part els conflictes que surgeixen, la rivalitat i les oposi

cions entre les dues autoritats, fa difícil arribar a segons quín tipus d'acords generals.

Principalment perquè, els Governadors Civils, intentaven adequar els acords municipals, que havien d'ésser sancionats per aquells, a les normes i postulats polítics que dictats pel Ministeri de Governació, poden així, controlar qualsevol qüestió que afectès als principis establerts pel règim de la Restauració.

En aquests casos, el Governador Civil de torn, revocava els acords presos pel Consistori municipal, i materialitzava amb aquesta fiscalització a les decisions d'un parlament democràtic, l'imposició de l'autoritat governativa, en qüestions d'ordre municipal.

La supremacia del poder politic estatal, sobre el poder politic popular legalment instaurat, era la primera font de conflictes i de reticències, amb els Alcaldes de R.O., que encarnaven el poder politic de l'Estat.

El 3 de maig de 1906, el regidor republicà Francesc Layret, protestava indignat contra un dictamen del Govern Civil, que revocava acords del Consistori de l'Ajuntament.

Es de destacar que aquestes revocacions governamentals, es produïen sobretot quan afectaven a qüestions públiques i tocaven interessos particulars importants.

En d'altres casos, davant les protestes i els plets plantejats per l'Ajuntament, el Govern Civil, rectificaria i reconeixera els drets de la Corporació Municipal. És el cas de la qüestió de l'Acèquia Comtal, quan el Governador Civil deixà sens efecte els acords del Consistori, en nomenar dos regidors, que dret a llei tenien vot i veu en la Junta d'administració de l'Acèquia Comtal. Serà ara el regidor Bastardas que pleitejarà contra la resolució governamental, logrant que aquest rectifiqui i accepti els drets de l'Ajuntament a la Junta (sessió del 8 de maig de 1906).

Encara, hi ha els cas típic, i actual, de la necessitat de desplaçar-se a Madrid, per resoldre qualsevulla qüestió, d'índole administrativa o financera i ministerial.

Més greu són els casos produïts quan el Govern Civil suspén l'acord de l'Ajuntament de la destitució d'un funcionari municipal per malversació de fons públics. Aquest cas denunciat també per Bastardas (sessió del 18 d'octubre de 1906), implicava acceptar la immoralitat pública d'un funcionari, i la negació de l'autoritat del Consistori democràtic, per tallar l'abús, i la falta

de confiança d'aquells que treballen en l'administració al servei dels ciutadans.

Un altre tema, era relacionat amb l'ensenyament; en la sessió del 8 de novembre de 1906, els regionalistes demanaren que es complís la Llei Municipal, sobre les qüestions d'ensenyament primari, i que les oposicions a les places de mestres, fossin celebrades a Barcelona, i no a Madrid.

El terrorisme comportarà també problemes : l'Ajuntament davant l'ineptitud de la policia governamental, demanarà juntament amb d'altres entitats, l'organització pròpia d'una policia moderna i eficaç.

En aquest sentit, existeix també una petició perquè els policies de serveia a Barcelona, fossin catalans, o bé portessin com a mínim 10 d'anys d'estança a Catalunya.

Finalment l'Ajuntament estigué present, en qualsevol projecte de Llei, que tingués relació política amb l'administració local o en qüestions relacionades amb lleis electorals.

D'aquesta manera elaborà un informe sobre el projecte de Llei d'Administració Local que representava les idees polítiques de Maura aplicades als problemes nacionalistes. També reclamà el dret al sufragi universal, i en contra del vot corporatiu amb una declaració solemne (sessió del 13 de juny de 1907).

Igualment cal destacar la sessió del 26 de novembre de 1907, quan el Consistori protestà contra els abusos de les companyies ferroviàries estatals, i per unanimitat aprovà una proposició contra les prerrogatives que aquelles companyies gaudien, sobretot a Catalunya.

L'aspecte més trascendental de tots, és potser el produït, a partir de 1908, amb el problema entre Sanllehy i la voluntat democràtica del Consistori barceloní, que estudiarem més endavant.

NOTES 4

-
- 1 - Borja de Riquer; "Lliga Regionalista", pag 273.
 - 2 - Ajuntament de Barcelona, "Anuario Estadístico de la ciudad de Barcelona", any III, 1904, pags. 5, 6, i 7.
 - 3 - Molas, Isidre; "Lliga Catalana", pag 69
 - 4 - Molas, Isidre; "Lliga Catalana", pag 69 i 70.
 - 5 - Vegis Lezcano, Ricardo; "La Ley de Jurisdicciones 1905-1906" Madrid, 1978.
 - 6 - Vegis J. Camps i Arboix; "Història de la Solidaritat Catalana" Barcelona, 1970.
 - 6 bis.- Ajuntament de Barcelona, "Anuario Estadístico de la ciudad de Barcelona", any V, 1906. pags 5, 6, i 7.
 - 7 - "La procesión del Corpus y los concejales republicanos" a "La Publicidad" del dia 28 de maig de 1904. Reproduït a Documents, amb el nº 9, volum según.
 - 8 - Sessió del 30 de març de 1905; En el mateix sentit, el regidor Albert Bastardas, publicà un article a "La Publicidad" titolat "Acuerdo justo y oposición injusta", reproduït a Documents amb el nº 10, volum según.

5. L'AJUNTAMENT DE BARCELONA I LA SOLIDARITAT CATALANA

A - ANTECEDENTS (1904 - 1905)

La singularitat política del nou Ajuntament barceloní, constituït a primers d'any de 1904, obrí les esperances perquè, malgrat el refús inicial, s'arribés a portar a terme un treball municipal de cooperació entre les dues forces polítiques allí representades. En el primer any, aquest intent, gairebé no és possible, per la rigidesa política dels regionalistes, que creuen, i amb una certa raó, que poden acaparar els llocs claus de l'Ajuntament i de les Comissions de Treball, amb una política de total oposició als regidors republicans.

Una dada de relleu, és el que, aquesta cooperació no podia fer-se evident immediatament després de les eleccions, precisament perquè aquestes comportaren una beligerància entre les dues formacions polítiques durant la campanya electoral, i ara es veien obligats a mantenir, ni que fos per prestigi davant l'opinió pública, la continuació de la batalla dialèctica, per conservar i a ésser possible ampliar des de l'Ajuntament les seves bases electorals.

La possibilitat d'aconseguir una cooperació política entre republicans i regionalistes, no arribà fins que la Lliga Regionalista s'adonà que no es podia seguir mantenint la intransigència en la col.laboració municipal.

Les primeres dificultats per lograr aquesta cooperació, que representava la consolidació democràtica de l'Ajuntament, vingueren quan els regionalistes es negaren a ostentà cap càrrec polític. La reacció republicana, fou copà totes les Tinències d'Alcaldia, i logrà una ampla majoria en les Comissions de Treball.

Aquesta nova situació, que marginava la minoria regionalista, no sense el consentiment polític d'aquesta, radicalitzà les seva consucta municipal, i introduí una política de boicot i d'obstrucció molt notable en l'acció republicana dins l'Ajuntament. Però aquesta actitud, era més aviat un cert suïcidi polític, malgrat haver donat alguns resultats brillants, degut a que la mayo

ria consistorial no tenia ni disciplina de vot, ni coherència programàtica a l'hora de les discussions i de les votacions. Per això, algunes d'aquestes foren perdudes pels republicans, i capitalitzades pels elements de la Lliga i de la dreta més reaccionària, que formava grup consistorial amb els regionalistes. No serà fins a començaments de 1905, quan les dues forces polítiques de l'Ajuntament barceloní, iniciaran una cooperació de treball que bé podem qualificar de solidària, així com de històrica.

En paraules del regidor Albert Bastardas, aquesta cooperació municipal, era una "Solidaritat Municipal", és a dir, una aliança tàcita de les forces polítiques integrades en el Consistori de l'Ajuntament barceloní, per cooperar, i aplicar les reformes urbanes que la ciutat necessitava.

Després d'un any de discrepàncies i d'enfrontaments dialèctics dins del Consistori, s'obria ara un clima de solidaritat, que feia coordinar i apreciar mútuament els diferents punts de vista polítics i ciutadans, per arribar a acords significatius, que incidissin molt directament en un canvi qualitatiu i quantitatiu per situar els problemes que Barcelona patia, en un camí de solucions de curt terme. No era solament una qüestió d'urbanisme, sinó un conjunt de mides, i d'esforços polítics solidaris per millorar dintre els termes legals vigents d'aquells Consistoris, la situació social, urbana, i política de la ciutat de Barcelona.

L'entrada de republicans amb criteris d'honradesa política i administrativa, així com d'un catalanisme d'esquerra, com els regidors Layret, Zulueta, Corominas, Bastardas, etc. donava la possibilitat de poder mantenir una estreta cooperació, en les formes de treball i en les intencions per modernitzar i culturalitzar la Ciutat, juntament amb els regionalistes deslligats dels grups reaccionaris de Defensa Social.

Aquest planteig, significava però, deixar de mantenir entre les dues forces polítiques majoritàries en l'Ajuntament, una batalla constant, que perjudicava els interessos polítics de cada grup, al paralitzar un treball eficaç de renovació municipal.

Es doncs, amb l'entrada de l'any 1905, que el Consistori de l'Ajuntament coneix un període de "Solidaritat Municipal", protagonitzat entre les dues forces polítiques surgides de les darreres eleccions. Aquest moviment solidària, dintre l'Ajuntament, arribarà fins a finals de 1908.

Serà però una "Solidaritat Municipal, que tindrà en compte les divergències conseptuals i polítiques dels dos grups. Per això, no es mantindrà sempre igual la mateixa majoria solidària, sinó que segons el problema plantejat i la pràctica política que comporti, aglutinarà majories típicament parlamentàries, vull dir d'un mateix sentit polític, com la republicana, o bé es compondrà de fraccions dels dos grups polítics, és a dir republicans i regionalistes, apartant els homes més allunyats i més extremistes dels caps de grup.

Aquest procés, enllaçarà, a partir de 1906, amb el moviment anomenat de "Solidaritat Catalana", que arribarà dins el Consistori quan la solidaritat municipal portava més d'un any imposant-se. Per això, la "Solidaritat Municipal, que no era fonamentalment una majoria establerta per raons polítiques, sinó més aviat per raons d'un canvi democràtic i necessari per a Barcelona, serà una singularitat municipal, que desconeguda gairebé en la seva totalitat, i inclús negada per molts estudis que tracten de Barcelona, es mantindrà més ample i més flexible, que la famosa solidaritat catalana.

La "Solidaritat Municipal", serà dirigida i promocionada pels republicans nacionalistes, a despit que la solidaritat catalana, fos controlada i dirigida per la Lliga Regionalista.

Això no serà motiu perquè amb l'incidència dins el Consistori de la solidaritat catalana, la "Solidaritat Municipal", es transformi i ocupi l'àrea política que va dels republicans menys lerrouxistes, passant pels nacionalistes i salmeronians, fins als regionalistes més independents i deslligats dels grups de pressió caciquista.

Aquesta incidència provocà la divisió de la majoria republicana del Consistori barceloní, encara que mantingué en els seus càrrecs als republicans nacionalistes. No hi hagué doncs, un capgirament polític municipal, i tan sols quedaren marginats, els grups més lerrouxistes i els elements més reaccionaris lligats als regionalistes.

J. Romero Maura ¹ escriu "que las desavenencias personales e ideológicas obligaron de hecho a descartar desde el inicio la ilusión de que la mayoría numérica de los republicanos en el consejo municipal (obtenida en noviembre de 1903), resultase una verdadera

mayoría. Además, y esto rezaba tanto para los abiertamente disidentes, como para los concejales adictos a la Unión, quienes deben su posición al electorado tienden a desobedecer al partido al que pertenecen con más frecuencia que quienes dependen directamente de él para su designación y remoción. Lerroux tuvo que renunciar de momento al monopolio de los nombramientos de empleados municipales subalternos, de lo que se quejó amargamente. En cuanto a la orientación de la política republicana en el municipio, tan solo pudo determinarla en parte, a costa de un enorme esfuerzo y de una habilidad consumada".

Per això, i després de descriure els sistemes més caciquistes i bruts que utilitzaven alguns republicans en la primera època municipal de després de les eleccions de 1901, senyala com "Lerroux se vió pronto forzado a iniciar una cierta política de alianzas tácitas que domina gran parte de su estrategia a todo lo largo de 1904 y 1905. Aunque trató de suavizar en lo posible toda discusión al respecto, poniéndose abiertamente del lado de los honestos cuando se trataba de honradez, y apelando en sus recomendaciones a la generosidad del concejal cuando sabía que éste no respondería si se alegaba la sola razón de partido ², Lerroux formó bloque con los concejales moderados pero profesionales, y especialmente con Eusebio Corominas".

" Y como no todo debían ser disgustos con los concejales de la candidatura "de prestigio" resultó que entre los que había designado por su fama, Lerroux encontró un aliado de gran valor, menos dado que otros al ausentismo, cumplidor ágil en la persona de Hermenegildo Giner".

"Giner tenía toda la figura del republicano inflexible, hierático y moderado. Pero era un radical de verdad, aunque su radicalismo no fuera del tipo corriente. La mejora de la instrucción que recibían los obreros y una verdadera democracia popular eran lo único que le importaba en la política. Y si los principios le parecían,uy importantes, más urgente creía obtener resultados: los republicanos, decía con aplauso de los profesionales, no han venido "a administrar mejor, sino a administrar de otra manera". ³ Dintre aquest esquema, era a ón els problemes de la majoria republicana tenien més consistència. Perquè per entendre la Solidaritat Catalana, també com a conflicte entre els regidors republicans, cal considerar la importància pràctica i política de l'obra de Lerroux dins el partit de la Unió Republicana a Barcelona.

El seu coneixement de la realitat social dels grups adherits

al republicanisme, la seva autoritat com a un dels dirigents màxims dins la màquina del partit a Barcelona, i el seu interès, gairebé personal, doncs el personal quedava integrat en el col·lectiu del partit, almenys en l'estructura mental de Lerroux sobre el que havia d'ésser un partit modern i fort, que el tingués a ell com a capdavanter, són factors importantíssims que cal tenir presents a l'hora d'estudiar l'incidència de la Solidaritat Catalana dins l'Ajuntament.

Per això, hem d'analitzar, encara que sigui breument, com es desencolupa l'organització del partit d'Unió Republicana a Barcelona.

Sembla correcte senyalar que aquest partit, no era pas el que ara entenem per un partit de masses; en tot cas perquè ho fos, calia transformar-lo.

La Unió Republicana s'assemblava més a un partit de quadres, ja que la seva intenció era tremendament electoralista. Sobretot a Barcelona a on la incidència d'un home com Lerroux, que malgrat no tenia oficialment cap càrrec de direcció dintre l'estructura del partit barcelonés, ocupava per la seva brillant oratòria demagògica presudorevolucionària, un lloc important davant els criteris electoralistes de la Unió.

Alejandro Lerroux, que s'ha treballat durant tres anys seguits l'estament republicà de Barcelona, significativament més obrerista, accepta aquest punt de partida que el partit li concedeix, i es llença a fer-se conèixer i respectar com a líder polític, per tal d'introduir-se sistemàticament dins els canals propagandístics i directius del partit, fins arribà a ésser, l'home clau. Les seves campanyes electorals, els seus discursos abrandats i grandiloquents, els mítns i articles, abonen un republicanisme radical i pseudo-revolucionari, amb tocs d'autonomisme i també d'espanyolisme, sense però, deixar mai de jugar la carta obrerista i anti-regionalista.

Durant tres anys llargs, Lerroux, aprofita l'avinentsa que se l'hi ha donat i treballa amb passió i eficàcia. El resultat, serà lograr reunir al seu voltant una gran majoria del republicanisme barcelonés. Per ell passaven les estratègies polítiques de l'Unió Republicana a Barcelona. Sense ell, el partit quedava mermat en la seva pròpia base electoral.

Amb aquestes condicions, Lerroux, home ambiciós en el bon sentit de la paraula, no podia continuar el treball polític sense aglu-

tinat a favor seu d'alguna manera, el conjunt d'esforços polítics que en aquest temps havia sapigut oferir, a les bases republicanes de la zona de Barcelona.

Malgrat que el Congrés del partit d'"Unión Republicana", havia elegit a Nicolas Salmerón, com a cap indiscutible, el nucli més important del partit, que a partir de 1902 o 1903, radica a Barcelona, està controlat propagandísticament i políticament per Lerroux. La seva estratègia dins el conjunt de Catalunya, figurava molts cops. com la estratègia governamental, però, fins a quin punt, la política de Lerroux a Barcelona, coincidia amb la del Govern Morret? Existia, tal com sempre s'ha suposat una prestació econòmica d'aquell a Lerroux?

No podem, en aquests moments i amb les fonts consultades, comprovar aquest punt, que és negat per alguns treballs de història i per l'abundant documentació del llibre de Romero Maura; en canvi té però, l'absoluta afirmació de la historiografia tradicional catalana, tan lligada al catalanisme polític, i dels elements polítics lligats a la Solidaritat Catalana.

Sigui com sigui, no creiem que s'hagi fet encara un estudi històric rigurós de la figura política de Lerroux, i del republicanisme barcelonés de l'època. Aquest mateix treball tan sols pretèn introduir-nos-hi.

I es que tanmateix, la figura de Lerroux, com a element polític i social, conté uns trets històrics que obliguen al historiador a desconfiar de la historiografia tradicional, i enfocar el treball cap a aspectes dinàmics del procés històric català i fonamentalment a Barcelona d'aquella època, que el situin més objectivament i més dialècticament davant el conjunt socio-polític enmarcat entre 1900 i 1910.

En aquest sentit, creiem que Lerroux, cobreix dintre el republicanisme de Barcelona, el lloc d'un autèntic manager polític, enfrontat amb una organització política del partit, dividida en cercles, ateneus, casinos, etc, i que cal transformar-la, unificant-los per crear una organització moderna de partit polític.

No hi havia prou, que ell estigués políticament per sobre de cada reina de taifas, que representaven aquestes agrupacions polítiques dintre el partit. Calia crear consciència i disciplina política, per la formació d'un cos polític, que servis per aglutinar tots els sectors englobats dintre la Unió. Per altra banda, la seva intenció, si bé representava un benefici al republicanisme es desviava quan pretenia conquerir la direcció política unificada de tots aquest grups republicans de Barcelona, per enfrontar-se

en un futur no massa llunyà, amb la mateixa direcció salmeroniana del partit.

Per això, la possibilitat d'èxit d'aquest treball, incidia notablement dins el partit, i Lerroux depenia alhora, també d'aquest intent.

En aquest aspecte, Lerroux, analitzava el republicanisme barceloní, amb mentalitat moderna, però utilitzava en canvi, mètodes de treball molt peculiars del caciquisme electoralista de la Restauració, de les consepacions més dretanes del mateix règim, així com d'elements ideològics i patrioters de diverses fonts, maniobran perquè en resulti un clima d'eufòria revolucionària, obrerista i anticlerical, sense però, representar un veritable capgirament social, que signifiqués a l'hora de les concrecions polítiques, l'instrument ideològic per a una revolució moderna i social. Fallarà, potser, en la unitat del partit, anant doncs, per camins d'un fàcil èxit popular, però tindrà un talent polític eficaç i constant, fent jugar amb el seu poder de convocatòria que tant bé s'havia treballat, el sentiment tradicional republicà i federalista davant les crisis, que dins el partit, com sobrevingudes de fora frenaran el seu intent de formació d'una maquinària política de partit instrumentalitzada amb les formacions republicanes que existien a Barcelona.

Lerroux, doncs consolidarà en la seva persona un prestigi davant la gran massa popular barcelonina, sense arribar però a la formació d'un partit modern que servís per mantenir controlada la possible revolta de la classe obrera. Per això, més tard, Lerroux anirà desfent l'entrellat, fins a situar-se personalment en el punt polític que més bé el configurava : una dreta tradicional i reformista.

Dintre aquest procés, el camí de Lerroux sembla inevitablement lligat a monopolitzar l'obrerisme, més per tenir-lo encuadrat, que per llençar-lo a la construcció d'un canvi social.

"Lerroux fue un posibilista que intentó reconducir demagógicamente el movimiento obrero catalán hacia su inserción en el sistema de partidos de la Restauración, -escriu J.A.González Casanova-, para, desde Barcelona, reformar el republicanismo mesocrático y ponerlo en condiciones de transformar la política española y el Estado. Con ello ponía las bases de un populismo de "centro", anterior al populismo de derechas de la CEDA y paralelo al que, en el mismo sentido conservador, acababa de iniciar la Lliga Regio -

nalista en 1901".

"Lerroux combatió a la Lliga, sobre todo en el Ayuntamiento de Barcelona, intentando un gobierno municipal de izquierda frente a la burguesía barcelonesa. Para ello no vaciló en tachar el nacionalismo catalanista de antiespañol (cuando no lo era ni por asomo) y en lanzar a la clase obrera radicalizada por la pendiente del anticatalanismo, pese a que algunas de sus bases populares provenían del federalismo catalan."

I afegeix que "este enfrentamiento coyuntural de dos clases sociales adoptó superficialmente la forma de un combate entre dos nacionalismos (el español y el catalán), pero pronto se vió la falsedad del mismo. Lerroux acabaría haciendo causa común con la derecha, incluida la catalanista, a partir de 1914, como después lo hizo con la CEDA y con el golpe militar de Franco." ^{3 bis}

Estem però, tan sols al començament, seguim-l'hi doncs, els passos, per comprendre millor el seu camí ; "los datos de partida estaban a la vista de todos : Lerroux contaba como sabemos con la mayoría del electorado republicano y con un grupo de militantes incondicionales y enérgicos agrupados en la Federación Revolucionaria: por otra parte los tres grandes periódicos de la Unión en Barcelona - "La Publicidad", "La Campana de Gràcia" y "L'Esquella de la Torratxa"- pertenecían a los moderados, personalmente afectos a Salmeron"⁴. Per a Romero Maura, el problema intern del partit, no era una lluita entre la dreta i l'esquerra d'aquell, sinó entre el grau de professionalització política dels membres del partit. La diferència entre polítics professionals i afeccionats, rau en conceptes diferents del que ha d'ésser un partit polític. Si bé els professionals de la Unió (com Sol i Ortega, Junoy, Corominas, Roca i Roca), conciben la política com a éxits i fracassos personals, l'afeccionat l'entent com una cosa pública "intrínsecament interessant", i la seva participació l'omple de goig perquè en ella satisfà cívica - ment la seva vocació política. "El aficionado critica al profesional por su oportunismo. El aficionado, cuando es un demócrata, exige programas detallados, es partidario de la democracia interna en el partido, quiere antevotaciones, concibe toda representación política como un mandato". ⁵

L'Unió Republicana era en aquest aspecte un conglomerat d'aquestes dues posicions, antagòniques des d'un punt de vista polític, però necessàries en la vida, estructura, manteniment i pràctica d'un partit tan poc format com ho era el republicà.

Per això, Lerroux intenta situar-se com a cap directiu del repu -

blicanisme barceloní, aprofitant la seva situació política. Romero Maura ho planteja així: ⁶

"Tomada la decisión de fundar una parte sustancial del atractivo electoral del partido en los servicios que éste prestara en lo inmediato, convenía a Lerroux convertir la Unión Republicana de Barcelona en una "political machine" - es decir, un partido cuya disciplina y medios de control internos se fundara lo más posible en una manipulación de incentivos tangibles, y los menos posible en el manejo, siempre problemático a la larga, de incentivos intangibles como la satisfacción de luchar por una causa, o la de pertenecer a un partido. Lerroux se percató de ello. Pero las dificultades para la realización del proyecto eran ingentes, puesto que se trataba de reunir grandes recursos materiales, y Lerroux y sus amigos los más pobres y a veces los menos arraigados de entre los republicanos barceloneses, corrían el riesgo de perder el liderazgo en el curso de la transformación.

Lerroux empezó por ensanchar el grupo de sus adictos en el seno de la Unión barcelonesa. Cosa de no alarmar y no suscitar la coaligación de los prohombres del partido en contra suya, se abstuvo de competir en juntas y comisiones, ⁷ no trató de lanzar un periódico suyo, ni de apoderarse de los clubs existentes. El "lerrouxismo" organizado ganó rápidamente importancia, pero no tanto por una reducción absoluta de los demás grupos como por accesión de nuevos y grandes núcleos a los ya existentes. La Fraternidad Republicana, que tenía ya casi mil socios en abril de 1903 y cerca de mil quinientos en junio del mismo año, fue el primer gran centro de Lerroux. Su fin no era competir con los demás centros: era un lugar de reunión para obreros republicanos, y una gran sala para los festejos del partido".

"En las Fraternidades, se encuentran muchos nuevos y viejos republicanos en un ambiente a su gusto. Las más grandes, sobre todo la primera, se convierten en punto obligado de reunión, cuando hay noticias sensacionales, o crisis dentro del partido, o necesidad de coordinar la actividad republicana local. Los que ambicionan mandar y son todavía poco conocidos, buscan en las Fraternidades público y ocasión de hacerse valer. Sobre todo se forma en ellas un nuevo tipo de sublíder y de "pequeño intelectual". Estos hombres se acostumbran al trato de obreros convencidos o vagamente simpatizantes. A veces, ellos mismos son obreros, que encuentran en la Fraternidad medios y resortes con que no cuenta el pequeño club tradicional, donde los gastos de propapaganda deben salir del bolsillo de quien se empeña en propagar. Las dimensiones y la diversi-

ficación de quehaceres de las Fraternidades acostumbran a los sublíderes a conceder importancia, a la vez que tiempo y esfuerzo, al sostenimiento y progreso de la organización. Muchos de estos nuevos líderes son jovencísimos. Casi todos nacen a la actividad republicana al mismo tiempo que se adiestran a las funciones organizadoras. Tienen ideas radicales pero no programas fijos ni doctrinas herméticas. Lo que más les importa es que el partido crezca. Para casi todos ellos, Lerroux es un ídolo".

"Además de este núcleo de ideas extremistas y de actitud típicamente profesional, Lerroux contaba con un número indeterminado de adictos diferentes dentro del partido: militantes de ideas también muy radicales, pero intransigentes en los métodos, exaltados, partidarios de la propaganda revolucionaria sin matices ni concesiones. Si el partido republicano había de dividirse en derechas e izquierdas, Lerroux podría contar con la casi totalidad de éstas. Pero Lerroux no quería escindir el partido según ese criterio. Los aficionados dentro del ala moderada del partido, eran regeneracionistas republicanos que se hacían una idea muy alta -y en aquellas circunstancias muy impráctica- de la política, y que eran demasiado intransigentes consigo mismos para librarse a una propaganda demagógica a su modo de ver deleznable. Pero al "sacar de sus casas" a algunos representantes de esta categoría, Lerroux les significó que se les seguía necesitando y que se les respetaba".

"El problema que planteaban los profesionales de ideas moderadas era otro. No les importaba mostrarse de vez en cuando ferozmente revolucionarios mientras tuviesen la seguridad de conservar con ello su electorado y además la certidumbre de que se haría una política básicamente moderada, aun que no fuera puramente regeneracionista. No debía pues parecerles mal que se levantara una poderosa organización prestadora de servicios, de significado evolucionista, y que acaso contribuiría a morigerar los radicalismos obreros. Lo que podían temer era que esa política se hiciera sin ellos, contra ellos. Pero si la exuberancia tropical con que medraba la izquierda no era para tranquilizarles, Lerroux había aquietado sus recelos siquiera en parte, al poner a Corominas, prototipo del profesional moderado, a la cabeza de la candidatura municipal de noviembre de 1903."

"La orientación adoptada por Lerroux ante aquellas elecciones, reflejaba su convencimiento de necesitar a los moderados. Precisaba

de ellos porque romper con los moderados hubiera llevado a la exclusión de Lerroux de la Unión Republicana, y seguramente a la disolución práctica del partido republicano nacional. También dependía en parte de los moderados para financiar el desarrollo del partido: casi todos los republicanos activos de clase media acomodada figuraban en la derecha. Al aliarse con los moderados, Lerroux pudo pensar que obtendría de ellos ayuda material sin que por lo mismo se desviasen hacia tal o cual prohombre de la derecha las simpatías populares. Y así fué, porque ni aún los más profesionales de la derecha congeniaban lo bastante con el público de las Fraternidades como para competir en ellas con Lerroux. La alianza, sin embargo, encerraba el peligro de que se cuartease la cohesión de la izquierda "lerrouxista", solicitada con grandes aspavientos por los jefes de los otros partidos republicanos, que a menudo se presentaban ante el electorado como los verdaderos defensores de la política que -decían- Lerroux predicaba sin seguirla".

"Para contrarrestar esta amenaza, Lerroux hizo lo que pudo por retener el grupo de los que, siendo extremistas y compartiendo la visión política del que venimos llamando aficionado, le eran personalmente adictos. Les dedicaba parte de su tiempo, los agrupaba en derredor suyo en la Fraternidad de la calle de Cortes, los acostumbraba a trabajar más por el partido que por las solas ideas. Pero Lerroux no podía comprar el apoyo de federales y progresistas adoptando sus programas, entre otras razones porque asumir el de éstos le hubiera acarreado la enemiga de aquellos y viceversa. Su estrategia, en esta batalla, consistió en tratar de debilitar los partidos marginales atrayendo al seno de la Unión al mayor número posible de los extremistas profesionales que militaban en ellos. A todo el que estaba dispuesto a sacrificar en lo inmediato algo de sus intransigencias programáticas en aras de la eficacia, Lerroux abría de par en par las puertas de la Fraternidad. Ofrecía ésta un campo de acción mil veces más ancho que el que tenían a su disposición los jefes de casino de los partidillos, y Lerroux se abstenía de exigir a quienes venían a trabajar junto a él que rompiesen formalmente con Vallés y Ribot, o con quien fuera. Hasta nombraba -como ya se dijo- candidatos para concejal a hombres tales".

"La indicada estrategia dió el resultado apetecido, y muchos de los elementos profesionales extremistas más valiosos que en 1902 militaban todavía en las filas de los partidos federal y progresista

se pasaron a Lerroux en 1903".

A continuació Romero Maura afegeix que "Lerroux luchó continuament por crear y controlar una direcció centralizada de las sociedades republicanas. Ya tenía pensado aprovechar el triunfo electoral de las elecciones a diputados de 1903 y la inauguración del solar de la Casa del Pueblo para imponer su plan de Confederación de asociaciones del partido en Barcelona. Pero el terreno estaba aún mal preparado para esto, y se limitó en aquella ocasión a designar un comité organizador que preparase un proyecto de pacto. Fijó la fecha para febrero de 1904."

"Mucha debió de ser la resistencia que encontró porque el Congreso de que debñia salir la Confederación no se reunió hasta primeros de julio de 1905".

" El fracaso de aquel Congreso acentuó la necesidad que Lerroux tenía de hacerse con el control directo de la representación republicana en el Ayuntamiento de Barcelona. Por muy honroso que le resultara vestir la toga del legislador, Lerroux obtenía casi nada de ella en cuanto a patronato administrativo estatal: a lo sumo alguna amnistias para sus amigos más revoltosos. El municipio era el único lugar de donde podían llevarse al partido fondos que no pertenecían a los miembros del partido. Y si el Ayuntamiento era pobre, más lo era la Unión Republicana barcelonesa. El control de las subvenciones municipales a diversas entidades privadas era la palanca soñada para asegurarse un dominio indirecto sobre muchas sociedades republicanas dedicadas a la acción cívica. Eso, aparte de que el poder sobre los nombramientos de empleados municipales representaba una considerable fuente adicional de patronazgo".

"Lerroux no era el único que aspiraba a formarse una clientela dentro o fuera del partido, y se daba el caso de que en las elecciones municipales de 1901 y 1903 casi ninguno de los hombres llevados a las concejalías barcelonesas era suyo. Lerroux podía apoyarse en la intimidación para hacerse obedecer; pero esta arma, que utilizaron alguna vez los de la Fraternidad de calle de Cortes no era para abusar de ella si se quería preservar la unidad del partido. También podía por el mero echo de ser el jefe del republicanismo local, valerse del entusiasmo unitario y atizar el afán de disciplina aparecido a primeros de 1903. Aprovechó lo mejor que pudo esta tendencia. Obligó a veces a los más voluntariosos a excusarse públicamente. Movilizó a menudo las juntas de distrito para que exigiesen de los concejales que les dieran cuenta de sus actos. Logró que la junta municipal de Barcelona acordase la celebración

de plenos frecuentes, para coordinar la acción en el ayuntamiento y

"encarecer a los señores concejales del partido de Unión Republicana... la necesidad de (actuar) en conformidad con las aspiraciones del partido republicano y de acuerdo con los compromisos reiteradamente contraídos".

Pero els problemes dins la majoria republicana de l'Ajuntament podien afectar en una divisió del partit a escala catalana, sinó s'imposaven algunes de les fraccions en joc.

"La formación del bloque de los profesionales tenía la ventaja de impedir la cristalización de dos facciones separadas por una línea de fractura ideológica, -escriu l'autor de "La Rosa de Fuego"-, a la vez que quedaba excluida la impensable alianza de los aficionados de extrema izquierda con los igualmente aficionados del ala moderada. Más el bloque de los profesionales era por necesidad un fenómeno transitorio, dada la disparidad de intenciones y de los programas en él momentáneamente soldados. Aquel bloque no constituía el "marais" del partido, y por eso mismo sólo podía perdurar mientras los profesionales de derecha y los de izquierda continuaran creyendo que la política seguida redundaría al cabo en el triunfo definitivo de su tendencia".

"A pesar de que Lerroux limitaba sus actividades conspirativas a un núcleo cospirativo de amigos, y por más que el plan de hacer de la Unión barcelonesa una organización prestadora de servicios favorecía en principios los intereses tanto de la derecha como de la izquierda del partido, los profesionales de esta tendencia, sabían también como los profesionales de aquella que no podían permitirse el lujo de romper definitivamente con los idealistas intran^usigentes de sus bandos respectivos. Y claro, a explotar esta fragilidad inherente se encaminaron los republicanos, que sinceramente o por oportunismo, preconizaban una política del agrado de los aficionados de ideas radicales. Suscitaron así la crisis más grave sufrida por la Unión Republicana barcelonesa entre 1903 y 1906".⁸

Així les coses, i davant la necessitat de preparar el pressupost municipal per a l'any 1905, amb les conseqüents subvencions als centres escolars i benèfics, els dos grups republicans anaren a capitalitzar en benefici seu la possible majoria republicana del Consistori. Els elements radicals del municipi, s'enfrontaven així a la línia preconitzada per Lerroux i els moderats, que tenia dins la Comissió de Governació majoria. Malgrat això la postura radical de l'altre bàndol, tampoc podia ser declarada per Lerroux

politicament facciosa, doncs era un dels punts radicals y anticlericals de la propaganda electoral republicana. En aquests sentit, el xoc entre les dues tendències republicanes serà fort. Segons Romero Maura, els moderats s'havien deixat perdre la iniciativa i contra atacaven obertament en les sessions del 22 i 29 de novembre de 1904 i en les del 6 i 15 de desembre. A desgrat de les dissidències dels radicals progressistes (Mir i Miró), i del independent De Buen, els membres de la Comissió de Governació que prepararen el dictàmen, explicaren clarament quins havien estat els principis bàsics en que la comissió s'havia regit, reixint en la seva aprovació. En aquest cas, els radicals republicans més independents de la línia lerrouxista foren derrotats, i "por su parte, los concejales, que siendo del ala extremista ven sin embargo el problema desde el ángulo del profesional, no vacilan: lo mismo que cuando se constituyó la candidatura de noviembre de 1903, vuelven a hacer bloque con los moderados".⁹ Aquests regidors són Giner de los Rios, Zurdo Olivares, Galí, etc. que volen mantenir les instruccions del partit.

Per altra banda les bases socials del partit segeuixen la línia preconitzada per "La Publicidad" que es decanta a recolzar les subvencions municipals als centres benèfics, encara que aquests siguin regentats per religioses; la mateixa Junta Municipal del districte 8è, envià un ofici al regidor Bastardas assenyalant que aprovaven l'actuació dels dos regidors municipals elegits pel districte (Giner de los Rios i Bastardas) en l'assumpte de les subvencions benèfiques, veient però amb disgust l'obstrucció d'altres regidors del partit en contra del dictàmen, referint-se evidentment als regidors De Buen i Mir i Miró¹⁰.

Era del tot evident que les subvencions municipals constituïen una gran font d'ingressos indirectes a institucions republicanes, fossin aquestes escoles, menjadors populars, asils, etc, però eren també alhora un altre font d'ingressos per les organitzacions catòliques o religioses, que depenien gairabé en la major part de les almoines i caritats ciutadanes. La propoaganda política sorgida indirectament de les subvencions benèfiques repercutia en els ambients populars controlats pels republicans i donava la possibilitat d'extendre la propaganda del partit.

Lerroux necessitava de les subvencions benèfiques per ampliar i consolidar la seva obra política. Es per això que llença amenaces, demana assistència a les reunions, es belluga; els radicals oposats a Lerroux -professionals d'un republicanisme esquerra-

nistes- perden la jugada. I es que també els regionalistes havien votat aquelles subvencions principalment degut als criteris de igualtat distributiva que la Comissió de Governació va aconseguir imposar.

A partir d'aquí les iniciatives de cooperació entre republicans i regionalistes s'ampliaràn.

Apuntem esquemàticament aquests fenòmens solidaris :

La primera sessió essencialment solidària, sera la celebrada el dia 7 de febrer de 1905, quan a proposta d'una proposició signada per elements republicans, regionalistes i liberals, quedava aprovada amb un sol vot en contra, la formació d'una Comissió Especial encarregada de la preparació i execució de la Reforma Interior de Barcelona, planificada ja en l'anomenat Pla Baixeres, que fins aquell moment havia quedat arraconat, així com la preparació del projecte de Conversió i Unificació de la Deuta Municipal.

Tothom és felicita , de l'acord, que suposa pràcticament el punt principal de cooperació municipal entre majoria i minoria.

La Comissió quedarà formada per cinc republicans, quatre regionalistes, dos d'ells ja dissidents de la Lliga, i un liberal.

Entrem després , en una nova etapa : votació solidària en la sessió del 14 de febrer del mateix any, perquè l'Ajuntament pogués cobrar els seus propis impostos.

Dies després (sessió del 28 de febrer), nova votació solidària, (amb la dissidència del regidor Buxó), sobre un dictàmen, dedicat a la construcció de 25 edificis destinats a escoles.

En la sessió del 20 de juny de 1905, s'aprovava solidàriament l'elecció d'una Comissió redactora d'un informe "Exposició-Protesta" contra les intromissions escandaloses del poder central" en les Corporacions Municipals.

Més endavant s'aprovà per unanimitat una proposició sobre les brigades municipals (sessió del 17 d'agost de 1905), i la forma de resoldre algunes qüestions de competències entre Alcalde de R.O. i Consistori, relacionades directament amb aquelles.

Finalment, en la sessió del 22 de novembre de 1905, quedà aprovat per majoria, el Contracte de Tresoreria, que feia de catapulta per poder començar les Obres de la Reforma.

Passades les eleccions legislatives de 1905, en que portaren al republicanisme de l'Unió, un triomf espectacular, encara que me-

nor en el número de vots, que els obtinguts en les eleccions de 1903,, i preparant-se les municipals pel novembre del mateix any, Alejandro Lerroux intenta una vegada més, ésser l'artífex del partit a Barcelona. El 12 d'octubre, "La Publicidad" publicava un manifest sensacional, molt aclaridor de les intencions de Lerroux pel que respecte a l'organització del partit ¹¹; la seva il·lusion és l'organització disciplinada i coherent del partit; calia desfer una vegada per sempre, l'idea de que la bona fe i l'afeccio_unament són virtuts polítiques, i cal també tenir homes disciplinats a l'Ajuntament, que siguin obedients al partit i treballadors de la causa republicana que el partit personifica. En una paraula, Lerroux avisa que, d'ara en endavant, si la representació republicana de l'Ajuntament no compleix, intentarà suplantar-la.

I de moment no hi ha res millor per controlar aquests desitjos, que promoure l'adhessió al partit, que en aquest cas, significa també l'adhessió a la seva causa republicana, hipotecada ja pel mateix Lerroux, i introduint en les properes eleccions municipals, homes adictes amb aquestes normes i de plena confiança en l'obediència política a l'home que els promou i els ajuda. No és tracta doncs, de fer una candidatura a l'estil de les anteriors, que obeien més a mostrar les virtuts republicanes davant l'electorat per convence'l, sinó que per damunt d'això, s'imposava l'exigència política del partit que pretèn colocar els seus homes dins l'Ajuntament, per poguer ara, sense mixtificacions d'altres elements republicans deslligats de Lerroux, controlar l'aparell polític i administratiu de l'Ajuntament.

Per altra part Lerroux, "se proponia librar el combate definitivo a los líderes y sublíderes de ideas moderadas que tenían la actitud del aficionado. Estos hombres que tanto pesaban en el Ayuntamiento, se negarian a participar en una política de reformas que era también a todas luces una política encaminada a crear una tupida red de clienteslas. La exigència de que los candidatos participaran activamente en la vida del partido equivalia -dado el caracter de éste-, a eliminar de la carrera a casi todos los que no se prestaban a los excesos verbales que hacian las delicias del público de las Fraternidades. Pero Lerroux busca con este plan conservar el apoyo de los políticos moderados profesionales. Por eso el contenido del programa de reformas no implicaba en modo al

guno un viraje a la izquierda".

"Para los líderes profesionales moderados, como Roca i Roca, o Corominas, ponerse frente a Lerroux era acabar con la Unión Republicana barcelonesa y empujar la creación de un partido radical. Acatar su propuesta, en cambio, equivalía a afianzar la hegemonía de la izquierda dentro del partido. Pero mientras siguiera el programa de reformas -y no tenía porqué no seguir-, cabía que la izquierda se fuese volviendo paulatinamente moderada, evolución que al fin y al cabo había sido la de muchos de los que ahora formaban la derecha de la Unión".

"Los profesionales moderados adoptaron una actitud expectante. Corominas entró a formar parte de la ponencia de selección de candidatos, junto con Lerroux i Giner. El 21 de octubre presentaron a la Junta Municipal una candidatura con 20 nombres que se publicaron".¹²

Però la publicació de la pre-candidatura, preparada pel mateix Lerroux, implicava una coacció en el treball d'anàlisi i selecció d'aquella, i la Junta no volgué aprovar-la íntegrament, donant el vist i plau solament a onze dels candidats, i tornant-se a reunir novament, per aprovar per majoria sencilla, el altres vuit candidats. Malgrat això, encara ni hagué un que hagué d'ésser substituït. En el fons del problema hi havia la rebel·lió dels quadres professionals del partit contra les exigències electorals de Lerroux.

Roca i Roca volgué pronunciar-se, i feu unes declaracions per manifestar que no hi tenia res a veure amb aquella candidatura; Alguna Fraternidad Republicana com la d'"El Pueblo", que tenia 600 socis, exigí que el seu president Ramon Aguiló fos declarat candidat. Per altre banda, alguns regidors i membres amb càrrecs dins algun districte barcelonés, protestaren de l'imposició d'una candidatura oficial del partit. Però com que Lerroux havia actuat amb la legalitat dins del partit, no pogueren acusar-lo d'infri-gir el reglament.

Després d'un estira i arronsa, Lerroux, ajudat per Salmerón, aconseguí de fer respectar aquella candidatura, tenint així la propaganda assegurada en els diversos mitjans periodístics republicans.

Si bé és cert que, en aquest cas Lerroux obtingué el seu propòsit, també ho és, que aquestes maniobres polítiques originaren una oposició en contra d'ell i de la mateixa Unió Republicana, per

part de les fraccions i grups marginals republicans.

Entre aquest hi trobem altre volta, els republicans federals, mai integrats plenament amb l'Unió Republicana, i presentant candidatures en quatre districtes (concretament, els números I, VII, IX, i X, tots ells de tipologia electoral considerada obrera), i fent disminuir així, la força electoral del partit de l'Unió. Però el més greu, era encara, que els mateixos dissidents interiors de la Unió Republicana, presentaren també, la seva pròpia candidatura en els districtes II, VI, VIII, IX, i X, confrontant tres tendències republicanes en els districtes més sensibilitzats pel republicanisme.

El perill d'un seriós i profund ensorrament electoral d'Unió Republicana en aquests districtes, era molt possible. Podria més la tradició del partit, com a entitat política de presentava la configuració d'un partit seriós, modern i responsable, que les divergències produïdes en ell ?

Les eleccions celebrades pel novembre de 1905, confirmaren que en tot cas, el republicanisme, es mantenia viu, però no avançava. És més, hi hagué un cert retrocés a nivell de tot Espanya, en el vot republicà.

La Lliga Regionalista, logrà fer sortir íntegra la seva candidatura, mentre que la Unió Republicana, solament reeixí, en catorze dels seus vint candidats.

Era una merma considerable, però no era pas una derrota política ni molt menys.

Però com que el sol fet de rebaixar els resultats electorals dels republicans, podia significar un alleugeriment en la correlació de forces polítiques a Barcelona, i el començament d'un camí somiat pels regionalistes- per derrotar-los íntegrament, tenia sentit estratègic i per tant polític, la celebració del "seu" triomf electoral, amb un acte que significués, en aquella època, una certa pressió política, per la quantitat de persones agrupades i per la vehemència de la propaganda que si donava.

Era evident, que la divisió republicana, formada per tres candidatures distintes, havia dividit l'electorat, i restat força a la Unió Republicana, traspasant vots vers els regionalistes, amb detriment del conjunt republicà a Barcelona. Havia guanyat el par-tit de la Unió, però Lerroux s'enportava els vots. En aquest cas podia sentir-se satisfet. S'havia imposat a les bases del partit i als factótums del republicanisme barcelonés, així com als polítics professionals republicans.

En aquells moments, no és aventurat, afirmar que el partit d'Unió republicana de Barcelona, està directament controlat per Lerro \ddot{u} x. Això implica, que malgrat no sigui el seu cap oficial, n'és però el director. Almenys en les decisions més importants a nivell de bases populars i d'estratègies coyunturals. Lerro \ddot{u} x té ja el seu partit.

Paralelament, una de les forces de poder com és l'Ajuntament de Barcelona, tindrà una majoria republicana, de la qual, Lerro \ddot{u} x n'es l'inspirador, en una bona part, i de la que espera, sobretot a partir de 1906, una disciplina més severa, i una adhesió més contundent.

El nou Ajuntament constarà de 28 republicans de l'Unió Republicana, i de 19 regionalistes. La sensació d'ésser el cap del partit local i de que el conjunt d'aquell tenia en ell el millor "jefe", havia estat aconseguit, i "Lerro \ddot{u} x era ya dueño de un partido local como él queria; ya estaba provisto de los medios necesarios para conservar por mucho tiempo su electorado obrero. Y habia ganado la partida sin perder el apoyo de ninguno de los grandes notables del partido; sin que los republicanos acomodados que podian seguir prestando ocasionalmente su ayuda financiera tuvieran motivos para cortar los subsidios solidariamente; sin que nublase el horizonte ninguna posible coalición de los perjudicados. No se le habia ido uno solo de los grandes periodicos, ningun centro grande. Con los datos disponibles y la prespectiva de mediados de noviembre de 1905, erraban quienes hablaban de decadencia republicana".¹³

B - L'AJUNTAMENT I LA SOLIDARITAT (1906 - 1907)

Situats en aquest context, Lerro \ddot{u} x podia estar tranquil, perquè ja havia arribat a on ell volia. De no modificar-se la conjuntura política barcelones o catalana, tenia assegurada per molt de temps la direcció com a "jefe" del partit d'Unió Republicana almenys a Barcelona.

Però, inesperadament surgeix un fet polític-sorpresa que fa variar precisament la conjuntura política i la correlació del conjunt de forces que en aquell moment eren presents a Catalunya. La protesta violent i terrorista d'un grup de militars de la guarnició de Barcelona, contra el setmanari "Cu-cut!" de caire regionalista i del mateix portaveu de la Lliga, "La Veu de Catalu-

nya", arran de la publicació d'un acudit antimilitarista, produeixen, un sentiment de frustració nacional catalana, que aglutinarà en pocs dies la protesta generalitzada de tots els estaments socials del país, i la formació ràpida, d'una aliança política electoralista, anomenada Solidaritat Catalana.

Si bé cal indicar que la premsa regionalista, feia temps que anava publicant sorneguerament acudits i caricatures sobre l'exèrcit i els seus fenòmens tan peculiars respecte de grup de pressió que era, aquests podien ésser mal compresos i perfectament insultants per aquell tipus de militars, i propensos per raons de classe i de sentiment polític, a condemnar-los com a injuriosos per tot l'exèrcit. 13 bis

El límit arribà, quan el "Cu-cut!", inserí a la penúltima plana del número del 23 de novembre de 1905, un acudit, que feia referència al "banquet de la victòria", i en el que quedava desprestigiat l'exèrcit, perquè si es tractava d'una victòria, havia d'ésser dels ciutadans, i no podia pas pensar-se que era deguda als militars.

L'element militar estava convençut, que el moviment regionalista no era res més, que un separatisme encobert, que oferia exemple a d'altres pobles d'Espanya, i només li calgué qualsevol excusa, gairebé banal, en comparació a d'altres, per desencadenar violentament una pressió política, que provoqués l'estat de guerra, i afavorís un canvi governamental.

Potser inclús, podia haver surgit un Estat diferent. El que és cert però, és que la reacció, tingué forma de mini cop d'Estat, i el nou Govern va prendre les mesures per aturar el desprestigi militar que la premsa pregonava obertament, alhora que ofegué la llavor secessionista que la Lliga -deien- preconitzava.

L'importància del fet, no escapa a ningú, més per les repercussions polítiques, que pel mateix assalt en sí, -doncs, d'altres vegades i en diverses capitals, ja ho havien fet-, que ocasionà la dimissió del Govern Montero Rios, després de suspendre les Garanties Constitucionals, per formar nou Govern Segismundo Moret, que preparà immediatament una llei d'excepció anomenada Ley de Jurisdicciones, "per la qual quedaven sotmesos a la jurisdicció militar tots els delictes de paraula o per escrit contra l'exèrcit, la pàtria i llurs símbols. Aquesta llei anava acompanyada del nomenament del General Luque, capità general de Sevilla, i autor del

telegrama de solidaritat amb els militars de Catalunya, per a la cartera de Guerra".

Però no era aquest, encara el problema més gros que Catalunya i els partits polítics del país s'enfrontaven, sinó "l'aparició d'un nou poder polític que actuava clarament al marge de les vies constitucionals, i majoritàriament dretà, l'atac al moviment regionalista, i la submissió dels delictes polítics a la jurisdicció militar, havien de produir una nova correlació de forces polítiques que donaria un gran auge al catalanisme". ¹⁴

Els grups polítics quedaren asturats, davant l'autèntica possibilitat de legalització d'un règim d'excepció que incidia molt directament sobre el moviment regionalista i també sobre el sentiment popular de catalanitat, propi de totes les branques polítiques que existien, incloses, evidentment les republicanes.

La resposta, però, no tingué temps de sorgir de les bases populars dels partits, i fou a les Corts, que Nicolau Salmerón, no com a simple diputat per Barcelona, sinó com a cap del republicanisme de la Unió i portaveu principal i director d'aquesta a Catalunya, que sugerí una possible aliança amb totes les altres forces polítiques catalanes.

Salmerón explicà, que no és pot fer a Catalunya el mateix que es feu a Cuba, i malgrat existeixi un moviment independentista, el moviment contrari, pot esdevenir pitjor, i provoac un trencament definitiu del règim constitucional de la Restauració, i consolidar-ne un altra basat en aquestes forces polítiques que ara es mostraven propenses a actuar per sobre del mateix Estat. Per això, Salmerón ofería als regionalistes la possibilitat de mantenir una aliança política que fes desaparèixer el sentiment de frustració col·lectiu, que els darrers esdeveniments van fer resaltar.

Es tractava d'oposar-se unitàriament a mesures extra-constitucionals, i fer mostrar un sentiment col·lectiu que defensés la democràcia i la llibertat.

La resposta dels dirigents de la Lliga Regionalista, no es fa esperar, i davant la generosa oferta política de Salmerón, accepten de bon grat.

Era una aliança interclassista, encara que no total, per manca d'algunes forces polítiques precisament obreres, dirigida pels executius del partit republicà i de la Lliga.

A aquesta s'hi adhereixen els federals de Vallès i Ribot, el grup de republicans nacionalistes del "Centre Nacionalista Republicà", i els carlins catalans.

Era a l'hora un moviment de defensa i de lluita política, encara que no amb igualtat de condicions, perquè per part de la Lliga que immediatament capitalitzà la proposta de Salmerón, es comprengué la resonància política que podia tenir en favor seu el conjunt de forces aglutinades en el moviment solidari, i els beneficis polítics que s'en podrien optindre, de controlar, encara que fos d'una forma indirecta, l'allau de simpaties que inesperadament l'acció dels militars havia provocat.

D'aquesta situació tan excepcional, que s'oferia a les seves mans, en surtirà la força política del moviment regionalista. Probablement sense la Solidaritat Catalana, el regionalisme de Prat de la Riba no hauria arribat a tenir la força hegemònica dins el catalanisme polític que més tard obtingué. I potser tampoc la Lliga hagués estat un dels partits majoritaris de Catalunya.

Però la nova situació política creada amb els fets de novembre de 1905 a Barcelona, tingueren a la llarga un resultat advers a nivell de Catalunya, del que en principi pretengueren els militars i el govern de Moret.

El volgut aïllament regionalista, es transformà vers la reunificació en forma d'aliança per la catalanitat, encara que aquesta fos a la defensiva, de l'intent d'autoritarisme governamental i dependent de forces extra-parlamentàries, que capgirarà tots els programes polítics de les forces socials presents.

Per un cantó, els regionalistes protestarant en nom de Catalunya, per l'utilització de la força i de la pressió per grups no parlamentaris, expressant així, els primers brots del catalanisme de dreta, que tenia algun contingut separatista amb alements anti-espanyolistes.

Els sectors del "Centre Nacionalista Republicà", es faran ressó d'un protesta contra l'autoritarisme d'Estat, del anti-catalanisme governamental, tot denunciant la repressió política, social i d'expressió.

La Unió Republicana, que assumí en conjunt la protesta dels sectors catalans, denunciarà la suspensió de les Garanties Constitucionals, però, no es mostrarà tan radical contra les mides polítiques governamentals.

Era evident que per a la Unió, no li satisfieien les posicions ultra regionalistes de la Lliga, i els possibles conflictes que l'aliança solidària podien portar amb l'opinió republicana d'altres zones del país. No és d'estranyar, que aquests republicans s'oposessin als tradicionals parlaments contraris a la comprensió de la unitat territorial d'Espanya, que sovint, alguns sectors regionalistes utilitzaven .

Era difícil preveure quin camí agafaria l'aliança de la Solidaritat Catalana, i quina política concreta aplicaria, aquell conjunt de forces tan diverses i contraposades.

Per la Lliga , es tractava d'un moviment reivindicatiu i electoralista; però pel republicanisme de la Unió, era considerat de moment, com una protesta generalitzada, que havia agafat el conjunt de formacions polítiques que es consideraven hostigades per la nova situació, i que havien format per llur defensa, una aliança política encaminada a fer front a l'hostilitat governamental. Aquest punt de vista, exclouia, el fi electoralista, doncs, no es veia possible agrupar cara a uns comicis generals, dues forces polítiques antagòniques, que durant sis o set anys s'havien combatut aferrisadament.

L'espirit del nacionalisme espanyol, que aquells dies surgia a Madrid i en les mateixes Corts, juntament amb l'ofensiva governamental, contra el regionalisme català, que tocava fons en forma de sentiment nacional lligat sobretot a les forces catalanistes d'esquerra, decantaren les reticències i els respectius punts de vista polítics, i es donà el cas que tants els diputats republicans com regionalistes de Catalanuya, es trobaren objectivament immersos en un mateix clima d'hostilitat.

Aquest factor podria ésser, un dels que més influenciaren perquè en pocs dies es pogués passar, de la simple protesta parlamentària a una pràctica política destinada a fins electoralistes sota el comú denominador de la Solidaritat Catalana.

Malgrat, el canvi qualitatiu que es produí, en els executius dels dos partits grans de Catalunya, és a dir entre els republicans i els regionalistes, no tothom, acceptava així les coses; quan Lerroux retornà a Barcelona el dia 9 de desembre de 1905, es trobà immers en una atmósfera impensada, i desbordat políticament per la reacció d'en Salmerón , davant els fets de novembre, i apartat de la

resposta política que un "jefe" com ell podia haver donat.

Era possible redreçar aquella situació, que s'havia produït en els ambients republicans i que podia significar una escissió dins el partit ?

Era viable que la positura republicana de la Unió barcelones, seguint les directrius d'en Salmerón a l'incorporar-se al moviment solidari, pogués atraure també a totes les forces que Lerroux durant aquells anys havia guanyat per la seva causa republicana ? Podien ésser aquestes les preguntes que Lerroux es planteja a l'arribar a Barcelona.

El que si sabem bé, és la seva reacció :

Lerroux vol controlar la situació, que s'ha produït mentres ell era a fora, i pot portar-lo a quedar-se deslligat d'aquelles forces polítiques que fins aquell moment el sostenien. És a dir, reacciona com un capdavanter d'un partit, que justament té per enemics socials i per tant polítics, a aquells que ara mateix volen transformar la rivalitat en una aliança de solidaritat política. Potser és la reacció propia d'un home que veu possible, que amb la nova correlació produïda en les forces polítiques, s'enfonci la base política-professional, que amb tanta cura ha treballat durant els darrers anys, i que ja començava a treure'n el seu fruit.

Lerroux no pot deixar-se abandonar a la línia salmeroniana de les aliances pactistes amb la Lliga, perquè fora la prova visible de que deixava d'ésser el cap-director dels grups polítics que formaven la seva base de suport i que el mantenien dins del partit. La seva decissió no podia tenir el mateix caire que la d'en Salmerón, principalment, perquè un dels signes visibles de "jefe" d'un partit, és el poder dir i aplicar els camins polítics més escaients. En aquest Lerroux jugava a guanyar, i era previsible que si es decantava per seguir a Salmerón, en un punt tan trascendental com aquell, quedaria sotmés a la seva disciplina de partit i perdria tot d'una la força política mitificadora que s'havia guanyat dins els sectors republicans més radicals de Barcelona. Per tant Lerroux, havia de mantenir-se expectant, però demostrant clarament que no estava d'acord amb Salmeron, i que en tot cas, ell seria el que assumiria per tradició, el nucli de republicanisme més pur i més radical.

Precisament la seva formació política, ha tingut sempre molt en comú amb els sentiments militars, espanyolistes, i pre-feixistes, i és difícil, en un home com Lerroux, que pogués en un moment donat desestimar aquestes circumstàncies i prescindir dels seus fo-manets polítics i històrics.

Per a Lerroux, la nova situació creada amb la Solidaritat Catalana, implicava la negació d'un possible cop d'Estat, que com a col-laborador de Ruiz Zorilla, tenia sempre "in mente", si s'adhe-ria a la aliança solidària, que frustrava de cop la seva possible participació.

Lerroux no podia estar, de bon principi, en contra de l'estament militar ni de l'exèrcit en general, però tampoc podia-evidentment-estar a favor d'una aliança amb els regionalistes.

Lerroux no era català, ni participava de l'esperit cultural, artís-tic o social, que tingués com a base la catalanitat. La seva forma-ció era lluny d'aquí, i la seva integració no es va produir mai.

En aquest sentit, penso que també li era difícil entendre la gesta-ció de la Solidaritat Catalana, que pretengués la defensa de la ca-talanitat cultural, i l'aliança política per sobre les diferències de classe. I potser tenia raó.

El fet però, és que no tenim encara l'estudi rigorós i documental que pogués aportar proves del que veim dient.

Siguin aquests factors o bé uns altres, el cas és que Lerroux en arribar publicà el seu famós manifest -"El alma en los labios"- que representava la seva fe pública a favor dels militars i la in-transigència a la política solidària preconitzada per Salmerón.

Perquè en el fons, els incidents provocats pels militars, no eren en sí, contra un setmanari polític, sinó que eren contra un partit polític determinat -Lliga Regionalista-, que els militars intenta-ven -potser perquè creien allò de que l'únic catalanisme hegemònic era el d'en Prat de la Riba, i de la Lliga, donar un cop de força contra un sentiment classista de catalanitat, que ni entenien, ni podien entendre.

Però el cas, era que no solament és tractava de regionalistes, si-nó d'un sentiment espanyolista, que afectava també a àrees repu-blicanes que mostraven a través del federalisme la seva crítica a l'Estat centralista i unificador. I l'estament militar responia de la mateixa manera (cal recordar, les vives reaccions que es pro-duïren contra l'Alcalde accidental Albert Bastardas, l'any 1906 i 1908, el la qüestió dita dels domassos de l'Ajuntament, i sobre les

falses notícies de la negativa a col·locar la bandera espanyola, que eren en sí , una mateixa reacció política contra els estaments democràtics).

El règim de la Restauració, s'havia imposat per sobre les forces que feien possible els típics "pronunciamientos" revolucionaris del segle XIX, però a canvi d'introduir en l'exèrcit un element de disciplina, de centralisme estatal, i de situar els militars, que foren els que donaren la força a la Restauració, en un estadi social i polític per sobre mateix dels partits parlamentaris i com a grup de pressió més o menys institucionalitzat.

Aquestes consideracions, ajudaran a comprendre com Lerroux, no podia ara, trencar la seva pròpia identitat política, per defensar-ne una altra, que ben mirat, podia ésser un fracàs polític, i la possibilitat d'enfonçar o de dividir el republicanisme català. Els republicans solidaris, mantingueren durant un temps, la creença de que el moviment solidari seria vigent , tan sols per testimoniar la protesta contra els fets i la voluntat de no deixar-se imposar per solucions d'excepció, com ho era encara que legalment la llei de jurisdiccions.

Però Lerroux tampoc, volia ésser un polític testimonial, i es llençà a buscar les adhesions necessàries, que feien possible mantenir els punts i els criteris polítics del seu manifest anti-solidari : " las adhesiones llovieron : personales, colectivas, de diversas asociaciones republicanas. Mas de la mitad de las sociedades del partido en la ciudad se adhirieron enseguida. Y vinieron docenas de cartas entusiastas enviadas de los pueblos mas remotos de la provincia y de toda Cataluña : con Lerroux estaban las asociaciones republicanas de Olesa de Montserrat. Monistrol, Caldes de Montbui, Castellserà, Sant Pere de Riudebitlles, Borges Blanques, La Canonja, Calaf, etc. Y la misma posición adoptaron los comités del partido en Mataró, Sabadell, Granollers, Palafrugell, Tarragona, Reus, Tortosa, Amposta y muchas ciudades mas".

"Estas cartas de diciembre constituyen una clave esencial para comprender la trayectoria de la opinión catalana tras el 25 de noviembre. Junoy, Corominas, Salmerón, que siguen en Madrid se abstienen de todo comentario. Roca i Roca no disiente. Desde "La Publicidad" (que otra vez vuelve a dirigir Lerroux) Emiliano Iglesias defiende la necesidad de autonomia administrativa y la intangibilidad de

la patria. El partido sigue su camino. La "Liga de Defensa" se fortalece; ya cuenta con 72 sociedades. Y si es Corominas quien presenta al Congreso el 21 de diciembre -en nombre de todos los partidos catalanes- miles de peticiones contra la suspensión de garantías, eso no pasa de ser un gesto; porque está patente que no hay acercamiento y que "La Unión Republicana" (barcelones) se ha definido con toda claridad haciendo suyo el artículo del Sr. Lerroux. Este en vista del éxito, reitera su lealtad a Salmerón".¹⁵

Es el primer acte. Continua una tensa situació política en el partit republicà. La unitat però, encara es manté. Lerroux pot adherir-se, sempre i quan, sigui encara el cap efectiu i reconegut del partit a Barcelona. És el que ha fet amb la campanya d'adhésions personals. Ara no li cal cap més política que seguir amb els trets directius del seu article, i promoure un sentiment d'unió republicana a Barcelona, que inevitablement passarà per la seva persona, que constantment ratificarà la llealtat a Salmerón. D'aquesta manera, si la roda es trenca, podrà dir, que no ha estat una maniobra d'ell, sinó dels dirigents salmeronians, moderats i professionals, que no han tingut en compte la petició realitzada per les bases del partit, -amb l'adhésió al seu cap directiu Lerroux- de mantenir-se en contra l'aliança solidària.

Dins l'Ajuntament de Barcelona, el Consistori no patia de moment la possible divisió, doncs, la unitat republicana prevalia per sobre el conjunt de la política general.

En la sessió de constitució del nou Ajuntament (1 de gener de 1906), els regidors regionalistes intentaren boicotejar la primera Tinència d'Alcaldia a Giner de los Rios, obertament lerrouxista, per contraposar-lo a Bastardas, que és el que rep els vots possibilistes dels regidors de la Lliga.

Giner de los Rios amb 25 vots a favor i 22 en blanc, no logrà la majoria necessària per imposar-se, mentres que Bastardas per la segona Tinència d'Alcaldia obtenia 36 vots a favor i 12 en blanc. És el primer símptoma d'obstrucció regionalista contra Giner de los Rios. És també el primer intent de dividir als regidors entre catalans i no catalans. És tanmateix un esperit ultra partidista dintre els elements de la solidaritat. La Lliga hauria d'haver advertit als seus regidors, perquè l'intent boicotejador contra Giner de los Rios, atemptava també contra la mateixa Solidaritat Ca-

talana : si Salmerón intentava salvar l'aliança , amb totes les forces del partit d'Unió Republicana a Barcelona i a Catalunya, els regionalistes, amb el seu esperit ultra-catalanista, estaven posan les bases socio-polítiques per enfonsar i dividir les forces republicanes, incidint així, amb un conjunt de factors que assegurava amb certa precisió aquella divisió.

El 8 de febrer de 1906, s'inaugura la campanya solidària amb un miting a Girona; "Lerroux se habia adherido firmemente al mitin de Gerona, y habia tratado de evitar choques abiertos. El 25 de febrero preside la ceremonia de terminación de la planta baja de la Casa del Pueblo; (...) A su lado a la presidencia Juli Casals, y Roca. Hay un representante de "La Veu de Catalunya". Se lee una carta de Junoy que se excusa no poder acompañar a "mi hermano Lerroux". 16

A primers de març, Lerroux empren una gira per València, mentres que el diari oficial del partit, notificava que degut a que ja han desaparegut els motius pels quals el diari confià la direcció a Lerroux, passava aquesta a mans d'en Corominas, que immediatament negà públicament l'existència de divissions dins el partit. Per altra banda, Corominas, cedeix la presidència de la Junta Municipal d'Unió Republicana a Lerroux, posant-se "La Publicidad" a disposició d'aquesta Junta.

En el Congrés, els primers grups polítics integrants de la Solidaritat és retiren succesivament de les Corts, com a mida de força per fer retirar la llei de jurisdiccions.

La política de "flirt" entre els dos partits importants que integren la Solidaritat Catalana continua, i s'exalça i es mitifica amb una manifestació monstre (per aquell temps concentrar entre 150.000 i 200.000 persones, significava un triomf rotund) realitzada en el Saló de Sant Joan, el dia 20 de maig .

Lerroux aconsella en una nota que els republicans vagin a la manifestació convocada per la Solidaritat, perquè també hi va el cap del republicanisme Nicolau Salmerón, però ell fa saber que no hi anirà, demostrant altre cop, amb un acte dissident la intransigència a la política salmeroniana de solidaritat i el distanciament que es va produint entre ell i els seus adherits, amb la política oficial del partit , malgrat que aquest cop, la seva negativa pugui tenir una certa pèrdua d'autoritat a Barcelona, davant l'èxit de la manifestació portada a terme.

Pels caps republicans, que havien estat a la manifestació gegant convocada per la Solidaritat Catalana, creien que aquell acte era la cloenda de l'aliança política, i que el que calia ara, era reivindicar el programa polític regeneracionista que la Solidaritat havia divulgat i que els republicans de la Unió feien seus.

Aquest programa, podria sintetitzar-se així : respecte a les llengües regionals; suspensió de les incompatibilitats dels jutges i magistrats, amb exigència de residència a les regions amb dret foral i coneixement de les lleis i llengües de la regió en que han d'actuar; creació d'una sala en el Tribunal Suprem encarregada dels recursos procedents de les regions de dret especial; creació, tot respectant les actuals Diputacions, d'organismes adequats per a fins d'instrucció i obres públiques, possibilitat d'establir concerts econòmics amb les mateixes ; Autonomia municipal, universitària, etc.

Era evident que amb aquest conjunt de reformes administratives que el moviment solidari havia posat en voga, encara existien més reticències en la base del partit republicà, perquè les agrupacions dirigides per Lerroux a Barcelona, acceptessin amb una certa il·lusió, les consignes solidàries.

Es més, quan per l'abril de 1906, Lerroux publica un article titulat "Mi evangelio", en que descriu el seu programa i justifica tot el canvi polític produït per l'aliança de la Solidaritat Catalana, a condició de que un cop feta la protesta general a les Corts, i al carrer (manifestació), es retorni a la política de partit que imperava abans del novembre de 1905.

Tan Lerroux, com d'altres destacats membres republicans, creien que no calia continuar lligats a un conglomerat interclassista, que no produïa cap benefici polític al republicanisme, i era necessari retornar al punt de partida.

La Solidaritat Catalana, implicava el reconeixement prioritari de una política autonomista a les zones nacionals i regionals de l'Estat espanyol; no en va i plena eufòria solidària, Prat de la Riba publicava la tesi política més important dels darrers temps, amb el nom de "La Nacionalitat Catalana", i els seus punts de vista tindran una gran influència en el moviment solidari. Però els republicans en canvi, d'ençà de 1873, havien mantingut punts de vista polítics diferents sobre els conceptes de nació i els d'autonomia. Mentres que "el catalanismo federalista, de base popular urbana y contenido ideológico democrático o republi-

cano, deducia la màxima autonomia política de Catalunya de la organizaci3n federal del Estado espa1ol. No era nacionalista en el sentido independentista o separatista del t3rmino. Tampoco era nacionalista en el sentido peculiar que le di3 m1s tarde el catalanismo regionalista."

"La Naci3n era Espa1a y el Estado nacional era el espa1ol, pero federal, es decir constituïdo libremente por los antiguos reinos o regiones en forma de "estados" federados. La federaci3n unïa m1s a la Naci3n que el Estado unitario y uniformador, pero por eso mismo, coactivo y disgregador. A su vez, s3lo la constituci3n federal del Estado garantizaba jurïdicamente la autonomïa de Catalunya frente a cualquier otra f3rmula descentralizadora de 1mbito administrativo-regional". 17

Per3 tenint en compte que el catalanisme federalista va fracassar amb la revoluci3 democr1tica produïda entre 1868 i 1873, "la Restauraci3n vio en 3l uno de sus enemigos mas peligrosos. Solo a principios del siglo XX, y dentro de la progresiva lucha democr1tica contra el caciquismo electoral, el catalanismo federalista, combati3 con 3xito relativo -dados los recelos de la burguesia media- el centralismo olig1rquico. Pero ser1 necesario que el republicanismo se extienda por Catalunya, ante la incapacidad de la Monarquïa para solucionar los problemas sociales de la 3poca, para que los federales catalanes puedan aportar su doctrina a la izquierda catalana, distante del lerrouxismo demag3gico". 18

El clima polïtic solidari introduïa un factor unitari que potser deixava amagat el conjunt dels punts de vista program1tics del republicanisme. Salmer3n recolzava la regeneraci3 que la Solidaritat oferïa, mentres que Bastardas escrivia com a reflexi3 que "el r3gimen centralizado ha fracasado ; y la autonomia de ls regiones y de los municipios constituye la esperanza de cuantos anhelamos una Espa1a nueva, reconstituïda con el esfuerzo de todas las clases sociales y de todos los hombres de buena voluntad". 19. La gran premsa d'esquerra republicana, com "La Publicidad", "La Campana de Gr1cia", o l'"Esquella de la Torratxa", s3n inequïvocament solidaris. Es un sentiment nou el que d3na for1a al moviment de reivindicaci3 catalanista, de reafirmaci3 nacional catalana, i de renaixen1a cultural i lingüística.

Per3 tot aquest proc3s, es produeix sota la direcci3 polïtica de la Lliga Regionalista, plantejant la direcci3 de les reivindicacions segons la seva 3ptica regeneracionista i evidentemnt antifederalista.

"Si los republicanos solidarios fueran o no catalanes, encontraban ahora natural la alianza sellada por el plesbicitito del 20 de mayo, era porque habian asimilado ciertas nociones fundamentales del nacionalismo catalan. Distaban mucho de sentir aquel exclusivismo tan común en los nacionalistas de entonces; pero su convicción de que la solución regionalista rodundaría en una "obra patriótica y democrática" en España, partia de la premisa -novísima en aquellos políticos- de que Cataluña tenia, no sólo una personalidad, sinó un "destino histórico". Y esto era una forma de conciencia nacionalista catalana, siquiera larvada", senyala Romero Maura. ²⁰

El distanciament que es produeix entre les posicions solidaries dels republicans salmeronians i la gent d'en Lerroux, condueixen a pensar que molt abans del trencament dins el partit, ja es veia venir la impossibilitat de mantenir una mateixa activitat política, donant per descomptat que els criteris ideològics ja estaven totalment separats.

La exaltació de catalanitat, que comportà el fenomen solidari en la vida catalana, no podia pas ésser un factor d'unió entre Lerroux i els republicans solidaris, sinó d'autèntica desviació i enfrontament.

Però, si per un moment els republicans de la Unió, que representaven els moderats i els professionals del partit, havien pensat que amb la política solidaria arrosegarien la majoria de les masses populars del partit, estaven força equivocats; precisament d'aquí venia l'arrogància d'en Lerroux i la seva força política, davant els fets consumats de la formació de la Solidaritat Catalana, mentre era a l'estranger.

Lerroux podia pensar que en cas de divisió les bases del partit restarien al seu costat, encara que tampoc podia assegurar d'una manera precisa quines, o quantes; però, restava la tàctica de deixar fer perquè després no l'acusesin d'ésser ell el que havia escindit el partit. Sentat això, sembla que quedi clar que la Unió Republicana, era solidària en la seva totalitat, però com que la formació del partit a Barcelona estava perfectament identificat en els mitjans de les associacions i agrupacions republicanes amb el grup d'en Lerroux, la nova orientació promoguda per Salmerón no va influir en gran manera en les zones controlades directament pel líder radical.

Davant d'això, no és d'estranyar que la separació es consumés. Dins del Consistori de l'Ajuntament, les votacions guanyades pel grup solidari són ara més freqüents.

No hem arribat encara a trencament en el primitiu nucli republicà, però no faltarà gaire, perquè la Solidaritat sigui el factor de la divisió, que ja s'endevina.

En la sessió de l'ú de març de 1906, i per votació solidària, l'Ajuntament de Barcelona aprova la jornada laboral de vuit hores pels obrers que treballen en les obres municipals.

Entretant les bones relacions continuen. mentres que no existeixi formalment, un entrebanc polític, que porti a promoure una discussió política de caire a marginalitzar els elements lerrouxistes.

Així a proposta de Bastardas i de Duran i Ventosa, s'aprova un vot de gràcies per unanimitat a Giner de los Rios, per la seva gestió com a Alcalde accidental.

Inclús és sintomàtic que després de la manifestació del 20 de maig, s'aprovés per unanimitat, un acord, segons el qual el Consistori barceloní havia vist amb satisfacció, aquella mostra de Solidaritat Catalana, amb l'actitud digne i civilitzada del poble barcelonès.

Però no passà d'aquí, perquè el nou Consistori, elegit pel novembre de 1905, i ara començava a tenir una certa pràctica, no volia tampoc mantenir una ficció que a tothom semblava una mica hipòcrita. L'Ajuntament calia que determinés si tenia un Consistori solidari o antisolidari, si era lerrouxista, o era salmeronià.

Per tot això, la tàctica regionalista intenta mostrar una actitud de duresa diplomàtica contrària a la que fins ara havia mostrat, sobretot entre 1904 i 1905. Les primeres accions són la negativa dels regidors regionalistes a assistir a la Jura de bandera, i a rebre al Conde de Romanones, quan aquest va fer un viatge a Barcelona.

No és que sigui res d'espectacular, sinó simplement demostratiu del comportament regionalista, per demostrar que ara no vol deixar passar ocasió, per manifestar-se contrari al Govern pro militar de Segismundo Moret.

Aquesta política, també es deixa sentir en el Consistori, i acaba amb la unitat de la majoria republicana i la formació del bloc municipal solidari.

El conflicte comença en la sessió del 21 de juny de 1906, quan Duran i Ventosa interpel·la al Alcalde de Barcelona Marquès de Marianao, per les seves reiterades absències de la ciutat.

L'intent de Duran i Ventosa, és sintomàtic perquè col·loca als republicans en una situació incòmode, malgrat que la jugada política demostra que la Lliga, vol arribar a la divisió republicana mitjançant provocacions parlamentàries i de dubtosa sinceritat, alhora que intenta mantenir una estratègia anti-governamental moderada.

La resposta republicana, davant l'intransigència de Duran i Ventosa, es divideix i ho fa segons els punts de vista lerrouxistes i els patrocïnats per la Unió. Giner de los Rios, que presidia la sessió, es decanta a favor de l'Alcalde de R.O., no veient en la seva acció, res més que beneficis per a la Ciutat.

El debat, però, traspua l'intent de la Lliga de desbancar a Giner de los Rios de les funcions de primer Tinent d'Alcalde; Com que la discussió és molt dura, Giner de los Rios, que era un home madur però honest amb la política, presentà la dimissió, abans de volguer transigir a l'actitud regionalista.

A la sessió següent, presidida per l'Alcalde interpel·lat, rebrotà el debat anterior, provocant que Giner de los Rios en un moment passional s'enfrontés públicament amb el regidor Bastardas, acusant-lo de mantenir silenci i de no volguer parlar en nom de la majoria republicana del Consistori, mentre atacava els regionalistes per la seva actitud anti-governamental.

En mig d'un gran silenci, Giner de los Rios manifestà que per "la actitud de Barcelona hacia el Estado español, toda España, está contra las cuatro privincias catalans", fent menció que la font del conflicte entre regionalistes i ell, estriba en el seu origen castellà.

Aquesta clarificació política de Giner de los Rios, obligà a Bastardas a contestar l'intemperància del seu amic, explicant el rerefons del problema, que "és el pecat que he comés i que no se'm vol perdonar: l'haver obtingut espontàniament vots regionalistes quan m'elegiren segon Tinent d'Alcalde".

Bastardas, intentà també clarificar el debat promogut contra Marianao, per les seves gestions realitzades a Madrid, "prescindint de les opinions polítiques, de les simpaties i antipaties que ens mereixi com Alcalde de R.O...".

Bastardas acaba refereint-se a una Solidaritat Municipal, que ha existit entre "republicans i regionalistes" i que ha significat l'obrer de tots per poder aplicar les reformes de Barcelona, que l'opinió pública demanava insistentment.

El parlament de Bastardas, enérgic, escuet, i volgudament seré, aclapara a Giner de los Rios, que constata com els regionalistes tàcticament afavoreixen a Bastardas en contra d'ell. Aquest intent de postergació política, el porta a demanar un temps de llicència. Aquesta és el començament del plet entre solidaris i anti-solidaris que acabarà amb la unitat republicana del Consistori, per conformar una nova solidaritat municipal, composta ara per dues minories en contra de la també minoria radical.

Això, no significa que l'hostilitat entre els republicans sigui ja la tónica quotidiana, com suposa Romero Maura ²¹.

Durant el mes de juliol i agost ocupa per llicència de Giner de los Rios, interinament l'Alcaldia Albert Bastardas, i això no és motiu perquè Lerroux deixi de demanar les habituals recomenacions. En aquest cas cal remarcar, que entre el 14 de març i l'1 de setembre de 1906, Lerroux envia a Bastardas 24 recomanacions, de les quals algunes d'aquestes foren satisfetes. ^{21 bis}

En canvi, i potser perquè és ara Bastardas qui és troba incòmode o escrupulós, envià a Lerroux un saluda notificant-li les poques possibilitats que tenia, cara a satisfer els desitjos de la clientela política lerrouxista dins l'administració municipal. Lerroux li contestà amb una carta, que jo qualificaria de dura, i amb elements d'enuig ²². Que és el que li digué Bastardas a Lerroux, perquè aquests respongués així?. No ho sabem per ara, però és fàcil d'imaginar-s'ho. El que era cert, és que només l'Alcalde tenia les possibilitats de gestionar les recomanacions que se li fessin per introduir-hi nous empleats a l'Ajuntament. Si a vegades és un regidor el que aconsegueix satisfer les peticions, és perquè l'Alcalde li ha ofert prèviament o posteriorment, proveir les vacants. Cal indicar també, que malgrat les divergències entre Giner de los Rios i Albert Bastardas, no es produeix un trencament com senyala Romero Maura ²³, possiblement perquè no és necessari de cara a la pràctica política de Bastardas, desprestigiar a Giner de los Rios, degut a que un i altre estan convençuts de l'honradesa política de cada ú.

Inclús en el discurs que Bastardas fa en la sessió del 26 de juny de 1906, procura no trencar amb els companys republicans radicals i lerrouxistes i fa un elogi de la Solidaritat Municipal.

També és molt dubtós, que Bastardas i Giner de los Rios s'haguessin "atacado en público" ²⁴, i menys encara si ens fiem d'una carta que Giner de los Rios envià a Bastardas, datada el 26 de novembre de 1906, manifestant-li que suposa "que aunque haya quien se proponga poner nuestros nombres enfrente uno del otro por solidario y antisolidario no han de conseguir que se entibie nuestra buena amistad" ²⁵.

La correspondència entre Giner de los Rios i Bastardas, no deixa entreveure, aquesta hostilitat de que parla Romero Maura, ni un trencament violent dels dos regidors amics; precisament perquè no els hi cal provocar-lo, doncs es tenen per honrats, que malgrat les diferències polítiques que els separaven, i que dins el Consistori els mantenien com a cap respectius, un pels republicans solidaris (Bastardas) i l'altre pels antisolidaris (Giner de los Rios), no s'avenen a llençar-se mútuament acusacions polítiques, que farien els seus propis sentiments. Precisament aquesta correspondència entre els dos republicans, que abarquen els anys 1906, 1907 i també 1908 i 1909, són cartes extremadament amicals i agraïdes; les felicitacions són abundants, així com les recomanacions al seu "amic Bastardas". Pel que respecte al canvi d'orientació de les recomanacions, cal insistir que malgrat els diferents alcaldes accidentals o de R.O. els regidors continuaven demanant-se entre ells, perquè fessin de bé, en la col·locació dins l'administració municipal dels seus correligionaris.

La correlació de forces, que graviten en el Consistori encara existeix tal com eren abans de formar-se la Solidaritat.

El problema solidari és manté doncs, al relantí. Els republicans solidaris, intenten trencar el bloc dels regidors que estan encara adherits a Lerroux d'una manera incondicional; aquesta preocupació es denota en una carta datada el 27 d'agost de 1906, que el regidor Francesc Layret envià a Bastardas dient-li "que lamento que Giner(de los Rios) se aparte cada dia mas de nuestro modo de pensar y preveo graves conflictos en el Municipio. Creo que no debemos dejar que se impongan los lerrouxistas, pues si bien somos

menos en número, tenemos la clave de la mayoría y decidimos las votaciones, según el lado en que nos inclinemos".

"Creo que ha sido una deplorable equivocación de perniciosos resultados la publicación de las caricaturas de "La Campana" y su efecto será contraproducente. Es necesario abandonar al "Progreso" y al "Descamisado" el monopolio del insulto y de la calumnia". "Según parece nos esperan días de prueba para nuestro partido y es preciso proceder con serenidad y mesura". ²⁶

Durant la resta de les sessions de 1906, es manté la moderació entre els regidors, imposant-se encara la "Solidaritat Municipal", per sobre els criteris de la solidaritat catalana, que estaven en plena expansió en la política general catalana.

S'aproven les subvencions benéfiques que l'Ajuntament proporciona cada any, per unanimitat, en contrast amb les dificultats que l'any passat van sorgir.

El malestar que podia comportar, la calma política que reinava en el Consistori, entre els mateixos regidors solidaris, es contrastava, amb les manifestacions públiques i polítiques.

La divisió entre els regidors davant el moviment solidari, es mostra a mida que cada un d'ells s'integra en un o altre grup.

En aquest sentit, cal repassar un article del regidor Bastardas, que representa no solament la seva pròpia declaració política a favor de la Solidaritat, -ja que tothom sabia, que era un dels seus membres més destacats dins el Consistori-, sinó el rebuig d'un home de lleis, davant la monstruositat jurídica que representava la llei de jurisdiccions.

Per això, la seva positura des del càrrec de regidor republicà i solidari, representa l'impossible avinença -almenys com a juriscònsul- entre els defensors del procés que ha gestat la Llei, és a dir el grup republicà directament dirigit per Lerroux, i els detractors d'un instrument jurídic que anul·la la mateixa Constitució, és a dir el moviment interclassista de la solidaritat.

Però aquesta actitud, representa també per a Bastardas, la seva decisió de no transigir políticament amb els grups republicans lerrouxistes, encara que sigui per salvar la feble unitat del partit, preferint la divisió, abans que mantenir-se lligat a unes exigències que per a un lletrat, eren del tot heterodoxes.

L'article titulat expresivament "Debe derogarse", i publicat a més en una revista política republicana de Barcelona, és una reflexió jurídica de l'objecte de la Llei : ²⁷

"El fundamento de la jurisdicción militar, no es otro que la necesidad de mantener la disciplina en el ejército".

"Pero en tiempos de paz, en una sociedad civilizada y libre, en una nación en la cual los derechos de los ciudadanos están garantizados por una Constitución, y los poderes del Estado funcionan normalmente, no se concibe que se extienda la jurisdicción del Ejército, que no es ningún poder, que es y debe ser siempre un servidor de la patria".

"De todos los innumerables defectos y errores de la ley de jurisdicciones, para mí es este el peor, el que ha de obligar a cuantos sienten el ideal de la justicia, a pedir su inmediata derogación. Lo demandan de común el respeto al Derecho y el prestigio del mismo Ejército".

"No conviene al Ejército ni a nadie que subsista este ambiente; debe abandonarse la peregrina teoría de que los agravios que se infieren al Ejército, él solo debe castigarlos".

"Es el mayor de los contrasentidos, encomendar el castigo de la ofensa al propio ofendido, equivale a ser juez y parte, lo cual si siempre sería una monstruosidad jurídica, lo es mucho más en aquellos organismos en que el espíritu de cuerpo anula el personal criterio, la conciencia individual".

"De ahí que la Ley de jurisdicciones sea una derogación de todas las garantías constitucionales, una retracción del pacto fundamental del Estado, en favor del absolutismo, momentáneamente restaurado".

"Crear tribunales de excepción para delitos políticos, es crear no tribunales de justicia, ni de venganza política, simples instrumentos de los odios del poder que con guante de hierro aprisiona el derecho.."

Bastardas acaba amb una crida a la llibertat, a la justícia i al progrès dins la més pura tradició republicana, perquè "todos los amantes de la libertad y del derecho; todos los que tenemos fe en las ideas y creemos que el progreso humano se realiza sustituyendo la fuerza bruta por la fuerza de la inteligencia; todos los hombres consecuentes debemos pedir que se derogue la nefanda Ley de jurisdicciones, que si alguna trascendencia social pudiese tener, sería la tristísima de crear un divorcio suicida entre el ejército y el pueblo".

A començaments de 1907, el panorama polític és aquest : "De una parte estaban Lerroux y los elementos radicales, incluidos los mas intransigentes de la izquierda federal. De otra, en Solidaridad, codeandose con los carlistas, la Lliga y los republicanos nacionalistas de "El Poble Català", se encontraban el ala derecha del federalismo y los moderados de la Unión Republicana".²⁸

Dintre aquests quadre de forces, la radicalització de les dues parts, és fa més patent a mesura que avança l'any 1907, i es preparen les eleccions legislatives.

Dins del Consistori la divisió es va remarcant; senyalem breument els debats en que més vivament queda reflexada aquesta divisió.

8 de gener de 1907 : Existència formal de dues Juntes Municipals republicanes, una sota la direcció de Lerroux, i l'altra presidida per Albert Bastardas. Incidents al carrer contra els regidors solidaris pels elements populars lerrouxistes.

Proposició signada per republicans solidaris i per regionalistes, sobre el problema polític del terrorisme.

Giner de los Rios al.ludeix a Bastardas, i aquest s'alça per donar explicacions detallades. La proposició és aprovada per 23 vots contra 15. Cinc republicans (Bastardas, Layret, López, Fargas, i Esteva) voten amb els regionalistes.

14 de febrer de 1907 : El regidor Magriñà interpel.la a Francesc Layret sobre unes declaracions fetes en el Centre d'Unió Republicana del districte VIIè.

26 de febrer de 1907 : Debat entre Layret i republicans anti-solidaris, sobre la proposició presentada per ells, amb l'intenció de crear una nova brigada eventual, quinze dies abans de les eleccions generals.

Layret condemna aquest sistema de fer les cose per caciquista. Posada a votació l'urgència d'aquella proposició, és desestimada per 21 vots contra 19.

Bastardas vota a favor de l'urgència, i Layret en contra. Sanllehy ho fa a favor de la majoria.

Mentres es produeixen aquests debats, cau el Govern Liberal, i el rei encarrega un nou Govern al mallorquí Antoni Maura, que immediatament dissolt les Corts, tal com era costum, i per afavorir unes eleccions pro-governamentals.

Els mecanismes electorals és posen a funcionar, i es produeix el primer triomf de la Solidaritat Catalana, en les eleccions a diputats provincials (10 de març de 1907).

La política general fa pujà de tó les tensions en els rengles dels dos blocs antagònics, i la divissió dins l'Ajuntament és consolidada poc a poc.

La lluita entre els partidaris lerrouxistes i els republicans solidaris s'extèn. El 6 de febrer de 1907, els centres republicans del districte VIIIè, -les juntes dels quals són controlades pels anti-solidaris-, demanen al regidor Albert Bastardas la dimissió del càrrec per entendre que ja no representa l'opinió dels eus electors. És la resposta política anti-solidària contra els regidors que s'han declarats públicament a favor de Salmerón i per tant en la línia de la Solidaritat Catalana.

Bastardas envià una carta oberta als presidents d'aquells centres (Unió Republicana Graciense, Centre Republicà Obrer de la dreta de Gràcia, Fraternitat Gervasiense, i Centre Republicà de Sant Gervasi,) per denunciar que "el propósito de ustedes fue celebrar un mitin más, con oradores y público enemigos de la Solidaridad, y extraños en buena parte al distrito octavo, para descargar sobre mis costillas todos los insultos y todos los argumentos que constituyen el vocabulario y la lógica usados en los mitins anti-solidarios".

"Como no he cometido otro pecado que ser consecuente, disciplinado y leal, recuerdo, hoy como antes, que debo el acta de concejal, a mi partido y a mis electores; y hoy como siempre, el cargo de concejal (aunque sea legalmente irrenunciable) está a la disposición de mi partido, de mis electores, y de Barcelona en general".

"Mi partido es la Unión Republicana, nacida en la Asamblea magna de marzo de 1903, que proclamó como único jefe a D. Nicolás Salmerón, a quien se dieron omnímodas facultades para organizar y dirigir aquel gran movimiento de concentración republicana".

Bastardas rebut l'argumentació antisolidària que els esmentats centres republicans esgrimeixen contra d'ell, i declara que "si-go pues en mi puesto de honor, dispuesto a trabajar hasta donde alcancen mis fuerzas, por Barcelona y para Barcelona. Creo cumplir con mi deber. La opinión pública juzgará".²⁹

És el seu bateig polític en la lluita solidària. Immediatament d'altres centres republicans de Gràcia i de Sant Gervasi procla-

men l'adhessió al regidor solidaria Bastardas . Pel mateix febrer s'organitza un miting, per recolzar el treball i la línia política portada pel regidor Bastardas, davant uns dels intents lerrouxistes per desprestigiar i fer dimití els regidors solidaris del partit. ³⁰

Es l'inici de la campanya electoral. Convocades, les eleccions legislatives, la Solidaritat Catalana fa públic -el 14 d'abril-, en el Teatre Tívoli, el seu programa polític.

"El Programa del Tívoli", que és el nom amb que s'ha conegut majoritàriament, "és un exponent de l'estratègia de la Lliga i del seny que per a Prat tenia el nacionalisme català en aquells moments històrics", ³¹ i que complau, certament, a totes les forces intergrades dins la Solidaritat.

I malgrat ha sigut considerat com un "pastiche pues lo ideó y escribió Prat de la Riba" ³², trobem que "en aquest programa de la Solidaritat catalana resideix la clau de tot el catalanisme polític del futur -teòric i pràctic-, i també -com no podia ésser d'altra manera-, de tota la dialèctica que relacionarà els catalans amb l'Estat espanyol dins el 1939". ³³

Es a dir, per primer cop en la història del regionalisme, la Lliga opera a través de la Solidaritat Catalana, com la força capaç de afrontar, per un moment, els problemes plantejats per Catalunya a través dels seus partits polítics majoritaris, integrats ara en el moviment solidari, amb l'Estat centralista i oligarquic. La prova d'aquest combat estriba en fer derogar, o retirar la Llei de Jurisdiccions, que representa una Estat d'Excepció, per ofegar la llibertat política que a Catalunya es respirava, amb la presència victoriosa en les darreres eleccions de regionalistes i republicans.

Però, aquesta síntesi política era també, la divisió pràctica dels republicans en el Consistori. Ja era evident "que se altera la composición del Ayuntamiento : por una parte hay una mayoría solidaria (dentro la cual son minoria los republicanos), y por otra, frente a ella, el grupo minoritario de los republicanos adictos a Lerroux", ³⁴ que fa el joc amb alguns elements integrats en la antiga minoria regionalista, i que pertanyen a Defensa Social.

Això afectava també l'organització barcelonesa del partit; calia controlar els òrgans de decissió i de representació de la Unió

Republicana en la zona de Barcelona. Un primer pas era la Junta Municipal del partit que Lerroux tenia ja sota el seu control. Els republicans solidaris, davant l'impossibilitat de transformar-la, optaren per convocar-ne una de nova. Roca i Roca, que havia dimit el setembre, reuní una nova Junta Municipal Republicana ingressant-hi immediatament "cinco periodistas republicanos, ocho concejales y 14 centros. Ni uno solo de los diputados a Cortes elegidos por Barcelona en 1905, seguía con Lerroux" ³⁵.

A nivell general tenim ja establerta una divisió clara i precisa entre les forces republicanes catalanes : per una part, els elements conduïts per Lerroux, i que cada cop estan més marginats de la direcció del partit d'Unió Republicana a Barcelona, doncs s'els considera uns escindits, situació que aprofiten per incrementar i ampliar les seves influències en les agrupacions republicanes i en les zones populars de barriada, com també dins de les classes administratives de l'Estat instal·lades a Catalunya. Aquesta acció de propaganda fraccional republicana logrà un èxit brillant, a l'incorporar els líders i sublíders republicans de les "Fraternidades Republicanas", que eren en la seva majoria molt radicals, i una massa popular i treballadora, que sempre havia seguit la política de Lerroux i que ara es creia en el deure de demostrar que continuava éssent enemiga dels regionalistes, és a dir de la Lliga.

Aquest fet, que comportava per la Unió Republicana una absència importantíssima de la massa popular barcelonina, ofería alhora la possibilitat a Lerroux, de mantenir-se amb una certa independència política, davant del executiu del partit, i en cas de trencament o d'expulsió, la ràpida fundació d'un nou partit republicà radical, que tingués en ell, el seu únic cap i director.

Perquè el problema solidari era que "no se la habian impuesto las masas a los políticos : habia salido armada de la cabeza de Salmerón, y la habian aceptado los políticos antes de consultar a nadie . Y sin la participación del liderazgo salmeroniano, no hubiese habido Solidaridad catalana en Barcelona.." ³⁶.

D'altra banda, estaven els professionals moderats de la Unió Republicana, que tenien com a indiscutible cap a Nicolau Salmerón, el líder vivent més important del republicanisme històric, amb la seva Junta Municipal, i amb els republicans federals de Vallès i Ribot; Els feien costat els republicans nacionalistes del Centre Nacionalista Republicà.

Aquest últim grup, és el que més influenciarà en els regidors republicans de l'Ajuntament de Barcelona, lligats culturalment i políticament al catalanisme d'esquerra dels federals històrics i a la seva tradició de catalanitat popular.

Els seus plantejaments polítics "d'un nacionalisme burgès que pren partit per un republicanisme català, trencant així, la dicotomia catalanisme-conservadurisme-monarquia davant l'espanyolisme-progressisme-república" ³⁷, feien una gran atracció als capdavanters solidaris, del grup republicà dins el Consistori. Em refereixo a Corominas, a Layret, a Bastardas, etc, que els trobarem més endavant amb el grup promotor del Centre Nacionalista Republicà, Carner, Sunyol, Lluhí i Rissech, Junoy, Zulueta, Vallès i Ribot, etc. en la fundació d'un nou partit republicà-nacionalista amb el nom de Unió Federal Nacionalista Republicana.

Amb aquestes divissions, els republicans integrats en el moviment solidari, resten a l'expectativa per veure quin resultat donarà l'aliança solidaria, cara als propers comicis legislatius.

Les eleccions donen el triomf a la Solidaritat Catalana, que obtingué 41 de les 44 actes disponibles a Catalunya. A Barcelona-ciutat, els solidaris s'enportaren el 41% dels vots, mentre que els lerrouxistes arribaren al 17%. En canvi en barriades els resultats oferien signes inversos. Cal destacar, tan per l'època en que erem, com per la tradició d'abstenció, la gran afluència de votants 58%.

El període de propaganda electoral queda marcat pels incidents i l'agressivitat d'uns i altres.

Tres dies abans de les eleccions, s'esdevé l'atemptat contra Cambó i Salmerón, que originà la protesta general i la manifestació d'estudiants contra el catedràtic i regidor lerrouxista Giner de los Rios. Aquest, no podent sobreposar-se al menyspreu dels seus propis alumnes, presentà la dimissió del càrrec de primer Tinent d'Alcalde, prometent abandonar l'Ajuntament, al fer seixanta anys. El Consistori entrava de plé en la lluita solidaritat-antisolidaritat.

En la sessió del 2 de maig de 1907, un cop llegida el document de dimissió de Giner de los Rios, els lerrouxistes s'oposaren amb energia a acceptar aquella dimissió que donaria la possibilitat de que fos un solidari qui arribés en qualsevol cas a presidir l'Ajuntament. Per la seva part, els republicans solidaris, oferien dimití dels seus càrrecs, per tal de poguer elegir nous Tinents d'Alcalde, i amb demostració d'honradesa política. Però aquest in-

tent dels republicans salmeronians (Bastardas, Layret, Fargas de la Flor, i Borrell i Sol), fracassà, quan els lerrouxistes volgueren boicotejar el debat, sense però presentar també ells la corresponent dimissió dels càrrecs, que oferia a la estratègia solidària del Consistori poguer consolidar en els càrrecs als republicans solidaris i revocar els anti-solidaris.

Acceptada però la dimissió de Giner de los Rios, els regidors lerrouxistes que obstruccionaven el debat, abandonaren l'hemicicle abans de la votació.

Immediatament és elegit com a primer Tinent d'Alcalde el regidor republicà i solidari Albert Bastardas, i com a segon Tinent Francesc Puig i Alfonso, regionalista.

La derrota política dels anti-solidaris, era important.

Però tan sols comença; perquè ara es desintegra la vella Solidaritat Municipal, i surgeix una nova Solidaritat, estretament lligada al moviment general solidari.

Els aconteixements, segeueixen aquella política i els signes públics ofereixen evidents mostres, de que l'Ajuntament de Barcelona vol donar als seus actes un caire de catalanitat i de solidaritat. En la inauguració de la cinquena Exposició Internacional d'Art, que patrocinava l'Ajuntament, amb assistència del Governador Civil Angel Ossorio y Gallardo, i de l'Alcalde Sanllehy, es promou un incident que gairebé fou desapercebut; quan el regidor Bastardas, que ostentava la Vice-presidència del certamen, pretén fer el seu parlament en català, es troba amb l'oposició rotunda del Governador que l'obliga a fer-lo en castellà, no sense que Bastardas demostrés diplomàticament el poc recolzament oficial, que el certamen havia tingut. Ossorio y Gallardo, sentint-se al·ludit es molestà.

Es simplement el primer intent de trencar l'aïllament que la llengua catalana tenia en els actes oficials de l'Ajuntament. Això és possible, degut principalment a que la Solidaritat ha portat la conscienciació de catalanitat en les institucions públiques.

Dies més tard, (sessió del 7 de maig de 1907), els lerrouxistes repeteixen l'abandó de l'hemicicle parlamentari municipal, amb l'excusa de la il·legalitat de les votacions per tornar a elegir als dos primers Tinent d'Alcalde, per no haver anteriorment obtingut la majoria.

Aquesta etapa, en que els elements lerrouxistes boicotejen els acords consistorials, no priva però, de que l'Ajuntament amb la solidaritat dels regidors republicans-nacionalistes i dels regionalistes, fes possible la continuació de les grans obres públiques iniciades anteriorment.

El 22 de maig de 1907, el Consistori aprova per unanimitat el dictamen del Contracte entre l'Ajuntament i el Banc "Hispano-Colonial". En la sessió del 22 d'agost, es presenta definitivament la renúncia de Giner de los Rios (que ha complert 60 anys), i el Consistori acorda agrair-li els seus serveis, mentre que Bastardas, que en aquelles sessions presideix l'Alcaldia, manifestava que ell i els regidors que així ho desitjessin i el vulguin acompanyar-lo, visitarà a Giner de los Rios, per manifestar-li el seu respecte.

L'amistat entre Giner de los Rios i Bastardas, així com el respecte entre la majoria del Consistori i Giner de los Rios, no té les mateixes característiques que d'altres grups consistorials entre si i amb destacats regidors. I probablement, és perquè Giner de los Rios, fou un destacadíssim republicà, que malgrat adherir-se de gran a la causa lerrouxista, és a dir a la causa radical republicana, era en el fons políticament honrat amb si mateix, i no deixa d'adonar-se'n que els seus antics companys de Consistori i de partit (Bastardas, Layret, Corominas, etc) són moltes vegades més a prop d'ell, que no pas d'algunes regidors solidaris i regionalistes, i també de que ell se sent més a prop d'aquest que no pas de l'extremisme demagògic i violent d'alguns caps lerrouxistes. Perquè el que no vol renunciar Giner de los Rios, és al seu origen no català, per propia dignitat humana i per autèntica solidaritat republicana a l'estil federal. Per això, la seva dimissió serà més aviat causa de la intransigència regionalista davant l'evidència de tenir com a possible Alcalde accidental de Barcelona a un home que preferia mantenir-se com a "espanyol", abans que integrar-se com a català, en mig de l'apassionament regionalista de la Solidaritat Catalana.

Quan se li otorgà al seu amic Bastardas, la medalla de la encomenda d'Isabel la Catòlica, per la dedicació a favor dels treballs de la Reforma urbana, i un cop fet públic la seva renúncia a la distinció, per propia dignitat política (12 de juliol de 1907) és també Giner de los Rios, qui li envià una efusiva felicitació doble, per la distinció i per la renúncia, destacant, que quan fou distingit ell, també hi renuncià. ³⁸

En ple moviment solidari i després de les primeres ofensives en l'Ajuntament, la majoria solidària del Consistori es consolida. La força de la Solidaritat Municipal, ara solidària, es manifesta en molts aspectes ; entre ells cal senyalar la destitució del Comandant de la Guàrdia Municipal, per l'Alcalde accidental Bastardas, quan es produïren uns incidents pels elements lerrouxistes. El Consistori, aprovà aquesta destitució, juntament amb Sanllehy, que era fora de Barcelona.

Aquesta destitució d'un important càrrec municipal que feia d'encobridor i alhora simpatitzava amb els actes violent dels lerrouxistes, serà molt ben vista per l'opinió pública solidària.

Malgrat el desenllaç, els elements lerrouxistes del Consistori, no estaven disposats a deixar-se arraconar per la majoria solidària, i provocaren discussions de honorabilitat professional per tal de que amb les noves votacions poguessin treure'n algun profit polític. És el cas dels debats promoguts en la sessió del 25 d'octubre, quan els membres de la Comissió Mixta de Tresoreria, Reforma i Obres especials presentaren la seva dimissió (Bastardas, Layret, Rogent, i Borrell i Sol), sense que el Consistori solidària acceptés .

Pocs dies després, en la sessió del 30 d'octubre, hi hagué un viu incident entre Bastardas i Pinilla, que ara actuava de cap de la minoria republicana anti-solidària, quan recreminà al primer Tinent d'Alcalde, haver-se passat de bàndol.

En el partit republicà, els fets també canviaren quan pel juny de 1907, es convocà la Assemblea Nacional d'Unió Republicana, i s'acordà expulsar a Lerroux. Això significava la fi de les mitges tintes i el trencament definitiu. Lerroux en certa manera havia esperat aquell dia, perquè la seva intenció política era precisament la de que fos expulsat, per després poguer reivindicar per la seva causa republicana radical, la continuïtat històrica del moviment republicà.

En certa manera, potser "Salmerón y los Jefes salmeronianos de Barcelona no habian sospechado -que se sepa- que el precio de su política iba a ser el de perder su electorado obrero" ³⁹. Aquest fet trascendental per les conseqüències polítiques posteriors, portarà als partits que pactaren l'aliança solidària a haver de guanyar al tre cop l'element obrer català i immigrat en la seva major part, i que fins aquell moment seguien a Lerroux. Era doncs normal que després del trencament es mantinguessin amb Lerroux, sobretot si aquell convertia el plet amb Salmerón, en una qüestió política en-

els republicans que han traït la caura històrica, i els radicals que són ara l'herència d'aquella.

Però també hi havien altres factors : la propaganda obrerista i demagògica de la revolució, que Lerroix promovia i l'anticlericalisme que abonava, sense desperdiciar l'odi descarat i a voltes teatral contra els regionalistes i els que pacten amb ells.

Perquè les masses populars seguien a Lerroix i no al partit d'Unió Republicana ? Hem intentat donar alguns factors , que responguin a aquesta qüestió; però crec que ens cal un estudi més aprofundit i documental que ens serveixi per analitzar amb més detall aquest fenomen.

Que Lerroix s'havia guanyat les barriades obreres d'immigrants, és força evident, però era el portaveu dels seus interessos, o simplement aglutinava amb la seva vehemència política aquells sectors populars ?

Potser la resposta la podriem trobar en aquest fet : pel gener de 1908, Lerroix fundà amb els seus adherits un partit , que tenia en ell el "Jefe" i director polític. El "Partido Radical" republicà. Un dels seus somnis polítics, fet ara realitat, encara que amb una certa modificació.

El nou partit s'obrirà pas, lluitant contra el moviment de la Solidaritat Catalana, i obtindrà els primers resultats en les eleccions municipals de 1909 (maig i desembre).

Entretant el moviment solidari senyala un cert cansament i una certa debilitat davant el programa que Maura presenta com a solució regionalista : la nova Llei d'Administració Local, que dividirà immediatament a la Solidaritat i trobarà en la Lliga un bon acolliment.

La necessitat de les forces republicanes solidàries de no transigir, comñorten també guardar certes distàncies amb els seus companys regionalistes.

Una mostra clara de l'actitud del sector republicà solidari a Barcelona, davant els problemes plantejats en el moviment solidari, queda reflexat en un article del primer Tinent d'Alcalde Albert Bastardas, publicat en "La Campana de Gràcia" ⁴⁰.

L'article titulat "Republicans i Autonomistes", defensa la interrelació entre els dos postulats per insistir en que l'única forma possible i moderna de l'Estat espanyol, continua essent la republicana. "Respectuosos amb totes les idees i opinions polítiques, creiem, no obstant, que s'han de combatre les equivocades i perjudicials:

i així, amb sinceritat i sense propòsit de molestar a ningú, ens atrevirem a fer algunes observacions als que pensen, que per l'autonomia de la regió o nació catalana, és indiferent la forma de govern, creient que les aspiracions de Catalunya poden ésser i seran satisfetes dins l'actual monarquia".

"Encara que sens titlli de deogmàtics i de poc positivistes, -escriu Bastardas-, nosaltres pensem que la qüestió de la República o Monarquia no és una senzilla qüestió de forma purament accidental, sinó que hi ha quelcom de fons, de essencial; que si la República no és un fi, és un medi per realitzar molts fins socials; i sobre tot, que per raons històriques i de raça, i per exigències de la realitat. pot haver-hi Estats (com Espanya), en què la qüestió de República o Monarquia sigui qüestió de vida o mort".

"Creiem fermament que així com hi ha veritats aritmètiques, hi ha veritats polítiques; i que si és una veritat aritmètica que 2 i 2 fan 4, és una veritat política que la república democràtica (el govern del poble per el poble, amb poders electius, responsables i amovibles) és el sistema de govern més racional; el més conforme amb la dignitat humana, el que millor por desenvolupar tots els avenços de la civilització moderna i implantar les reformes socials, cada dia més apremiants; el que garanteix més sòlidament els drets de l'home; com també el més adequat a unir amorosament als pobles, a establir una federació lleal, que tingui per base les lleis de la naturalesa i no l'espasa d'un conqueridor".

Bastardas es pregunta sobre qué pot esperar-se de la monarquia espanyola, i en concret si aquesta és capaç de donar l'autonomia de Catalunya, i contesta :

"els regionalistes que amb tant d'amor han reconstituït la història de la nostra terra, no han d'olvidar la història general d'Espanya, sobre tot la contemporànea".

"Els governs de la monarquia borbònica, desde Felip V fins a la dada, s'han caracteritzat per son esperit tirànic, absorbent, centralitzador i uniformista i per l'oposició sistemàtica a tots els moviments populars i regionals".

"Ultimament, i disfrutant oficialment del règim constitucional, estem de fet subjectes al poder de una oligarquia, que ha concedit drets i llibertats sobre el paper, i ha tiranitzat el poble posant-lo baix el jou d'aquest feudalisme modern que anomenem caciquisme".

" I fixant-nos, per concretar, en el moment actual, amb quin dels homes de la monarquia podem confiar els autonomistes ? "

"Amb en Polavieja ?; qui s'en recorda del fracassat general ?"

"Amb en Maura ?; molta retòrica; paraules meloses barrejades amb insults encoberts; i per tota solució una Llei d'Administració Local, que res soluciona; que no reconeix les regions naturals; ni dóna als municipis la llibertat d'acció que reclamen, ni els recursos que necessiten; tot el contrari; és a dir una llei pitjor que les vigents".

"Amb els mal anomenats liberals, reaccionaris de fet ?; què pot esperar-se'n d'en Moret i d'en Romanones, més que persecucions, suspensions de garanties, estats de siti i lleis d'excepció, com la tristement cèlebre Llei de Jurisdiccions, feta i esgrimida contra Catalunya ?"

"I dels que és diuen demòcrates ?. Presents estan a la memòria dels catalans, els discursos d'en Canalejas i d'en Dàvila que anatamitzaren al só de la Marxa de Càdis, nostres més fundades reivindicacions".

"Res pot esperar-se de la monarquia, ni dels seus actuals homes; ni tampoc dels futurs, d'aquells que, com en Melquíades Alvarez, permaneixen a "honesta distància", però que ja fan mèrits per a ésser deshonestos i ataquen a Catalunya com els més perfectes cortesans".

"Tot ha d'esperar-se del poble".

"La República democràtica, filla del poble, constituint-se lliurement, tal com el poble vulgui, és la forma de govern que pot salvar a tot Espanya, l'única que pot realitzar els ideals de llibertat i de justícia que animen a tots els autonomistes".

"Tan és això, que una branca, la més vigorosa i radical del catalanisme, la que té per portaveu "El Poble Català", s'ha declarat obertament republicana".

(..)"Ni la República, ni la Federació, ni l'Autonomia fan avui por a ningú; al contrari, la República que tingui per base l'autonomia de les regions i dels municipis, és avui la "República possible".

"Fem nosaltres -diu Bastardas- tota mena de sacrificis perquè no es desfaci el bloc autonomista encarnat en la Solidaritat; però no olvidem la propaganda dels ideals democràtics i republicans".

Amb aquest panorama polític, l'intent de Maura, és un dels més lúcids per atreure's, al seu costat, les forces autonomistes de la Solidaritat que siguin de dretes, és a dir als regionalistes, tot i que les crítiques que fan contra l'Estat central, preveuen que aquesta ocasió que Maura els brinda amb la Llei d'Administració Local, no pot ésser desaprofitada.

Però dins la Solidaritat, és evident que no tothom hi està d'acord, i que l'opinió de Bastardas, erigit ara en cap de la minoria republicana solidària del Consistori i en cas de necessitat com a Alcalde republicà, és representativa; els punts sobre eleccions són conflictius; es pretèn modificar el sistema de sufragi universal, pel restringit anomenat ara corporatiu; això és un intent de retrocés molt seriós, d'ençà el 1890, que significaria poguer controlar les eleccions per les forces més caciquistes i reaccionàries.

Per altra banda la contraoferta és temptadora als ulls regionalistes : lograr una certa descentralització, que és estrictament administrativa. Tot això fa que el conjunt solidari, s'en resenteixi i que cada força important de l'aliança solidària, vulgui manifestar el seu punt de vista.

En aquest sentit, l'Ajuntament de Barcelona, aprovà l'elaboració d'un informe preparat per Layret, Pinilla, i Duran i Ventosa, defensant el sufragi universal en la Llei d'Administració Local, i que fou aprovat per unanimitat.

Si dins del Consistori municipal, encara es mantenia l'estructura d'una majoria solidària, els problemes que s'aniran plantejant acabarà per dividir-los, i tan sols la política anti-democràtica del Alcalde de R.O. Sanllehy, farà reagrupar momentàneament els regidors d'un i altra bàndol.

Cap a la fi de 1907, el Consistori de l'Ajuntament barceloní presentava aquesta composició de forces :

MAJORIA MUNICIPAL SOLIDARIA , era comporta pels regionalistes Cardellach, Roca, Abadal, Sagarra, Rubió, Rogent, Pijoan, Puig i Alfonso, Duran i Ventosa, Rovira, Fuster, Nubiola, Giralt i Verdaguer, Ventosa i Calvell, Cararach, Pla i Deniel, Valls, Fargas de la Flor, i Rahola; els republicans-nacionalistes Bastardas, Layret, López, Badia, Altayó, Borrell i Sol, Marsà, Zulueta, Nello, Porrera, Peris Esteva, Mundi, i González.

MINORIA MUNICIPAL ANTI-SOLIDARIA , que era composta pels republicans Zurdo Olivares, Giner de los Rios (dimidit), Jimènez, Payà,

Valentí, Batlle, Teixidó, Costa, Moré, Oliva, Magriñà, Vila, Palau, Galí, i Pinilla que farà de cap de grup .

Amb aquestes dues concentracions consistorials, entrarem de ple en 1908, any en que l'Ajuntament de Barcelona, es trobarà abocat a una situació difícilíssima, que comportarà reduir les seves diferències polítiques per defensar contra el representant de l'Estat dins l'Ajuntament, l'autonomia municipal i els interèsos polítics del Consistori. Interèsos que representarant una lluita contra l'autoritarisme i una defensa de la democràcia municipal.

NOTES 5

-
- 1 - J. Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pags 332, 333, 334 i següents.
- 2 - Emili Junoy adreçà una carta a Albert Bastardas datada el 30 de desembre de 1904 , de la que s'en fa també referència Romero Maura. Aquesta carta , guardada en "l'Arxiu Albert Bastardas i Sampere" mostra a bastament, que malgrat Lerroux pretenia dirigir el partit a Barcelona, moltes de les iniciatives polítiques havien d'ésser demanades com a favor, perquè molts regidors republicans no seguien disciplinadament la direcció política de Lerroux .

"Querido Amigo : en nombre de Lerroux y en el mio, pareciendome que no seremos sospechosos a su amistad le ruego que esta tarde asista a la reunión de la Comisión de Ensanche para que con su valioso concurso impedir que prospere el propósito de arrojar a la calle a centenares de desválidos que no tienen otro amparo que la protección republicana".

" No le moleste a Ud. que nos mezclemos en estos asuntos en calidad de amigos leales y colaboradores de su obra".

" Tenemos que reñir nuevas y fuertes batallas y nos precisa la confianza del ejército".

" Y no diré más a su claro entendimiento su amigo y correligionario

EMILIO JUNOY.

"Se lo suplico encarecidamente amigo Bastardas".

La carta és escrita amb el paper i membret de Director de "La Publicidad".

- 3 - J. Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 334
- 3 bis- J. A. González Casanova; "La lucha por la democracia en Catalunya", pag 118
- 4 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 322
- 5 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 323
- 6 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 342 i següents
- 7 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 324, nota 191 bis :
 "Datos sobre juntas en La Publicidad, 3, 4 julio 1903; 24 mayo (vesp), 11 agosto 1904. La Junta provincial de Unión Republicana, presidida por E. Corominas, tenia a Roca y Roca y a Palet de vicepresidentes ; a Bastardas, Layret, y G. López de secretarios; a Corominas de presidente asimismo de la Comi-

si6n Ejecutiva; con Roca y Roca de vicepresidente de ella y Lerroux y F. Bru de vocales".

- 8 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 334
- 9 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 334
- 10 - "Arxiu Albert Bastardas i Sampere", correspondència rebuda
- 11 - El manifest titulat "Al Pueblo", i publicat per "La Publicidad" del 12 d'octubre de 1905, del que extraiem els trossos m6s interèsants del llibre "La Rosa de Fuego", començava així :

El partido republicano de Barcelona va á entrar en una nueva etapa de su vida.

Tenemos la mayoría de los diputados á Cortes: si hubiéramos querido, tendríamos copada la total representación de Barcelona en el Congreso.

Tenemos una importante minoría en la Diputación provincial; dentro de un año, tendremos esa Corporación en nuestras manos.

Tenemos la mayoría del Ayuntamiento; dentro de un mes, esa mayoría será absoluta.

En lo que permiten las centralistas, absorbentes leyes del régimen político vigente ¿podemos tener más?

Vamos á llegar dentro de poco á la plenitud, como partido local.

Hasta ahora hemos podido alegar, para defendernos de los que nos atacaban por pasivos, por ineptos ó por impotentes al ver la escasa eficacia de nuestra influencia en la vida local, la razón de nuestra precaria mayoría en el Ayuntamiento y nuestra exigua minoría en la Diputación, pero dentro de poco, si las cosas siguen en el mismo estado actual ¿qué alegaremos?

Para nuestra influencia en Barcelona, todo radica en el Ayuntamiento y en torno suyo.

Es preciso que al constituirlo el año próximo nos demos cuenta de la inmensa responsabilidad que toma sobre sí el partido republicano. El fracaso de nuestro Ayuntamiento, sería el fracaso del partido en Barcelona, en Cataluña y, si se me perdona la soberbia, añadiré que en España.

Ya es hora de que la modestia (sincera o no, entrego este problema a la disputa de los hombres) en que yo informé toda mi conducta personal, deje de ser un obstáculo para la obra política en cuya génesis y desarrollo he tenido el papel de iniciador, de director á ratos, y siempre parte muy principal.

Declaro que tiro las muletas y que *quiero gobernar*.

Si alguien me tachare de autoritario, sepa de antemano que me confieso pecador de ese delito. Para discutir y acordar fuí siempre y espero ser toda mi vida, muy demócrata; para cumplir y ejecutar y hacer ejecutar y hacer cumplir, he sido, soy y quiero seguir siendo muy autoritario.

Pero yo no pierdo las horas, ni la vida peleando contra lo imposible. A mí no me recogerán en la ladera del monte molido y agetreado por las aspas del molino de viento.

Si se me quiere y se me consiente así, vamos adelante. Si no, ahí queda eso.

Mi *autoritarismo* no va más allá de la raya que me traza la profunda convicción que tengo de que mi voluntad es hoy intérprete é instrumento de la voluntad de mi partido.

Sí, yo quiero demostrar á Barcelona que cuando se dispone de una fuerza tan poderosa y tan eficaz y tan fecunda como la opinión y el Ayuntamiento, se puede hacer cosa más honrada que la fortuna personal de los amigos, parientes y contertulios. Se puede embellecer, higienizar y *uropeizar* —que bien lo necesita— la población. Se puede conjurar la parte que le toca en la crisis nacional, cohonestándola por medio de trabajo. Se puede pacificar la conciencia pública, perturbada por tantas causas, gobernando con el espíritu de justicia y de tolerancia que es norma de conducta en la democracia. Se puede consolidar el partido republicano creando intereses nuevos en torno suyo, á su sombra y personalizados en sus adictos. Se puede atajar la invasión cre-

ciente del clericalismo restableciendo la libertad de conciencia en la práctica, imponiendo el más sincero respeto á la opinión ajena, impidiendo á toda comunidad religiosa el disfrute de privilegios morales ó materiales, sujetándolas con todo rigor al cumplimiento estricto de las leyes y de las ordenanzas, en lo gubernativo, en lo municipal y en lo económico. Se puede levantar la moral y la conciencia del pueblo multiplicando las escuelas para los ignorantes, las instituciones de previsión para los desheredados, las de beneficencia para los enfermos, inútiles ó esquilados. Se puede obtener el concurso del proletariado fomentando el espíritu de solidaridad que le hace bueno, y el de asociación que le hace fuerte; apoyando sus reclamaciones colectivas cuando sean justas; velando por el cumplimiento de las leyes protectoras del trabajo y aplicando rigurosamente las Ordenanzas municipales á la inspección de locales fabriles é industriales, maquinaria, etc.; prestando el amparo del salario municipal en las obras públicas á la necesidad verdadera y no á la protegida por el favoritismo. Se puede fomentar la riqueza y el trabajo iniciando una acción colectiva, de carácter general, que asociando intereses diversos pero comunes por la convivencia en la ciudad, en la comarca y en la región industrial y comercial, influya sobre el Gobierno para que facilite con leyes juiciosas la expansión económica del país, ayude é impulse la transformación de los medios mecánicos de producción, premie en concurrencia pública las iniciativas individuales que vayan en aquella dirección, reforme el funcionalismo fiscal de nuestro puerto, ensaye el régimen de admisiones temporales y se oriente hacia la solución definitiva de problema tan importante como el de crear en la jurisdicción de esta ciudad la zona neutral, el puerto franco, algo que responda á las circunstancias excepcionalmente ventajosas en que se halla Barcelona, para ponerse, como puerto comercial, al nivel de Génova y tal vez por encima de Marsella.

Se puede hacer todo si hay tiempo: se puede hacer mucho, si hay un instrumento de acción y una voluntad que impulse y que dirija.

Por ahora lo más urgente es el instrumento, que lo tenemos en la fragua y que lo vamos á forjar en las elecciones del día 12 de noviembre.

Yo pienso, en cuanto á personas que hayan de representar al partido en el Ayuntamiento, lo siguiente:

—Que han de ser, ante todo y sobre todo, políticos de acción, porque los *administrativos* han resultado en todas partes inútiles, y los *independientes*, ladrones. Es una vulgaridad y una mentira la frase aquella que repiten los bribones y los idiotas en todos los Ayuntamientos: «aquí no se viene á hacer política, sino administración.» Como si todo no fuese una misma cosa.

—Que han de estar afiliados a la Unión Republicana y han de haber vivido en contacto frecuente con los organismos del partido, haciendo política activa; porque tenemos la fuerza y con ella el derecho á exigir de nuestros afines que nos ayuden, como nosotros les ayudamos á ellos en los casos recíprocos; porque nuestra política tiende y debe tender inflexiblemente á respetar los partidos pero á absorber los grupos y fracciones, lo cual no se consigue dando graciosamente representaciones á las mesnadas de bandería porque, en fin, se puede ser muy buen *republicano* estando en casa, sin exponerse á las contrariedades de la lucha, sin alternar en meetings, centros y Juntas, pero es mejor y más *político* el republicano que sale á la plaza y habla, discute, escribe, forma juntas, sacrifica su negocio, su descanso, su bolsillo, trata al pueblo, le oye, le estudia, se preocupa de la cosa pública y contribuye como los otros republicanos, con su voto, y además con todo cuanto tiene y puede.

—Que ha de vivir en la disciplina del partido, sin haber atentado nunca contra ella, reconociendo explícitamente la autoridad de sus organismos y la de las personas que los representan, porque de otra suerte, dando entrada á los díscolos que solo ven un jefe cuando se miran al espejo, y que se imaginan superiores á todos los que les rodean, no es posible constituir una fuerza homogénea, una verdadera mayoría que se desmoralizaría con el ejemplo y la influencia de un perturbador. Servilismo no, pero disciplina, sí: es mi divisa.

En cuanto al régimen á que ha de sujetarse la mayoría, conviene también decir cuatro palabras.

Se acabaron los representantes por derecho propio ó por derecho divino. Se tiene una representación por ser hombre de partido ó porque el partido se la ha dado á uno. Por consiguiente, no es propiedad, sino una delegación condicionada.

No hay que rebelarse con demasiada fiereza contra aquello del mandato imperativo. Este surge de la propia conciencia y no humilla. Si cuando lo impone la colectiva se rebela la individual, es que no están de acuerdo. En tal caso á la segunda toca «someterse ó dimitir».

La mayoría republicana del Ayuntamiento es preciso que gobierne de acuerdo con el partido, que tenga una pauta de conducta, que reciba del pueblo frecuentes inspiraciones.

No es metiéndose en casa como se reciben esas inspiraciones, sino tratando con el pueblo, frecuentando esos centros *fraternales* que tanto horror inspiran á los autócratas de gorro frigio y á sus congéneres de la otra banda.

Por consiguiente, la mayoría debiera organizarse como la minoría parlamentaria, con su presidente, vicepresidentes y secretarios.

Todos los asuntos importantes deberian discutirse y sobre ellos acordar línea general de conducta, en reunión de la mayoría que debería celebrarse ordinariamente uno de los primeros días de cada mes. Los de importancia excepcional y urgente, en reunión extraordinaria.

Cada tres ó cada cuatro meses los concejales deberian comparecer en reunión pública ante sus respectivos electores, para darles cuenta de su cometido, y, además, siempre que ellos lo crean conveniente y cuando lo exija la Junta municipal.

Los acuerdos que se adoptasen en las reuniones que celebre la mayoría, cuando no lo sean por unanimidad, deberian obligar á los que obtuviesen menor número de votos, sin que pueda consentirse el espectáculo de que unos voten en contra de otros en sesión pública, salvo los casos de abstención ó los en que se declarase el asunto libre. La contravención debería ser objeto de una severísima sanción aplicada por la Junta municipal.

La provisión de plazas, que corresponda por la ley ó la costumbre á los concejales y aquellas en que su voto pueda resolver, debería reglamentarse y ser hecha con intervención de la Junta municipal, para que el partido sepa y vea con sus propios ojos que no impera el favoritismo ni el compadrazgo, y se convenza de que cuando no se da trabajo á un necesitado es porque verdaderamente no se puede.

Necesitan los representantes de nuestra política un plan, una disciplina, una dirección y una defensa.

Todo ello lo tienen en sí mismos y con nosotros.

Actuando de esa manera tendrán el apoyo del partido y el de la opinión. Tendrán, además, á su lado y enfrente de sus enemigos, á este periódico y á cuantos en él escribimos, identificados con la dirección, que está en mis manos definitivamente.

Hay que levantar el pensamiento y la voluntad sobre las miserias de la realidad, que se agitan al presente como un enjambre de larvas que despiertan.

No caben aquí codicias desalentadas, ni ambiciones que se sobrepongan al interés general y de partido.

Los cantones que se callen, ó que se rebelen de una vez. Queremos saber los que somos y, pocos ó muchos, cumplir nuestro deber bien unidos.

En cuanto a mí, que doy la cara, que ataco, que lucho, que comienzo á gastar sin miserables cicaterías el caudal de prestigios que acumulé, creándome enemigos que no tenía y sufriendo como un yunque todos los golpes de todos los adversarios, no puedo, no quiero seguir haciendo el papel de *hombre de paja* del partido.

Quiero para mí todas las responsabilidades, todas, las buenas y las malas. Y he dicho, con este artículo, mi última palabra.

Si el pueblo no está conforme con este plan de mi conducta futura, que lo diga.

Mi último acto será, entonces, retirarme á gozar del nombre adquirido en las serenas incruentas, cómodas batallas parlamentarias.

Pero si lo está, si quiere que las próximas elecciones municipales no sean un triunfo más, sin consecuencia y sin eficacia, ayúdeme á cumplir este programa mío, porque mi resolución es irrevocable: ó se otorgan los medios de cumplirlo ó ahí queda eso.

Salud y revolución.

A. LERROUX

- 12 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego" pag 347
 13 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego" pag 353
 13 bis- S.G. Payne; "Los militares y la política en la España Contemporánea"; Ruedo Ibérico, Pag 82 i 83, fa referència a aquests fets senyalant que :

Durante los primeros años del reinado de don Alfonso, la irritabilidad de los militares estaba provocada especialmente por los nacionalistas vascos y catalanes. Los regionalistas más sobresalientes aguijoneaban activamente al ejército ridiculizándolo como instrumento de la opresión centralista, como parásito glotón y como influencia retrógrada. La reacción a estas críticas era más violenta incluso que la reacción ante los grupos de la clase trabajadora, porque de alguna manera sentían los militares que los obreros ponían en entredicho la estructura económica —que no era un problema del ejército—, mientras que los regionalistas ponían en peligro la integridad de la misma Patria. Como los militares estaban profesionalmente inactivos y carecían de material o facilidades para perfeccionarse, se veían obligados a sustituir las realizaciones por el orgullo. Cuando se hería su vanidad respondían a veces violentamente. Durante un desfile patriótico en Bilbao, a principios de siglo, un grupo de oficiales abandonó el desfile para asaltar el centro de los nacionalistas vascos y destrozar la bandera vasca ³⁴. En Barcelona, los sentimientos anticatalanes de los militares eran inflamados aún más por los radicales republicanos —los principales enemigos de los catalanistas. Los radicales cultivaban cuidadosamente sus contactos políticos con el ejército, confiando en que los apoyaría en algún futuro pronunciamiento republicano.

El 23 de noviembre de 1905, el semanario catalanista *Cu-Cut* publicó una caricatura que mostraba algunos oficiales de la guarnición local con aire de sorpresa ante una conmemoración catalana de una victoria electoral, y admitiendo luego tristemente que en España sólo los civiles tenían triunfos de que alardear. Durante varios meses, la agitación de los oficiales de la guarnición de Barcelona (a la que los ciudadanos catalanes apodaban «ejército de ocupación») aumentó y durante varias semanas *La Correspondencia Militar* y *El Ejército Español* hicieron campaña en Madrid para que se iniciase una acción decidida contra el nacionalismo catalán. Finalmente, el 25 de noviembre, un grupo de 200 oficiales invadió las oficinas del *Cu-Cut* y del periódico catalanista más importante, *La Veu de Catalunya*, destruyendo el mobiliario y destrozando algunas de las prensas e hiriendo a varios empleados con sus sables ³⁵.

Este acto fue enormemente popular entre los oficiales españoles que inundaron a la guarnición de Barcelona con sus mensajes de apoyo ³⁶. Incluso los comandantes de la guarnición, que habían hecho algunos esfuerzos para mantener la disciplina, empezaron a apoyar las demandas de represión contra los catalanistas. El capitán general de Barcelona fue a Madrid para conversar con sus superiores. Los dirigentes del ejército en la capital le dieron una despedida tan vehemente que se temió que a su vuelta a Barcelona provocaría un golpe para expulsar a los catalanistas del gobierno provincial ³⁷. Los militares hicieron demandas exaltadas para que el gobierno tomase medidas drásticas para amordazar a los periódicos catalanes y de izquierdas que atacasen al ejército o a la unidad hispana. Varios grupos de oficiales pidieron que se declarasen indignos de vestir uniforme todos los militares que en las Cortes o el Senado no apoyasen esta política, pidieron se prohibiera la entrada en las Cortes en el futuro, a los diputados regionalistas, y que no se autorizase a los miembros del gabinete a ejercer sus funciones hasta que no se hubieran resuelto estos asuntos. En resumen, pedían la revisión parcial o la suspensión de la Constitución.

El general Weyler había vuelto a ocupar el puesto de ministro de la Guerra y los miembros del gabinete insistieron ahora en que tomase enérgicas medidas para restaurar la disciplina. Más aún, querían que reemplazara a los capitanes generales de Madrid, Barcelona y Sevilla, que se habían distinguido por su apoyo a la intervención militar. Weyler se encontró así en una situación incómoda; se había mantenido más apartado de la política que cualquier otro general español tan eminente como él durante el siglo pasado; sin embargo, compartía el odio común de los militares contra los regionalistas y revolucionarios. Por ello, no intervino en el asunto y se negó a castigar a los responsables³⁸. Una comisión de capitanes, comandantes y coroneles de la guarnición de Madrid anunciaron, en una rápida visita a las oficinas de Weyler, que no estaban satisfechos con su neutralidad y le exigieron que apoyase abiertamente la posición del ejército³⁹. El recelo de los líderes del gobierno fue en aumento el 27 y 28 de noviembre. El presidente de las Cortes preguntó al jefe del destacamento de la guardia civil que protegía a las Cámaras si sus hombres defenderían a la Asamblea en el caso que fuerzas del ejército intentaran intervenir contra ella. La respuesta fue negativa⁴⁰.

- 14 - Isidre Molas; "Lliga Catalana", pag 70 i 71
- 15 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 358 i 359
- 16 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 363
- 17 - J.A. González Casanova, "La lucha por la democracia en Catalunya", pag 42
- 18 - J.A. González Casanova, "La lucha por la democracia en Catalunya", pag. 42
- 19 - Nota de Bastardas sobre la Solidaritat, en "Arxiu Albert Bastardas i Sampere".
- 20 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 373
- 21 - Quan diu que "si todavia en julio de 1906, Lerroux cree poder pasar una recomendación a Bastardas, eso termina pronto", en J. Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 374.
- 21 bis- Les recomanacions a l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere".
- 22 - La carta en l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere", correspondència rebuda, diu així :

15 de julio de 1906

"Mi querido amigo : Su BLM de ayer me mueve a contestarle por dejar en claro las cosas".

Lo menos que yo puedo hacer por los pobres y desgraciados correligionarios que vienen a mi con la ilusión de que puedo colocarles en el Ayuntamiento, es proveer a esta triste y flaca ilusión con una carta, luego de advertirles siempre que es muy difícil acertar."

" Y como yo no debo pedir , sino en caso muy excepcional al alcalde de R.O., me dirijo siempre al que pudie

ra substituirle o le sustituye en efecto, sea quien fuere, como no hagan razón de decoro personal que me lo impida".

"Pero como hasta en la desgracia hay clases, yo llevo un registro especial para aquellos a quienes recomiendo con verdadero o con superior interés, en cuyo caso escribo la recomendación de mi puño y letra o hágola personalmente".

"De modo y en resumen que no pido nunca sino lo posible y me conformo con la respuesta que se me de, pues no creo de ninguno de mis amigos tenga interés en contrariarme su puede servirme".

Esta nueva ocasión me ofrece la de repetirle la seguridad de mi estimación y amistad, que no necesitan de correspondencia igual para ser firmes, sino que les basta con ser justas y sinceras".

A. Lerroux .

- 23 - J. Romero Maura, "La Rosa de Fuego", ... "ya rompen Giner y éste"(Bastardas)... pag 374
- 24 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 374, nota 82.
- 25 - Carta de Giner de los Rios a Bastardas amb data del 26 de novembre de 1906, i postal de Giner de los Rios a Bastardas, des de Ribes de Fresser, datada el 16 de juliol de 1906. Totes dues a l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere".
Romero Maura, confón les dues cartes i inverteix la data i el lloc d'expedició. La postal enviada des de Ribes de Fresser no fa cap referència a temes polítics; veure de "La Rosa de Fuego" la pag 375, nota 83.
- 26 - Carta de Layret a Bastardas des del Balneari de Cardó datada el 27 d'agost de 1906, a l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere".
- 27 - Article del regidor Albert Bastardas, sobre la Llei de Jurisdiccions, titulat "Debe derogarse", i publicat a "Aurora" periódico republicano de Barcelona any I, nº 21 del 15 de setembre de 1906. (Reproduït a Documents amb el nº 14, segon volum).

- 28 - J. Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 378
- 29 - Carta oberta del regidor Albert Bastardas, publicada a "La Publicidad" i reproduïda a Documents amb el nº 15 segon volum.
- 30 - Els centres que s'adhereixen d'immediat a Bastardas són :
 - Centre Republicà Autonomista de Sant Gervasi
 - Centre Republicà Instructiu de Vallcarca
 - Centre Republicà Autonomista de Gràcia.
- 31 - J.A.González Casanova; "Federalisme i Autonomia a Catalunya" pag 188
- 32 - J.Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 403
- 33 - J.A.González Casanova, "Federalisme i Autonomia a Catalunya" pag 190
- 34 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 374
- 35 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 376
- 36 - J.Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 401
- 37 - J.A.González Casanova, "Federalisme i Autonomia a Catalunya" pag 196
- 38 - Carta de Giner de los Rios a Bastardas, en l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere", correspondència rebuda.
- 39 - J.Romero Maura, "La Rosa de Fuego", pag 401
- 40 - Article del regidor Albert Bastardas titulat "Republicans i Autonomistes" i publicat a "La Campana de Gràcia" nº 2000 del 7 de setembre de 1907.

6 - LA CRISI POLITICA ENTRE EL CONSISTORI DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA I L'ALCALDE DE R.O. SANLLEHY

A - EL CONFLICTE DELS DOMASSOS

El dia d'any nou de 1908, el Govern Maura tornà a decretar la suspensió de les garanties constitucionals a Barcelona i Girona, coincidint amb l'explosió d'una nova bomba.

Quinze dies després, l'Alcalde Sanllehy, demanava al Consistori una llicència per traslladar-se a Madrid, i resoldre assumptes d'interès que afectaven a la Ciutat. Era tanmateix un dels molts viatges que Sanllehy, -igual que els altres alcaldes que el precediren-, es veien obligats a fer, davant l'impossibilitat de resoldre des de Barcelona els problemes que l'Ajuntament tenia amb la burocràcia ministerial. Es tractava doncs, d'una situació normal i corrent.

En aquest context, s'escaigué la data del sant del Rei (23 de gener). La costum municipal dins el règim de la Restauració, era de celebrar-ho amb festa oficial : col·locació de la bandera espanyola als edificis públics i l'engalanament amb domassos i llums artificials de les façanes de l'Ajuntament i de la Diputació. No tenia més transcendència política que aquesta.

Però en aquest cop, l'Alcalde accidental Albert Bastardas, que fins el retorn de Sanllehy ocupava l'Alcaldia, no cregué, com a republicà que era, estar obligat a fer més del que la llei exigia en aquest cas ; per tan, es limità a ordenar que en tal data, es col·loqués la bandera espanyola, sense però engalanar la façana amb els tradicionals domassos, tal com venien fent-ho els alcaldes de R.O., ni tampoc la instal·lació de les típiques il·luminacions. Per altra part, i com a dia feiner que era, l'Ajuntament celebrà la seva habitual sessió periòdica, i per tan les oficines municipals treballaren com un dia qualsevol.

L'actitut de Bastardas, com a home de lleis, era cenyir-se estrictament a les mateixes, i en aquest cas, tractant-se d'un Alcalde accidental, però republicà, encara més.

Aquesta actitud, fou reconeguda pel poble de Barcelona, com una autèntica revolta legalista, promoguda per l'Alcalde republicà i malgrat sorprengué als mitjans públics, trobà a la Ciutat una resposta popular, que feu correr la notícia per tot el país.

"La Publicidad" del mateix dia 23, a l'edició de la nit, ja reproduïa un comentari publicat pel manàrquic "Brusi", sobre "la descortesia del alcalde accidental Bastardas", i explicava també que davant l'astorament general, l'Alcalde republicà solidari havia manifestat als periodistes que "no podia (yo) ordenar que se colocaran colgaduras, sin previo acuerdo del Ayuntamiento; ¿ iba acaso yo a ordenar por mi cuenta que se orearan las colgaduras, cuando tan respetoso soy de los acuerdos de los representantes de la Ciudad ?".

La notícia s'escampà ràpidament, i en enterar-se'n el Governador Civil Ossorio y Gallardo, ho comunicà immediatament al Ministre de Governació, no sense abans telefonat a Bastardas, per intentar que aquest rectifiqués la seva actitud.

Bastardas feu saber a Ossorio y Gallardo, que no es tractava de cap descortesia, ni de cap oblit; sinó que era un simple acte d'acatament a la legalitat democràtica municipal, doncs sense tenir un acord del Consistori, no tenia autoritat legal per ordenar la col·locació dels domassos.

El Governador Civil l'insinuà la gravetat d'una actitud d'indisciplina, en una commemoració nacional tan senyalada per la monarquia, però Bastardas es mantenia inflexible en aquell criteri. Davant la resistència d'aquest, Ossorio y Gallardo l'amenaçà dient que si calia, seria ell mateix qui li ordenaria de penjar els domassos; responent-li Bastardas, que en aquest cas no tindria més remei que convocar el Consistori perquè decidís el que calia fer. La conversa entre Bastardas i el Governador Civil, mantinguda per telèfon, pujà de tó, i per un moment Ossorio y Gallardo estigué a punt de penjar l'aparell sense continuar-la, però passats uns moments li digué dirigint-se a Bastardas, que la seva actitud podia ésser considerada un delictes de desacatament a la autoritat, replicant-li Bastardas, que allò era impossible, perquè "dentro el Ayuntamiento la Autoridad soy yo".¹

La conversa es tallà de cop, i podem imaginar-nos l'indignació del Governador Civil, després de veure infructuosament com el seu intent d'arribar a un acord era impossible.

En quan el Ministre de Governació La Cierva, estigué assabentat de la qüestió, disposà que el Subsecretari del Ministeri visités immediatament a l'Alcalde Sanllehy, que es trobava a Madrid, perquè intentés convèncer a l'Alcalde accidental Bastardas de que ordenés la col·locació dels domassos. La telefonada es realitzà, però fou en vana; Bastardas estava convençut que, com Alcalde efectiu que era en aquells moments, no tenia potestats legals, ni autoritat democràtica, per ordenar -sense un acord del Consistori de l'Ajuntament, la col·locació dels domassos a la façana de la Casa Gran.

Sanllehy intentà convence'l per tots els mitjans, sense aconseguir-ho i davant l'impossibilitat de tórcer l'actitut de Bastardas, li suggerí al menys que fes un acte especial, en tan senyalada data, en honor del rei.

Bastardas, contestà que si li semblava bé, ordenaria l'assistència de la Guàrdia Municipal vestida de gala a la funció que aquell vespre es celebraria al Gran Teatre del Liceu, (com si no fos normal que a les vetllades d'opera del Liceu hi assistís sempre la guàrdia municipal de gala).

Semblava que de moment, amb aquesta "concessió", el problema quedava resolt. Al menys per Sanllehy des de Madrid.

Però l'incident dels domassos indignà al Governador Civil Ossorio y Gallardo, que en una petita roda de premsa aquella mateixa nit declarà: "Deploro que el acto realizado por el Ayuntamiento no tenga sanción en el código para castigarlo; pero estoy convencido que la falta de atención, cortesía y urbanidad con el Jefe del Estado, será juzgada por el pueblo de Barcelona en su día ..."

Recordà que quan una data semblant s'escaigué essent Alcalde Giner de los Rios, l'Ajuntament col·locà banderes i domassos tal com era habitual.

La reacció ciutadana a favor de l'acte popular de l'Alcalde accidental Bastardas, no va donar la raó al Governador: aquella mateixa tarda es celebrava la sessió normal del Consistori de l'Ajuntament i cap regidor presentà una interpel·lació, ni cap crítica sobre l'actitut presa per Bastardas durant aquell dia. La normalitat i la solidaritat davant els fets foren unànimes.

Inclús poc abans de començar la sessió del Consistori, visitaren a Bastardas "varios concejales pertenecientes a los distintos gru

pos que existen en la Corporación Municipal, testimoniando al Sr. Bastardas su simpatía y consideración y manifestándole que nada tenían que objetarle por la actitud que observó "...²segons la nota de premsa del mateix Ajuntament.

Aquestes adhesions molestaren al Governador Civil que l'endemà envià una carta a Bastardas en els següents termes :

Sr. D. Alberto Bastardas

24-I-908

"Mi distinguido amigo : Los periodistas que vienen a este gobierno a hacer información, me dan la noticia de que en parte habitual que el Ayuntamiento facilita en las de esa casa, figura una comunicando que representantes de todas las fracciones políticas del municipio, han acudido a V. manifestándole su adhesión por el asunto de las colgaduras. Ruego a usted me diga si eso es cierto y la significación política de cada uno de los grupos felicitantes."

*"Perdoneme las molestias y sabe soy suyo affo.q.b.
s.m. "*

Angel Ossorio. ³

La mateixa tarda del dia 23 de gener, el gabinet de premsa de l'Ajuntament, distribueix una nota als diaris per tal de precisar, "que en el Ayuntamiento de Barcelona ondea la bandera espanyola. No hay colgaduras ni iluminaciones en la fachada, por entender el Alcalde Sr. Bastardas que no podia ni debia hacerlo sin acuerdo prèvio del Ayuntamiento. Trabajan todas las oficinas municipales por ser dia de sesi3n". ⁴

En contraposici3 a l'Ajuntament, la façana de la Diputaci3 de Barcelona, presidida per Enric Prat de la Riba, oferia una visi3 diferent, que contrastava amb la de la Casa Gran. La Diputaci3 estava engalanada amb domassos .

L'endemà, 24 de gener, l'Ajuntament fa saber en una nova nota de premsa, que el President de la Diputaci3 de Barcelona, Enric Prat de la Riba, i els diputats a Corts, Eusebi Corominas. Amadeu Hurtado, i Joan Moles, havien visitat en el despatx de l'Alcaldia a l'Alcalde accidental Bastardas . ⁵

En l'opini3 pùblica, el sentiment general es mostrava conforme amb l'acte d'independència política realitzat per Bastardas i mal-

grat les rivalitats dins el republicanisme, és unànime el sentiment d'adhesió a la figura popular de l'Alcalde accidental.⁶

La premsa barcelonina reflexa l'interès del tema i es mostra conforme en recolzar l'actitut de Bastardas.

"La Publicidad" del 24 de gener, que és en aquest moments l'organ oficial del partit d'Unió Republicana a Barcelona, inseria a primera pàgina el seu habitual acudit polític, dedicat aquest cop a glossar la conversa de Bastardas i el Governador Civil i deixant a aquest darrer amb situació desairada, quan el poble de Barcelona aplaudeix la decissió de l'Alcalde accidental. (reproduït en l'anex gràfic).

L'endemà, el mateix diari publicava les manifestacions de Bastardas sobre l'opinió que li mereixien les reaccions irrotades del Governador Civil, dient que "yo no doy tanta importancia como se ha dado a las manifestaciones del Sr. Ossorio. Ellas son reflejo de una excitación momentánea por haberse sentido herido en sus sentimientos dinásticos. Pero es una excitación momentánea, a la que no es justo dar valor, ya que la calma viene siempre a rectificar cuanto en los momentos de la excitación se dice".

"Además, ésta mi actitud, que tantas protestas ha levantado en las esferas oficiales, no es nueva y tiene en el desempeño de la Alcaldia accidental un antecedente".

"En julio de 1906, cuando el santo y el cumpleaños de la reina madre, tampoco hubo colgaduras en el Ayuntamiento. Y la prensa monárquica madrileña protestó y el periódico "Ejército y Armada" tildó mi actitud de separatista, fundándose en una patraña, pues decía que no había ondeado la bandera española". "Luego -segueix dient Bastardas i "La Publicidad"-, y en tono humorístico dijo el Sr. Bastardas que debía agradecersele no haber sacado a relucir las colgaduras, pues éstas, que tienen carácter interino, se hallan en tan lamentable estado, tan descoloridas y aviejadas, que es dar prueba de limpieza y de buen gusto, no orearlas a la vista del público".⁷

Per altra banda l'organ oficial d'en Lerroux "El Progreso", explicava el 25 de gener, l'indignació del Governador davant l'actitut de Bastardas dient que "los perspicaces han creído ver en el acto de Bastardas una lección dada a los solidarios de la derecha, uno de cuyos más conspicuos representantes, Prat de la Riba, acaba de

prestar en Madrid pleitesia al Monarca. Sea lo que fuere, el caso es que lo ocurrido evidencia la "armonia", pues mientras la Diputación solidaria estaba engalanada, el Ayuntamiento solidario no lo estaba".

En general però, la premsa de Barcelona s'adherí al sentit polític que representava l'acte de Bastardas. Contrariament, la premsa madrilenya va posar el crit al cel .⁸

La premsa, i totes les tertúlies de café, les reunions polítiques o les mateixes discussions en les sessions de les Corts.

En el Congrés dels Diputats, Portela Valladares, interpel.lava al Ministre de la Governació La Cierva sobre la negativa de Bastardas a col.locar els tradicionals domassos, i la falta d'energia del Governador Civil i del mateix Ministre, en el compliment de la llei.

La Cierva contestava, amb satisfacció, que no existia cap llei que fes referència a l'obligació de col.locar domassos als Ajuntaments en les festes nacionals.

Però Portela Valladares insisteix en que l'autoritat Ministerial i Governamental és superior a l'autoritat dels alcaldes i que és necessari fer-los cumplir la llei.

"Donde está la ley -respón La Cierva-, que ordene que las Casas Consistoriales estaran colgadas en dia de fiesta nacional ? Cuando me citeis una ley que diga eso, sobre esa base podremos discutir". (rumores)

El diputat Vincenti : -"No conozco el reglamento del Ayuntamiento de Barcelona, pero en el de Madrid, está."

"Ya me citareis esta ley, y estad seguros de que si el Gobierno la hubiera tenido a mano, -contesta La Cierva-, se habria aplicado enseguida, con gran contentimiento mio. Pero ¿qué queriais que hiciera? Si no habia tal ley, que yo pudiera exigir que se cumpliera, ¿cual era la conducta que yo debia de seguir ? Arbitrariamente ordenar al Gobernador Civil de Barcelona que ...? ¿Qué? ¿Qué le habia yo de ordenar?, ¿Qué fuese al Ayuntamiento de Barcelona e hiciera violentamente, a la fuerza colgar los balcones? ¿Era esto? (muchas voces en la izquierda : sí, sí..rumores). Cuando lo oiga de labios del jefe del partido liberal, hablaremos." (fuertes rumores).

"Digo que necesito oír eso de labios del jefe de la minoria liberal -afegeix La Cierva-, para entender que ese es el criterio del

partido liberal. (El Sr. Junoy : "Muy bien, muy bien")".

Intervé aleshores el diputat solidari i republicà Emili Junoy, per defensar l'actitut de Bastardas : "El alcalde accidental de Barcelona es y ha sido, en el desempeño de su cargo la corrección y la cortesía en persona" (...). "Y lo que hizo en el día de ayer fue sencillamente estar dentro de su derecho, y no hay porqué hacer cargos al Gobierno, ni menos pedir correctivos de ninguna clase, ni mucho menos responsabilidades en que no ha incurrido el dignísimo alcalde de la ciudad de Barcelona. (Grandes rumores). Estaba en su perfecto derecho, porque desde el momento en que todos habeis reconocido que no hay un precepto legal que taxativamente obligue al alcalde accidental de Barcelona a poner colgaduras en las Casas Consistoriales, ha estado en su perfecto derecho, incurriendo en la omisión de no ponerlas, y ha estado en su deber, porqué no habiendo en presupuesto consignación para estos gastos, por pequeños, por modestos que sean... (Risas y rumores). ¿A vosotros qué os importa ? Y Además, considerando que esto es atribución del Ayuntamiento, y a la hora en que se suscitó el incidente no era posible convocar el Ayuntamiento para este objeto, no estando autorizado por el Ayuntamiento, no se negó descortesmente, sino que expresó el sentimiento de no poder acceder a los deseos que por teléfono se expresaron desde el Ministerio de la Gobernación, y ha estado en su deber, porque representante directo del sufragio universal, representante, no del Gobierno, sino de la ciudad de Barcelona, no se le podía exigir nada más que aquello que hizo, y que cumplió a saber, todo aquello que se derivaba de las relaciones que pudieran existir entre la festividad del día y la representación del Estado, a saber, izar la bandera, pero no aquello que significaba adhesión, entusiasmo como el vuestro, simpatía, amor que no siente ; no tenía otro deber que el que cumplió con gran dignidad y con aplauso de todos los barceloneses".

El President del Consell de Ministres : "No !!, con protesta de Barcelona entera". (grandes protestas y rumores; el presidente agita la campanilla)."

Un cop arribats a les contestes pertinents dels diputats que ho sollicitaren, Emili Junoy aclara, "que quise significar que el alcalde accidental de Barcelona Sr. Bastardas, por sus antecedentes, por su dignidad, por su conducta, por su acierto, por su prudencia,

merece bien la consideración de todos, absolutamente de todos los ciudadanos de Barcelona, sin distinción de clases ni de partidos". Fa , després ús de la paraula el diputat Villanueva, que s'expresa amb els següents termes :

"Al alcalde interino, que aun siendo interino representa al Gobierno, que realiza actos reprobables, actos vituperables, actos dignos de la mayor censura, está el Gobierno escuchando como el Diputado republicano y solidario le llama digno, dignísimo, persona altamente apreciada por toda la sociedad de Barcelona, hombre muy cortés, y el Gobierno a esto no tiene otra cosa que oponer sino el decir que carece de una ley mediante la cual pueda castigar al alcalde interino de Barcelona, considerar su acto como delito, entregarlo a los Tribunales y, en una palabra, hacer todo lo que ahora no ha hecho".

(El Sr. Morote : "Hasta cortarle la cabeza")

"No hay necesidad de cortar la cabeza a nadie Sr. Morote, porque aquí no venimos a pedir otra cosa, y ya la oirá S.S. si escucha con calma las breves palabras que voy a pronunciar, sino que los alcaldes en España cumplan como los alcaldes en todas partes, principalmente en las Repúblicas, obedeciendo, acatando, respetando y honrando al Jefe del Estado, (muy bien en la minoria liberal), por qué a esos cargos no se va a cometer groserias ni a abusar del Poder público que la sociedad o el Rey o el Jefe del Estado ponen en manos de esos funcionarios"(muy bien en la minoria liberal)".

"Y ya que me interrumpís lo diré aquí, en vez de expresarlo en otra parte".

" Habiamos conquista en España, afortunadamente, una posición igual a la que tienen otras Naciones cultas, Ya, aquí, habiamos llegado a conseguir que las alcaldias conferidas a republicanos, porque inspiraban confianza de que habian de gobernar en bien del pueblo y no de sus intereses políticos, y que los alcaldes carlistas, no amigos, contrarios a las instituciones, fueran respetados, porque ellos respetaban las leyes y se conducian de manera que se hacian dignos de la confianza pública y de los Gobiernos. Por eso estamos pidiendo que los alcaldes no sean de nombramiento Real, sino directamente por los Ayuntamientos, y en este momento es cuando viene el alcalde interino de Barcelona a realizar actos como el que discutimos; sin duda señor Presidente del Consejo de Ministros, será porqué allí se está haciendo el primer ensayo de autonomia municipal".⁹

De semblant manera en el Senat, L6pez Mu6oz interpellà al Govern sobre el fet conegut arreu per la qüestió de "las colgaduras", però no pogué entrar en el debat, degut a que el Ministre de Governació no hi feu acte de presència. De totes maneres el senador per Barcelona Agustí Sardà, intervingué per manifestar que si bé l'Ajuntament barceloní, no havia col·locat els domassos tradicionals, acatà les ordenances oficials, posant la bandera espanyola en el pal principal de les Cases Consistorials.

Sardà defensà la dignitat de l'Alcalde Bastardas, i senyalà que no solament no havia deixat de complir la llei, sinó que s'ha mantingut en l'estricta compliment dels acords municipals. ¹⁰

L'endemà, en la sessió del Senat, el Ministre de Governació La Cier va contestava a l'interpel·lació que se li girigí en l'anterior sessió, argumentant que malgrat trobava incorrecte l'actitud de Bastardas, no tenia a mà cap disposició que obligués a l'Alcalde accidental Bastardas a col·locar els famosos domassos.

El senador L6pez Mu6oz, intervingué després, amb un llarg i contravertit discurs en contra del Govern, del mateix Ministre i de l'Alcalde Bastardas, senyalant que no era un acte de Govern, deixar sense càstic i sense compliment de la llei l'acció de Bastardas. Després del torn de respostes, el President de la Càmera donà per acabat l'incident. ¹¹

Respecta a la valoració política que la premsa de Madrid donà de l'acte de Bastardas, serà comparat a un acte contra la nació, contra l'Estat, i la Monarquia.

En canvi des de Barcelona, la justícia de l'actitud de Bastardas es considerarà com a signe d'autonomia i de republicanisme.

Les sancions que es reclamaren des del Congrés dels Diputats i des del Senat, no arribaren mai, però el Consell de Ministres aprovà amb data del 26 de gener de 1908, un decret ¹², per tal de que mai més pogués reproduir-se el fet dels domassos o actes semblants, acontentant així a l'opinió liberal i monàrquica, però donant indirectament la raó a l'Alcalde de Barcelona, que havia acuat amb més murrieria política i jurídica que les dues càmares juntes i del mateix Govern Maura.

Destaquem tan sols, la reacció de Bastardas, un cop coneguts els debats a les Corts : feu envià un parell de telegrams a Junoy i a Sardà, "por la defensa de mi conducta inspirada en el cumplimiento del deber", "idéntica observada en 1906", mentre feia públic una declaració explicativa i de recolzament als principis que havia mantingut en la seva actuació.

Aquesta declaració estava redactada en els següents termes :

"Estoy profundamente agradecido a los Sres. Junoy y Sardà, que han defendido mi conducta en el Parlamento; y no concibo como haya podido ser calificada de desobediencia; entre otras razones porque las palabras sacramentales ordeno y mando no llegaron a pronunciarse".

"Hubo, si, consejos, excitaciones, requerimientos, mas o menos apremiantes; pero empezaron a dirigirse cerca de las doce, es decir cuando todo Barcelona sabia que el Alcalde, creyendo cumplir con su deber, no habia dispuesto colgaduras ni iluminaciones, y si que ondera la bandera española, que no necesita en mi concepto, de galas ni aditamentos, pues ella tiene, por si sola, toda su altísima significación".

"Y ahora pregunto, aun a los que me censuran, en uso de su perfectísimo derecho, ¿Que hubieran dicho de mí, como hubiera quedado la autoridad del Alcalde, si cediendo a tales presiones hubiera dispuesto, por la tarde, lo contrario de lo que se hizo por la mañana?"

"Hubiera sido confesarme reo de descortesía, de la que no me creo culpable; y lo que es peor, se habria dicho con razón, que en el Ayuntamiento y en la Alcaldía habia hombres sin criterio y sin convicciones; se hubiera calificado de juego de chiquillos; y el pueblo que juzga a grandes rasgos hubiera podido creer en una humillación, por no decir una bajeza o una cobardía".

"No pude por tanto, revocar la orden. No me considero infalible, y procuro, cuando es necesario sacrificar mi amor propio. Pero no se trataba de mi modesta persona. En mis manos estaba la autoridad municipal de Barcelona, de tan gloriosa historia; y no podia ni debia inferirla ningún agravio, ni mucho menos poner en ridiculo la seriedad y el prestigio de Barcelona".

"He preferido pues, arrostrar serenamente, todas las responsabilidades de mi conducta, que continuo creyendo fue correcta y la única que debia adoptar ". ¹³

I per corroborar aquest fet, en la sessió del Consistori de l'Ajuntament, celebrada el dia 30 de gener, i a proposta de Sanllehy

s'acrodà per unanimitat donar un vot de gràcies a la gestió administrativa de Bastardas. La solidaritat municipal, defensava així l'acte polític realitzat per l'Alcalde democràtic.

Aquest en compensació, demanà també un vot de gràcies per a Sanllehy, que fou aprovat per unanimitat.

Estem en el punt més dolç, de les relacions entre el Consistori democràtic i l'Alcalde de R.O. Sanllehy. Aquesta col.laboració i bona entesa municipal, no semblen pas, que un dia o altra s'hagin de trencar, sempre i quan es respectin mútuament, acceptant Sanllehy la voluntat del poder legislatiu municipal que era el petit parlament consistorial.

Molt menys impensable era encara, després de la possible crisi entre Sanllehy i Consistori per causa de la qüestió dels domasos, que un més més tard es desenvoluparia, les primeres tensions entre l'Alcalde i el Consistori, i que aquestes acabarien amb la carrera política de Sanllehy.

B - INAUGURACIÓ OFICIAL DE LES OBRES DE LA REFORMA DE BARCELONA

En la sessió del Consistori barceloní, celebrada el dia 5 de març de 1908, el regidor Magriñà demanava a Sanllehy si tenia notícia oficial sobre la possible vinguda del rei a Barcelona. Sanllehy li contestà que oficialment no en sabia res, afanyant-se aleshores Magriñà a recordar-li, que la Comissió de Reforma havia adoptat un acord per tal de que el proper dia 9 de març, a les nou del matí, es celebrés l'acte oficial de inauguració de les obres de la Reforma de la Ciutat. Sanllehy, contestà que ho tindria present.

Però durant els dies que transcorregueren entre aquesta sessió i el dia 9, l'Alcalde Sanllehy no notificà al Consistori la propera visita reial, que Maura i el Governador Civil, Ossorio y Gallardo, li havien hagut d'advertir, i sense consultar el Consistori ni advertir-ho oficialment als grups polítics presents en l'Ajuntament, decidí pel seu compte i d'acord amb el que les autoritats li havien indicat, que la inauguració de la Reforma, seria ara el dia 10 de març, i que estaria presidida pel rei.

Amb aquest acte, era evident que s'estava manipulant al Consistori de l'Ajuntament.

La vinguda d'Alfons XIII, no tenia altra motiu que recolzar amb la seva presència un acte polític. Perquè la Reforma en el fons,

era un acte polític, i el Consistori de l'Ajuntament així ho entenia, d'ençà que les famoses obres eren encallades i durant més de 10 anys no hi hagué sistema possible per endegar els tràmits burocràtics i el finançament econòmic d'aquelles, no era just, que ara, quan l'Ajuntament democràtic de Barcelona havia lograt salvar totes les innombrables dificultats i traves administratives que l'Estat havia possat, havent preparat un pla d'inauguració que tingués un ressó ciutadà i popular, Maura i Sanllehy, intentessin en últim extrem canviar el sentit d'aquelles "festes de la Reforma", tal com estaven projectades i s'apodereassin del prestigi polític i de la propaganda ciutadana, que la inauguració suposava, apartant deliberadament al Consistori municipal l'honor públic i social de presidir-les i de començar-les.

D'aquesta manera Sanllehy, es prestà a les intencions oficials, donant ple suport als plans governamentals, a l'esquena del Consistori, negant-li alhora el protagonisme.

I davant la mirada atònita dels regidors republicans, fossin o no solidaris, que Sanllehy havia apartat de la inauguració amb la presència real, i que Sol i Ortega ja havia denunciat en un discurs a les Corts -al tractar del tema de la suspensió de les Garanties Constitucionals, el 20 de febrer passat-, com el "Alcalde que ayuda a los solidarios perfectamente", comprovaren que la tan esperada i volguda Reforma, quedava inaugurada com un acte d'obres públiques promogut i realitzat pel Govern espanyol, que durant tants anys havia possat totes les traves possibles, i no com un acte propi de l'Ajuntament barceloní a favor de la Ciutat. En una paraula, el Consistori democràtic de Barcelona, hauria rebut en aquesta ocasió l'honor i el prestigi polític reconegut d'haver portat a terme una de les millores més importants per a Barcelona, que la ciutat reclamava d'ençà mols anys.

Però el projecte governamental, era precisament sustreure a l'opinió pública l'apreciació de que aquestes obres eren fruit de l'Ajuntament i traspasar la responsabilitat de les mateixes al Govern debilitant així a l'oposició política destacada dins la Corporació Municipal.

Però si Maura jugà cuidadosament a favor de Sanllehy, l'Alcalde haurà de arrosegar la responsabilitat política del acte com a encubridor d'aquelles intencions, així com a responsable directa

de desobeir un acord consistorial i de mantenir apartats als regidors del que esdevindria més tard.

Apartament, que afectava únicament als regidors republicans, que contemplaren com els seus companys regionalistes, -és a dir la dreta solidària municipal-, s'oferia a la col.laboració amb Sanllehy, amb en Maura, i amb la monarquia, i capitalitzava, juntament amb aquesta, el prestigi polític de la Inauguració de la Reforma.

Cal destacar que en aquells moments els regionalistes ja estaven a favor de la Llei d'Administració Local de Maura, en la que hi havia reflexat el seu programa polític i la institucionalització del vot corporatiu, que tan bé podria afavorir a les institucions patronals i professionals dependents de la dreta.

Així doncs, arribats al dia 10 de març de 1908, amb la presència del rei Alfons XIII, s'inauguraven les obres de la reforma.

Després del cop de pic simbòlic, començava l'enderrocament de la casa del Marquès de Monistrol.

En l'acte Sanllehy pronuncià unes paraules ¹⁴ per resaltar la importància de les obres. Hi foren present les primeres autoritats eclesiàstiques (Cardenal Casañas), el Governador Civil, Senadors i Diputats regionalistes i els regidors de la Lliga.

Tothom trobà a faltar, al regidor Bastardas, que juntament amb el ara senador Raimon d'Abadal, s'havien encarregat de preparar el Contracte amb el Banc Hispano-Colonial.

El mateix Sanllehy en el seu discurs ho fa patent, malgrat que la frustració dels regidors republicans no permetés considerar aquesta declaració com a una certa culpabilitat pública, que Sanllehy manifestava.

La resposta, en tot cas, de Bastardas fou un article publicat a "La Publicidad" amb el títol genèric de "La Reforma".

L'article defensa la reforma com a obra ciutadana. Exclusivament ciutadana. "La Reforma no es obra del Gobierno ni del Estado; es obra exclusivamente de la ciudad", -escriu Bastardas-, i "las relativas facilidades que se nos han concedido se deben a la actitud viril y enérgica de Barcelona que, imponiéndose por fin al centralismo y a la burocracia, ha logrado que nuestra voluntad sea cumplida y respetada".

Bastardas insisteix en que "la Reforma pese a todos los contratiempos empieza y acabará, porque es obra de Barcelona", doncs "el esfuerzo y el dinero lo pondremos todos, pobres y ricos, unidos por

la solidaridad ciudadana" Pasa després a fer un cant a la Reforma per l'immensa benefici que reportarà a la ciutat, i retorna a denunciar "que nuestras arraigadas convicciones republicanas y la situación excepcional de la ciudad, nos apartan de la que debia ser fiesta ciudadana y se ha convertido en solemnidad palaciega."¹⁵

És evident que l'entusiasme de Bastardas per la reforma, no li ve de la grandiositat de les obres, sinó de que com a ponent dels treballs que la feren possible, comprovava l'importància d'aquestes per a Barcelona i es deixà portar, malgrat la capitaclització política que n'ha fet el Govern i indirectament la Lliga, d'un sentiment d'entusiasme pel treball, que la Ciutat començava.

Si la Ciutat visqué com una certa festa la inauguració solemne i oficial de les obres, les forces polítiques, gairebé en la seva totalitat estigueren al marge, del protagonisme. Si bé la Lliga tenia interès en que aquestes obres fossin un exponent vital del Consistori, preferí, abans que donar el protagonisme als republicans que fos el Govern qui capitalitzés aquell resultat. Malgrat això regionalistes i republicans es trobaran una mica deslligats del que fou la inauguració.

Els reoblicans en general i els regidors molt concretament podien considerar-se marginades. La jugada oficial de Sanllehy i d'en Maura feia pensar.

Dos dies després, el 12 de març, el Consistori celebrà sessió ordinària. La tormenta política començava i davant la possibilitat de que hi hagués un important debat, l'hemicicle s'ompli de gom a gom. Es notava que la sessió podia ésser moguda.

Començada aquesta, els republicans es queixaren i protestaren de la forma com Sanllehy havia portat a terme la inauguració de la Reforma; hi hagueren manifestacions a favor i en contra, i es presentà una proposició que "es planyia de l'actitut de l'Alcalde davant la "festa de la reforma" que ha privat l'assistència d'una majoria de regidors" referint-se sens dubte als republicans.

Posada a votació, quedà aprovada per 19 vots contra 14. La majoria republicana (solidaris i antisolidaris) havia mantingut la unió política en aquesta votació en contra la minoria regionalista. La Solidaritat catalana dins el Consistori s'havia trencat momentàneament, com també passà amb la inauguració de les obres. Els regidors de la Lliga votaren a favor de Sanllehy, i la possible entesa solidaria fou desbancada.

La victòria de la votació per part republicana, comportà una enrabiada general, i significà un vot de censura que el Consistori otorgava a Sanllehy. Vot de censura que explícitament li concedien els republicans amb el disgust consegüent dels regionalistes que no podien fer-hi res.

Però la falta d'unitat de criteris i la sensació de que el vot de censura produït era més una rablèta, que una actitud política de les forces municipals, va fer que acabada la sessió visitessin a Sanllehy, per congratular-se tots els regionalistes, algun que altre republicà. Aquest cop, ningú volia provocar el trencament, ni el que podia ésser pitjor la divisió definitiva del Consistori. Però l'acte de acatament que els regionalistes en bloc oferiren a Sanllehy, era tanmateix la continuació política de la inauguració de les obres; La solidaritat en aquell moment era negada dins l'Ajuntament i ningú volia estirar més el braç que la màniga. El vot de censura, era per a uns el càstig parlamentari i pels altres un simple vot de protesta. Però el moviment solidari municipal havia perdut la seva primera votació important.

Però la reacció de l'opinió pública republicana de Barcelona, aprovava el vot de censura a un Alcalde reial ¹⁶ que havia iniciat un mal camí. Serà potser, la positura de Sanllehy, la reacció per dissoldre el mal gust de boca, deixat pel problema dels domassos? El que és evidentment cert, és que Sanllehy, feu creu i ratlla i donà un tomb a la política que fins ara mantenia amb el Consistori.

Després del gener de 1908, Sanllehy, és un altre. La primera intervenció política, no respecta la voluntat democràtica del Consistori, i obre pel seu compte. Pel seu compte o pel compte d'un altra, però deixa de mantenir-se com a autoritat reconeguda per tot-hom.

I el Consistori, seguint la seva pauta i retornant a la tradicional majoria republicana anterior a la Solidaritat, aprova un vot de censura. Un vot de censura lleuger i discordant, però a la fi un avís seriós, un vot en contra.

Sanllehy, que potser ja preveia la tempesta, s'apressà a dimitir. Parlamentàriament un vot de censura, representava la dimissió i això és el que Sanllehy entengué. La premsa republicana ho festejava així: una editorial de "La Publicidad" titulat significativament "La dimisión del Sr. Sanllehy", deia:

El alcalde de real orden D. Domingo J. Sanllehy ha presentado la dimisión de su cargo, después del voto de censura que se le dió en la última sesión del Ayuntamiento por su conducta observada en la inauguración de las obras de Reforma de Barcelona.

El Sr. Sanllehy ha presentado la dimisión y ha hecho bien. No podía hacer otra cosa después de haber antepuesto sus sentimientos monárquicos á los sentimientos del pueblo de Barcelona, después de haber trabajado para que en un acto de fiesta ciudadana que había de tener un carácter esencialmente popular, asistiera toda una representación oficial que hizo alejar al pueblo.

No podía continuar en la Alcaldía el Sr. Sanllehy después de su proceder en esta gran ceremonia que señalaba una nueva etapa en la ciudad. Barcelona quería celebrar con toda pompa el fausto acontecimiento; quería abrir su corazón á la alegría de una nueva vida. El señor Sanllehy se lo impossibilitó, prefiriendo á un acto de entusiasmo popular, la ceremonia oficial fría, rígida, ridícula. Habiendo preferido recibir mercedes de la monarquía no puede continuar recibiendo el favor de la ciudad.

El Sr. Sanllehy es una perfecta encarnación de la caballerosidad, de la cultura, de la cortesía. Tiene un trato social agradable, mundano. Durante su permanencia en la Alcaldía ha procurado siempre velar por los intereses de la ciudad y complacer á todo el mundo, á tirios y á troyanos, en una especie de agradable equilibrio. Pero esto no es óbice para que hoy no reconozcamos todos su fracaso. Con toda la galantería que se merece persona tan galante como el señor Sanllehy, se lo advertimos. Ha fracasado el alcalde de real orden, pues parece que toda su obra de buen acierto ha ido encaminada hacia ese punto que le

obliga á dimitir, separándole de la opinión de Barcelona.

Hoy, por culpa del Sr. Sanllehy, no se ha celebrado aun en Barcelona la fiesta de la Reforma.

Está hubiera tenido una grandiosidad inmensa. Hubiera sido el gran día de una fiesta memorable. Todas las campanas de Barcelona, al despuntar el día, echadas al vuelo, dejaran oír su tañido de alegría á leguas de distancia. De las cumbres de las montañas vecinas, el estruendo de las salvas habría trepido en el espacio. En todos los balcones y ventanas, desde los altivos palacios á las más modestas moradas, toda una sinfonía de color hiriera los ojos, con sus notas rojas, con sus notas gualdas, y en lo alto de los edificios, flameando las banderas oblicuas y ondulantes, proclamarían la gloria de la ciudad. Y en las calles se hubiera oído la voz del pueblo, voz de alegría, canto de alaluya, himno de gaja emoción.

¡Qué alto significado de popular encarnación no hubieran tenido en aquel día nuestros concejales, todos, todos, sin faltar uno, acudiendo á la fiesta mezclados por entre la multitud.

El sonido de las músicas, en sus cantos populares, fuera un comentario á tanta alegría. ¡Era la fiesta de la ciudad! De la gran plaza partiría la comitiva, abriendo la marcha el pendón de Barcelona, siguiendo los cientos y cientos de estandartes y banderas de todas las socie-

des de Barcelona, orfeones y sociedades corales, todas las escuelas de niños, porque los niños con preferencia debían acudir á la fiesta de la ciudad futura, todas las corporaciones cultas, todas las asociaciones económicas, obreras, intelectuales, todo el pueblo, en fin, mezclado en un acto de gran fraternidad. Allí las sociedades republicanas, las catalanistas, las regionalistas, las carlistas, confundíendose en el gran acto. Ante toda Barcelona congregada se abriría el boquete por donde desfilara toda una gran manifestación de la ciudad. Nada de etiqueta oficial; nada de discursos ceremoniosos. Un *risca Barcelona y avant!* Esta hubiera sido la gran consagración de la obra que Barcelona va á emprender, mientras las músicas entonarían himnos de alegría y el pueblo prorrumiera en cantos de gloria.

Y en lugar de esto... ¡Cuánta tristeza sentimos al recordarlo!... Aquella ceremonia oficial, casi sin representación de la ciudad, alejada del pueblo y celebrada dentro un círculo de bayonetas!

¡Ah, Sr. Sanllehy, Barcelona no podrá olvidar nunca este agravio!

Porque agravio, gran agravio sufrió Barcelona la mañana del día 10 de marzo, apartándole de la fiesta inaugural.

La ciudad fué tomada por las armas. Un ejército formidable invadió nuestras calles. No se veía ninguna manifestación de la vida civil. Reinaba la zozobra y la intranquilidad. Se oía un triste sonar de clarines y el estampido de unos cañonazos que parecían el anuncio de los funerales de Aquiles. Y pasó la comitiva por el paseo como un rayo, volteando el coche de D. Alfonso los generales, siguiéndole los grandes uniformes bordados y la policía hastrosa.

Y el acto de la reforma fué pobre, fría. Una banda, con aspectos de murga, amenizó el acto. Hubo un discurso y un golpe de piqueta. Muchos sables lanzas, formando una barrera. Nada más. El pueblo de Barcelona permaneció alejado de la ceremonia. Alejados de la ceremonia permanecieron la mayoría de los concejales, entre ellos, personas como el Sr. Bastardas, que tanto trabajaron para que se realizara la Reforma de la ciudad.

¡Cuán inmensa la responsabilidad de quien, como el Sr. Sanllehy, se trasladó á Madrid para hacer la invitación oficial, por su propia iniciativa, rechazando el concurso del pueblo en una obra que era para el pueblo y que el pueblo habría ejecutado! ¡Cuán inmensa la responsabilidad de quien, como el Sr. Sanllehy, aplazó la celebración de la fiesta para que el pueblo no pudiera asistir á ella!

Después de lo que ha sucedido, el señor Sanllehy no podía continuar en la Alcaldía. Ha obrado muy cuerdamente presentando la dimisión, acto que hubiera tenido que realizar aun cuando no existiera el voto de censura que le dió el Ayuntamiento.

El Sr. Sanllehy será un perfecto dinástico y obró con arreglo á sus convicciones políticas. Se las respetamos. Pero no se han de sacrificar á estas convicciones los sentimientos de la ciudad.

El pueblo de Barcelona permaneció alejado de la fiesta. La fiesta de Barcelona aun se ha de celebrar.

Però el Governador Civil Ossorio y Gallardo, no volgué acceptar la dimissió d'en Sanllehy ¹⁸, i dos dies després presentà també la seva, que tal com s'esperava tampoc fou acceptada.

Dintre aquest context polític, es comença a parlar del pressupost que l'Ajuntament prepara per a fins culturals.

El Consistori ha fet ja imprimir i repartir l'esmentat projecte. Però en la sessió del 17 de març de 1908, es posen les coses en clar.

Sanllehy, malgrat ha deixat en suspens la dimissió, demanà llicència per descansar i pregà a Bastardas s'ocupés de l'Alcaldia; però Bastardas, que no vol que sigui dit que actua amb oportunisme, i sobretot sense tenir la majoria consistorial al seu costat, demanà també llicència per malaltia. ¹⁹

Cada grup polític present manifestà els seus punts de vista que podriem resumir així : la majoria republicana del Consistori continua oposant-se, a l'actitut presa per Sanllehy en l'assumpte de la inauguració de la reforma; conseqüents amb aquest criteri presentaren el vot de censura, que era més una lamentació que un vot de càstic. Per altra banda la minoria regionalista, admet que Sanllehy considerà la votació de la proposició republicana com un autèntic vot de censura, sobrestimant políticament l'alcanç i les intencions de la majoria republicana, que si bé molts tenien interès en defensar el vot de censura, d'altres pretenien tan sols lamentar-se'n amb la col.laboració dels regionalistes, cosa que no es produï; potser d'ací bé, la tàctica republicana de presentar una proposició de lamentacions i no d'autèntica censura.

Acabat aquí el problema de concreció de les diferents actituts consistorials, Sanllehy por tornar altre cop a l'Alcaldia.

El resultat del debat no era altra que senyalar els respectius punts de vista i d'actuació política per a un futur.

Sanllehy s'havia precipitat en presentar la dimissió, doncs el que realment volgueren indicar els republicans amb la seva lamentació, era que l'actuació de Sanllehy no s'havia ajustat a les exigències del Consistori.

Quedava però, un punt que era molt clar : el Consistori municipal no tolerarà d'ara en endavant actes com aquest; la serietat política del propi Ajuntament, no podia ésser un juguet a mans de Sanllehy. Perquè en el fons Sanllehy presentava el Poder Central, el Govern i la propia monarquia de la Restauració.

C - EL PRESSUPOST EXTRAORDINARI DE CULTURA I L'AGUDITZACIÓ DE LA CRISI POLÍTICA.

En la sessió de l'Ajuntament celebrada el 27 de febrer de 1907, el Consistori aprovà que el dictamen conegut per Pressupost extraordinari de cultura fos imprès i repartit a regidors, premsa, entitats i associacions barcelonines, perquè el poguessin examinar i divulgar.

En la sessió del 2 d'abril de 1908, el regidor Francesc Layret, demanava que el Consistori acordés discutir aquell pressupost el propinent dia 10 d'abril.

El Pressupost de Cultura, fou doncs donat a conèixer en un volum de 155 pàgines. El seu contingut, ja prou conegut, pretenia la fundació a la Ciutat d'una Institució de Cultura Popular, lligada a uns grups escolars de nova construcció, a on la pedagogia es regís per les tres bases següents: coeducació, neutralitat religiosa, i ensenyament en català. ²⁰

Un cop coneguts els criteris fonamentals d'aquest projecte i el pla cultural que l'Ajuntament pretenia seguir, l'opinió pública de Barcelona, es dividí a favor i en contra del projecte.

A favor totes les forces progressistes de la Ciutat, és a dir els grups republicans, els republicans nacionalistes, un gran sector de regionalistes, i totes aquelles escoles que pretenien adequar la seva pedagogia a les noves corrents de l'ensenyament, així com tots els ateneus obrers i associacions republicanes que veieren en el projecte el primer intent de plasmar oficialment una pedagogia racional, moderna i catalana.

Es situaren en contra, els sectors més caciquistes i retrògades de la Ciutat; El Cardenal Casañas, el clero en general, els integristes catòlics, i les organitzacions lligades al bisbat, juntament amb un gran sector majoritari de regionalistes i grups de pressió com Defensa Social de Pla i Deniel, i les escoles religioses que tan abundaven en aquells moments, o aquelles que eren controlades per associacions catòliques i de dreta. També hi estigueren en contra un sector numeros de republicans lligat a Lerroux. Si els primers s'hi oposaven per sentiment integrista religiós, els segons, ho feren per un sentiment extern de anti-catalanitat. Des del primer moment les forces que defensaven el pressupost i les que l'atacaven, es combateren aferrisadament per imposar el

seu propi criteri. Els primers intentaven tan sols, que almenys fos aprovat i es sentessin les bases per començar el projecte, mentres que els segons, pretenien que el Consistori el desestimés per anti-constitucional, o que en darrer cas l'Alcalde o la autoritat governamental el prohibís. Es a dir, des del primer moment, les forces que l'apoiaven volien salvar-lo encara que fos a nivell de teoria, mentres que els segons, és a dir la dreta més reaccionaria i clerical, establí els pressupòsits polítics perquè el projecte cultural fos amordaçat d'entreda, sense ni donar-li possibilitat de neixer. La seva declaració d'anticonstitucionalitat, equivalia ja, abans de discutir-se de condemnar-lo sense judici, i alhora demanar al poder polític establert, que obligués per qualsevol mitjà a que en nom seu fos prohibit. La dreta en aquest cas no acceptava ni tant sols el joc democràtic d'un projecte de "lleí", i abans de que aquesta tingués l'opció d'ésser debatut ja intentava ensorrar-lo. Vet aquí un cas típic d'autoritarisme polític, en una qüestió important, però no transcendental. La força política d'aquesta dreta, no acceptava ni tan sols discutir democràticament el Pressupost de Cultura. La seva habilitat política, consistia en obligar al Govern a intervenir-hi. En aquest sentit aquesta dreta recalcitrant barcelonesa, era igual i usaba els mateixos sistemes de pressió que qualsevol grup de pressió polític espanyol.

Dins els marc d'aquesta batalla per la democràcia, el Bisbe-Cardenal Casañas, que com a portaveu de l'Església, tenia una part important d'influència, es situà com a líder de la intransigència i procurar amb totes les seves prerrogatives portar una campanya en contra el Pressupost de Cultura: entre el mes de març i l'abril de 1908, publicà dues pastorals dedicades íntegrament a atacar el projecte del pressupost per condemnar-lo definitivament. A nivell de Barcelona, es tractarà d'un dels esforços polítics més importants de la dreta, per ensorrar un projecte solidari i progressista preparat per l'Ajuntament barceloní.

Durant tres mesos llargs, -la batalla del Pressupost de Cultura es desenvoluparà entre el mes de març i el mes de juny d'aquell any-, s'organitzaren mítings, conferències, manifestacions, declaracions, pastorals, cartes, etc, per demostrar que l'opinió de Barcelona no acceptava l'obra cultural d'un Ajuntament republicà, encara que aquest tingués el suport d'un part dels regi-

dors regionalistes.

Per defensar-lo, l'esquerra barcelonina, organitzarà una altra campanya perquè el projecte de Pressupost arribi a ésser aprovat i poguer així paliar els efectes de la pressió política que la dreta fa.

Dins d'aquesta lluita, Barcelona restarà dividida pel Pressupost de Cultura de l'Ajuntament. No hi haurà centre social, ateneu, casino, o associació, que no es manifesti a favor o en contra del projecte preparat per la solidaritat municipal.

El Pressupost tindrà defensors a les Corts (Cambó), als diaris (Prat de la Riba), per part de la dreta barcelonina, però la seva defensa molt matissada i complexa, no arribarà a desfer la gran campanya dels integristes. La dreta regionalista i caciquil, acompanyats dels clericals i de l'Església oficial, podrà molt més que els esforços migrats, i la bona voluntat dels dirigents regionalistes, que no faran cap esforç per mantenir la disciplina dins el partit, en aquesta qüestió.

Per contraposar-la, els diaris republicans solidaris "La Publicidad", "El Poble Català", "El Diluvio", i els setmanaris com "L'Esquella de la Torratxa", "La Campana de Gràcia", "El Cu-cut!" van donar suport al projecte del pressupost.

En canvi, "La Vanguardia", "El Correo Catalan", "El Diario de Barcelona", "La Veu de Catalunya" i "El Noticiero Universal", feien de portaveus de la contra campanya dretana.

La divisió ciutadana, es polititzà i radicalitzà a mida que el temps passava i es mostraven amb més força els contrastos de cada grup. L'efervesència arribà a un punt, que els regidors municipals que havien confeccionat o promogut el Pressupost de Cultura, es veuen obligats a sortir a defensar ells mateixos la pròpia positura política.

Francesc Layret, incidí en aquesta defensa en una conferència donada al centre intel.lectual més important de Barcelona: l'Ateneu Barcelonés .

Albert Bastardas publicà a l'organ oficial d'Unió Republicana un article contra la "campanya injusta" al pressupost de cultura. Bastardas defensava igualment la solidaritat municipal, de la qual el dictamen del Pressupost de Cultura , n'era filla, pretenent ara posar-lo en pràctica, perquè "aquest pla de cultura és obra de tots".

"Y cuando los tildados de intransigentes, de jacobinos y de secretarios, hemos dado una prueba de fraternidad y de humana tolerancia, los que predicán amor y siembran odios, han levantado una indigna cruzada contra nosotros y contra aquel proyecto, falseando los hechos, ocultando la verdad, desfigurando las intenciones, y poniendo poco menos que en la picota a los dignísimos concejales del Ayuntamiento que han planteado el presupuesto de cultura, y que sabrán defenderlo (incluso los que son católicos convencidos) con su palabra y con su voto". ²¹

Però les mediatitzacions, no tindran en compte aquest detall; la campanya contra el Pressupost de la dreta més reaccionaria catalana, serà cada cop més forta; no tindrà diferències entre catòlics i no-catòlics, quan són a favor del Pressupost de Cultura. Els catòlics, en canvi, es veuran obligats a contrarrestar el seu prestigi, posat també en igualtat de condicions per l'integritat religiosa. És tanmateix una autèntica creuada, a l'estil de les de la inquisició. Per no veures implicat i condescendent amb els criteris exposats per la dreta reaccionaria barcelonina, alguns catòlics regionalistes, d'esperit més obert, han de defensar aferrisadament el seu punt de vista. És el cas del regidor Francesc Puig i Alfonso, que malgrat ésser catòlic i regionalista, no escapava a les ires de la campanya anti-pressupost.

Puig i Alfonso té a més una nova acusació: és un dels integrants de la ponència que ha redactat el dictamen del Pressupost cultural. Per això, és important, que en mig de la reaccionària campanya anti-pressupost, portada a terme per la dreta més integrista del catolicisme oficial de Barcelona, Puig i Alfonso, respongui i expliqui la seva postura, "car entenia que l'opinió pública i especialment els ciutadans que m'havien portat al Consistori tenien dret a saber tot el que havia passat i passava amb aquest ditxós afer".

Davant de la dificultat de qualsevol manifestació pública en defensa del Pressupost, "l'amic Prat de la Riba va donar-me la solució. Aquesta consistia a posar a la meua disposició les columnes de "La Veu de Catalaunya", per tal de que em pogués defensar dels atacs de que era víctima i, per si em faltava la serenitat per a fer-ho, el mateix Prat es va oferir a escriure l'article de defensa, amb la condició de posar-hi jo la meua signatura al peu". ²²

Així s'esdevé, i l'article fou publicat a "La Veu de Catalunya" en la seva edició del dia 1 d'abril de 1908.

Puig i Alfonso per mà de Prat de la Riba hi diu que "posat pel vot dels meus companys a la Comissió de Reforma i Obres, he tingut d'intervenir en el problema plantejat pel Pressupost de Cultura, i de la meva intervenció acetrada o desacertada, afortunada o no, digna de aplaudiment o mereixedora de censura, vaig a parlar-ne clarament, llealment, perquè quedi ben precisada la meva acció en aquesta obra de fresc entregada a les disputes de Barcelona".

"Com a individuo, d'una agrupació política lligada pel sentiment de pàtria catalana, formada per catalans de totes idees i opinions, no hi hauria perquè explicar la meva actitud en el cas que la firma meva posada al peu del dictamen, significués una nova afirmació d'ideals meus, en matèria socials i religioses; però jo a més de regionalista, sóc catòlic i es per això que aquesta condició meva que mai no he amagat ni dissimulat, que he de explicar no als meus companys de partit, sinó als meus germans de esglèsia, la meva conducta".

"Contra aquest acord en so, independentment de la forma, circumstàncies i modalitats de la inversió, el sectarisme apassionat dels uns, els interessos particulars d'uns altres, lesionats per reformes tributàries de l'Estat que no tenen res a veure amb aquest pressupost i de les quals l'Ajuntament és la primera víctima, han tractat d'exploitar el nostre gran defecte nacional, l'"avara povertat dei catalani" i s'ha parlat d'economies i n'han parlat molt especialment homes i diaris, que han callat com uns morts o han defensat directament antics ajuntaments que no han deixat del seu pas, altre record que expedients vergonyosos, que dilapidacions extraordinàries, que acords funestíssims per a la hisenda de Barcelona". 23

Al mig d'aquesta capanya a favor i en contra del projecte municipal s'esdevé, el judici més famós per causa terrorista; el del confident de la policia governamental Joan Rull.

Encara que per un moment els diaris portessin les declaracions d'aquell judici, molt aviat, continuaren insistint en la campanya del Pressupost de Cultura, que ara l'Ajuntament estava a punt de discutir.

Els esdeveniments corren: "La Veu de Catalunya" es fa ressó de la posició anti-pressupost del juriscónsul Francesc Maspons i An-

glasell, en una sèrie d'articles publicats a l'orguen de la Lliga.

El Cardenal Casañas, aprofita per publicar la seva segona carta pastoral, en contra del projecte del Pressupost municipal.

Els republicans solidaris organitzen un míting per defensar el projecte, i el "Centre Nacionalista Republicà", fa conèixer el seu manifest d'adhessió al Pressupost, just en vigílies del debat del Pressupost en el Consistori.

L'Ajuntament però, -malgrat la intensitat de la campanya-, no es tira enrretra i convoca sessió extraordinària per discutir el ja famós dictamen cultural. Aquesta és celebrada el dia 10 d'abril de 1908. Començada la sessió, el grup més integrista dels regionalistes, presentà una esmena que modificava substancialment tots els pressupòsits pedagògics del dictamen i en variava el projecte. Era més haviat un nou projecte, i es tractava de fer-lo conèixer, per tal de dividir l'opinió del Consistori. Però la jugada política quedava denunciada, precisament pel portaveu de la Comissió, el regidor Puig i Alfonso.

Acabades les discussions i posat a votació el famós dictamen, quedà aprovat per 26 vots contra 7.

Votaren a favor tots els republicans solidaris i molts dels no solidaris, els regionalistes adhiets a la Lliga; en contra ho feren els republicans anti-solidaris Jiménez, Moré, i l'ala integrista del regionalisme Roca, Sagarra, Nubiola, i Pla i Deniel capdavanter i líder de l'ultra dreta catòlica, així com director de la campanya anti-pressupost.

En contraposició a la normalitat que fins feia poc havien tingut Consistori i Alcalde Sanllehy, aquest un cop més s'oposà a la majoria de l'Ajuntament i votà a favor de la minoria (7 regidors), que s'oposaren a l'esperit solidari del Pressupost de Cultura.

En la següent sessió, el regidor republicà Altayó, demanà que li fos admés el seu vot a favor del dictamen. El Pressupost quedava doncs definitivament aprovat per 27 vots contra 7.

Aquesta victòria progressista de les forces solidàries de l'Ajuntament, fa augmentar -si cap- la campanya que la dreta integrista porta a terme contra el pressupost, que ara esdevé significativament anti-solidària.

Mítings, conferències, articles, i un seguit de coaccions polítiques i morals ²⁴ formen part de la tàctica maquiavélica que els

grups dirigits per Pla i Deniel i pel Cardenal Casañas organitzen contra el pressupost .

L'acció va ara encaminada a que l'autoritat anul·li l'acord municipal. Sanllehy és en el cim d'aquesta campanya. Ell tot sol no pot fer res, però si té la pressió ciutadana i la benedicció governamental, farà allò que aquests grups proposin. Cal potenciar aquest joc; i en aquest sentit una currúa de visites al seu despatx, juntament amb cartes, telegrames, etc, intenten cubrir la coartada política, perquè la metidada i promoguda suspensió de l'acord consistorial, tingui un escalf popular i sembli que respóngui a una petició unànime.

Síntomàtic és que Sanllehy, votés a favor de la minoria consistorial, que representava en aquell moment els anti-solidaris i els integristes clericals. És a dir Sanllehy beneix i recolza la unió dels integristes catòlica i clericals, amb els republicans ateus i anticlericals. La cooperació entre la dreta més reaccionària i els radicals més aparatosos, es fa efectiva perquè l'obra de la solidaritat municipal solidària, vers la cultura, naufragi. Significatiu i alligador.

Precisament perquè d'ençà algun temps Ossorio y Gallardo, és a dir el Ministeri de Governació estava assebatat d'aquesta cooperació, que pot manipular-la amb benefici d'en Maura. "El Ayuntamiento, -telegrafia Ossorio a La Cierva el 3 de marzo de 1909-, se prostituye por momentos y ya es frecuente ver en contubernio a catalanistas y lerrouxistas para servir a sus clientelas" ²⁵, descriu Romero Maura. Però s'esdevé nou mesos abans... i la lliçó serà en tot cas tan descuidada, que poc temps després la dreta civilitzada del regionalisme pratià, acabarà per integrar-se a la funesta campanya inquisitorial de la reacció barcelonina.

Sanllehy, una setmana després de l'aprovació del Pressupost de Cultura, deixà interinament l'Alcaldia a Bastardas i se'n anà a fora de la Ciutat. Ossorio y Gallardo, pel seu cantó, amb l'excusa de l'enterrament d'un nebot, viatge a Madrid, mentre que la campanya anti-pressupost es torna més violenta. Totes les forces disponibles de l'integrisme més reaccionari, clamen perquè Sanllehy suspengui l'acord de l'Ajuntament; o que almenys aboleixi la base quinta, que tractava de la neutralitat religiosa i de la que els clericals integristes tenien per masònica.

La campanya arriba al paroxisme; les esdoles de l'Església temien que a la llarga tinguessin un fre, o una competència important. Salvar-les representava salvar la religió, i aquesta ara estava

amenaçada per la base quinta del Pressupost cultural.

Pels lerrouxistes anti-pressupost, era intolerable acceptar l'ensenyament en català.

Per la Comissió redactora del Pressupost, l'ensenyament català, era no solament una important base pedagògica, sinó una necessitat social i política, doncs, les classes populars de la Ciutat, esdevenien analfabets en la seva pròpia llengua;

Però també passava amb les escoles de classe mitja i en les religioses i les aristocràtiques, a on era estrictament prohibit l'ensenyament en català, i els alumnes surtien d'aquestes escoles parlant i escrivint castellà, mentres que els nens i nenes descolaritzats o deficientment escolaritzats, desconeixien l'escriptura del català, però al menys el parlaven correntment.

Per tant si s'incidia en els alumnes de classes populars podria ser, que la normalització de la llengua catalana fos més ràpida en aquest, que en alumnes que havien deixat de parlar-lo.

"Cal destacar -escriu Miquel Izard-, que per una part la burgesia havia deixat d'escriure i de parlar el català, i una bona prova d'això seria l'estupor que va causar el fet que Guimerà (que pel maig de 1909 reberà l'homenatge de Catalunya), gosés pronunciar en català el discurs inaugural de l'Ateneu Barcelonés el 1895 que, per altra banda, la mateixa burgesia cada cop que parlava de nació, als seus discursos, als seus organismes, als seus escrits es referia a Espanya; al contrari les classes populars s'expressaven en català, perquè no coneixien el castellà, cosa que indubtablement els devia fer sentir distints, els devia conferir la consciència diferencial" (...) "Però, a més a més, les classes populars eren plenament conscients que la diferència de llengua era una forma de discriminació ja que l'ensenyança àdhuc la primària s'impartia exclusivament en castellà; així quan es va discutir el pressupost extraordinari de cultura de l'Ajuntament de Barcelona del 1908, que no va arribar a dur-se a terme, els pedagogs progressistes proposaren l'ensenyament en català, no per afalagar els interèsos nacionalistes sinó per acabar amb una forma de marginació que impedia l'accés a la, en aquells moments quasi única, cultura escrita i per tant per donar una resposta positiva a una aspiració força popular".²⁶

La incorporació de la llengua catalana en els actes públics i oficials, fou una de les mostres polítiques de catalanitat més importants d'aquells moments.

No és d'estranyar, doncs, que moltes manifestacions corporatives és facin en català, s'usi en documents i es publiqui àdhuc edictes municipals que, reproduïts en cartells, eren fixats a les parets de la Ciutat.²⁷

Aquesta consciència pública en l'ús de la llengua catalana, neix a l'escalf de la mateixa Solidaritat.

Romero Maura escriu que "de la presión social engendrada por aquella conversión masiva y abierta de la burguesia catalana al nacionalismo, quedan abundantes testimonios. Junoy, Bastardas, y otros republicanos solidarios que antes escribian sus cartas en castellano, se ponen ahora a hacerlo en catalán".²⁸

Ara bé, malgrat aquest interès social que podia identificar-se, la falta d'una actitud pública i política clara i convincent a favor del Pressupost de Cultura, per part dels regionalistes i del partit de la Lliga, feia augmentar la confusió i ajudava als que volien la suspensió de la base quinta i la de tot el Pressupost si calgués.

En aquest aspecte, el Pressupost de Cultura, resultava pedagògicament massa avançat, i des d'un punt de vista polític excessivament popular, perquè pogués tenir l'ajuda i la defensa organitzada de la Lliga.

El 24 d'abril, tal com estava previst es celebrà la segona sessió extraordinària del Consistori, per aprovar el dictamen article per article. El debat durà tota la nit i finalment quedaren aprovats la totalitat de l'articulat, amb l'oposició de la mateixa minoria integrista unida als membres lerrouxistes anti-pressupost. Faltava ara tan sols, l'aprovació de la part econòmica per la Junta Municipal de Vocals Associats, que venia a ésser un organisme no democràtic que supervisava els pressupostos municipals, i que políticament encarnava la dreta i els comerciants de la Ciutat de Barcelona.

Però la campanya política contra el Pressupost, continuava; El Pressupost de Cultura, estava però posant a prova la mateixa Solidaritat Catalana. Ja que d'aquesta solidaritat, n'era la paternitat; Si el Pressupost desapareixia, també la solidaritat po-

dia sentir-se ferida o inclús desaparèixer .

De moment una cosa està clara : els que combaten el Pressupost de Cultura, son dissidents de la Solidaritat Catalana; si aquesta solidaritat, és a dir les forces polítiques que la formen, no defensen l'obra cultural de l'Ajuntament solidari de Barcelona, divideixen i perjudiquen també a la mateixa Solidaritat Catalana. Es en aquests moments que augmenten els rumors, de que l'Alcalde Sanllehy, no tindrà la suficient independència política i suspèn-drà, almenys la base quinta del projecte.

Per uns moments semblava que la reacció solidaria fora capaç de parar el cop. A iniciativa de Vallès i Ribot, es reuniren senadors i diputats, per parlar de la gravetat de l'assumpte ²⁹, però no s'arribà a cap acord i no hi hagué una radicalització política a favor de l'obra cultural de l'Ajuntament, el que afavorir evidentment als que pretenien ensorrar-lo.

Despres de les habituals i secretes consultes al Governador Civil, l'Alcalde de Barcelona Domenèch J. Sanllehy i Alric, suspengué autoritàriament la base 5a del Pressupost de Cultura, que el Consistori democràtic barceloní, havia aprovat per una gran majoria. La nota de premsa que pretenia justificar la dita suspenssió, datada el 5 de maig de 1908 deia així :

«Al aceptar el cargo de Alcalde de Barcelona, manifesté públicamente al Gobierno, al Ayuntamiento y al pueblo, que mientras permaneciese en él, sólo me inspiraría mi amor a la ciudad y la defensa de sus intereses en aras de cuyo fin, me hallaba dispuesto a sacrificar, como vengo haciéndolo, todo lo que para mí pudiera tener particular interés. Mi gestión en la Alcaldía responde de que ni un solo instante me he apartado de esta línea de conducta.

»Con la serenidad y clarividencia del que se halla alejado de las pasiones (nobles y respetables, pero pasiones al fin) que agitan la vida política, ha sido mi constante labor suavizar asperezas y armonizar tendencias, para encauzar la vida municipal a la mayor gloria de la ciudad. En esta obra, quizá no aparatosa, pero que tengo por la más sincera, me había acompañado siempre la buena disposición de los concejales, mis compañeros de Consistorio, y todos coadyuvábamos a la resolución de los problemas que a la ciudad interesaban, recabando con ello la confianza de nuestros conciudadanos y al justo prestigio del Ayuntamiento.

Por desgracia esta obra ha quedado truncada por la aprobación del llamado Presupuesto de Cultura. Con generosa finalidad, desarrollando la iniciativa más simpática que en el seno de la Corporación ha surgido, ha trazado el Ayuntamiento un plan para llegar, después de la reforma material de la urbe, a la reforma intelectual de su población. Pero en este desarrollo ha resultado que en uno de sus extremos no encarna ni en la realidad, ni en las Leyes generales de la Nación.

»La Base 5.ª del Apéndice B. al establecer la enseñanza neutra en materia religiosa, traspasa los límites de la esfera de acción municipal y constituye un gravísimo peligro para los intereses generales de la población. En mis creencias, no vacilaría un momento, como ciudadano, en oponerme a que prosperase tal precepto. Como Alcalde, siempre respetuoso con las decisiones del Ayuntamiento, ordenaría a pesar mío el cumplimiento del acuerdo que lo aprobó, puesto que es su voluntad llevarlo a la práctica; pero el artículo 178 de la Ley Municipal atribuye a la Alcaldía la responsabilidad de la ejecución de los acuerdos del Ayuntamiento y sería para mí caso de conciencia asumir la responsabilidad del estado de alarma que la aprobación de la Base 5.ª ha producido en la opinión y los funestos resultados que su cumplimiento pudiera acarrear.

»Por ello no he de fundamentar esta resolución en infracción de disposiciones legales que en todo caso puede ser base de recursos de alzada, sino únicamente en el caso 3.º del artículo 169 de la Ley Municipal, o sea por el peligro a los intereses generales que honrada y lealmente descubro en la organización que la Base 5.ª imprime a las futuras escuelas.

»Este peligro es evidente. Nadie puede negar que la enseñanza de religión en la Escuela, es la base de la constitución religiosa de la sociedad, como nadie puede negar que las cuestiones religiosas principalmente en nuestra Patria son las que mayor enraizamiento despiertan y las que más funestas consecuencias originan. Por esto la materia de religión es en todas partes, materia constitucional.

»Dejando, pues, de lado lo que de exceso de jurisdicción puede tener el acuerdo municipal, constituye en sí un peligro para los intereses generales la sola intromisión del Ayuntamiento en tan delicada materia. Pero este peligro en el caso presente aumenta por modo considerable. Las violentas campañas que en uno y otro sentido ha iniciado la sola discusión del proyecto, son por desgracia prenda segura del estado de lucha que dentro de la ciudad sobrevendría si prosperase el acuerdo municipal y que

fácilmente podría trascender fuera de la misma. No puede ser más evidente el perjuicio a los intereses generales, que sólo dentro de una era de paz y respeto mutuo entre los conciudadanos puede prosperar, como todos deseamos.

«En esta situación, solicitado por las tendencias opuestas, mi norma de conducta no ha de ser otra que la que siempre he observado; la que me dicta mi amor a Barcelona. Sólo un escrúpulo podría asaltarme; la especie vertida de que la suspensión del acuerdo significare la intromisión del Poder Central dentro de las facultades del Ayuntamiento. He meditado profundamente este aspecto de la cuestión; pues, amante como el que más de la autonomía municipal, si me hubiese convencido de la verdad de esta afirmación, me habría detenido en el camino que como Alcalde me dicta el deber. Pero no ha sido así: aparte de las consideraciones antes expuestas, aun dentro de proyectos de régimen autonómico aceptados como ideal, las relaciones entre la Iglesia y el Estado o sea la regulación de la vida religiosa del pueblo correspondería al Poder Central y por otra parte, dentro del régimen autonómico más intenso no pueden quedar impunes los ataques posibles a los intereses generales y particulares; una autoridad, una entidad u otra ha de velar por ellos y mientras esa autoridad o esa entidad no se determine por el derecho positivo el abandono por el Alcalde de esta facultad equivaldría al abandono absoluto de aquellos intereses.

«Por las razones expuestas y teniendo además en consideración que la Base 5.ª del Apéndice B. del proyecto de Presupuesto de Cultura aprobado por el Ayuntamiento en sesión de 24 de abril último y ratificado el día 30 del propio mes, si bien forma parte de un conjunto constituye por sí solo un acuerdo municipal discutido y aprobado como fué en votación especial, usando de las facultades que confiere el caso 3.º del artículo 169 de la Ley Municipal, vengo en decretar la suspensión del cumplimiento tan sólo de la repetida Base y remitirse los antecedentes al excelentísimo señor Gobernador civil de la provincia, a fin de que se sirva resolver lo procedente.—Barcelona, 5 de mayo de 1908.—El Alcalde constitucional Presidente, *Domingo Juan Sanllehy.*»

D - VOT DE CENSURA A L'ALCALDE SANLLEHY

Les forces polítiques que fins ara havien defensat el Pressupost de Cultura, no estaven disposades a deixàr-se vèncer per l'actitut autoritària i governamental de l'Alcalde Sanllehy.

La premsa republicana, tot just coneguda la suspensió de la base quinta del Pressupost, surtí a defensar-lo i mantenir-lo.

"Endavant el Pressupost de Cultura", serà l'"eslògan", que "El Poble Català" escriurà, l'endemà mateix de la suspensió.

Igualment "La Publicidad" reclamava una enérgica reacció de les forces democràtiques contra l'autoritarisme de Sanllehy, i escribia " *que ahora ya no se trata del Presupuesto de Cultura; ahora se trata de un agravio al Ayuntamiento de Barcelona y a la ciudad que ha elegido la Corporación municipal, por un hombre que no tiene ninguna representación, que nadie le ha llamado para dirimir ningun pleito y que el mismo Gobierno declara un dia y otro que le deja en las más absoluta libertad de acción para obrar en este asunto*".

"Hemos de decir por tanto que el Sr. Sanllehy, por su propia voluntad, no guiado por más ley que su capricho, se ha burlado de la voluntad del pueblo de Barcelona. Y esto no se ha de tolerar, y esto no se ha de dejar pasar sin levantar una voz de protesta enérgica, audaz y violenta."

"Si Barcelona en esta ocasión no sabe presentarse digna de su espíritu civil, indignada en su majestad por el agravio que se le ha inferido, perderá todo el prestigio que ha conquistado en tantas y tan nobles honradas lides. Hay que levantar un clamoreo de protesta y deben juntarse todos los hombres de buena voluntad, para emprender una cruzada contra quienes le han ultrajado de la manera más indigna".

"Es vergonzoso, altamente humillante, que despues de las jornadas civiles de Barcelona, haya podido venir un hombre sometiendo impunemente, sin apoyo en la opinión, un acto de tanta gravedad suspendiendo un acuerdo tomado por uanimidad por la Corporación municipal, con aplauso de tota la Ciudad."

"Nosotros esperamos que surgirá una protesta enérgica; nosotros esperamos que la proxima sesión del Ayuntamiento revestirá carácter de solemnidad. Esperamos que cada uno de los concejales sabrá levantar su voz, y volviendo por los fueros municipales, por el

buen nombre de Barcelona, hará constar su protesta y esperamos que en señal de protesta sabrán nuestros concejales, que tan ardientes partidarios son de la autonomía, levantar la sesión sin discutir otro asunto".

"Y a esta actitud de los concejales ha de responder el pueblo de Barcelona, juntándose en grandioso mitin en la plaza pública, en el hogar privado, unidos todos los elementos, de la derecha, de la izquierda, del centro, para clamar por los fueros de su autonomía."

"No se ha de tolerar que un hombre solo, por su fuero y por su ley, que no es ley ni fuero, pueda burlar la voluntad de la ciudad".

"Contra el Sr. Sanllehy se ha de emprender la campaña hasta inhabilitarle en absoluto, para que nunca, jamás, pueda ostentar representación en la ciudad condal. Ha tenido el Sr. Sanllehy la audacia de no acompañar a la suspensión del acuerdo la dimisión de su cargo. A este acto de audacia se ha de contestar, echándole de su puesto."

"Si ahora Barcelona no tiene la energía suficiente para obrar, habrá perdido a los ojos de España toda la alta significación moral y civil que había conquistado con tan noble esfuerzo".

"¿Con que derecho podíamos reclamar la autonomía, si en un acto como este permaneciéramos inactivos, contemplándolo con indiferencia?"

"Que la indignación haga encender nuestras pasiones y que nuestras pasiones nos hagan mostrar dignos de nosotros mismos. Que una solidaridad se establezca para nuestra defensa juntándose el ciudadano con el ciudadano en una estrecha comunión de sentimientos".³¹

Per la seva part "El Poble Català" en un curt editorial titulat "Conducta Incalificable", denunciava

La manera com l'arcalde ha sospès la base quinta del Pressupost de Cultura es una cosa que no té nom. Igual de fons que de forma.

De fons, es la primera vegada que un arcalde, d'ensà que entraren al consistori els veritables representants del poble barceloní, s'atreveix a revocar un acord de l'Ajuntament, un acord dels que representen el pensament y el voler de la Ciutat. Aixó significa senzillament una cosa: que tota la forsa de Barcelona, de aquella Barcelona que diferents vegades ha imposat al govern la seva voluntat, quedarà destruïda per complert, si's tolera que un senyor Sanllehy fassi mans y mànegues de lo que acorda la corporació municipal.

Y en quant a la forma de la suspensió, representa un veritable afront al nostre Consistori, un veritable afront a Barcelona, de la qual es aquell cap visible.

De totes les maneres com podia suspendre l'acort, l'ineptitud de l'arcalde ha escullit la més infelís, la més injuriosa. Perque injuria es, y de les més grosses, suposar que l'Ajuntament elegit per la majoria del poble barceloní, pot atentar contra'ls interessos generals del mateix poble que va elegirlo.

Aquest afront necessita una immediata reparació: no del mateix que l'ha feta, perque l'home que l'ha feta queda del tot inutilitat, fins pera reparar l'etzegallada; ja que l'home que insulta Barcelona en la seva més alta representació, pert moralment de fet y de dret, la dignitat d'arcalde de Barcelona; sino dels que han sigut fins ara'ls seus superiors, a qui deu exigir-se que revoquin la resolució del senyor Sanllehy.

Y aquesta immediata reparació pot y deu donarla als seus representants, també que será donársela a sí mateix, el poble de Barcelona. Y en una doble forma deu donarla: manifestant el seu disgust a l'autor de l'afront y ratificant ostensiblement la seva confiança als afrontats.

32

Cal destacar també un article signat per "Joan d'Avinyó", pseudònim de J. Pous i Pagès, que amb el títol de "L'insult a Barcelona", escriu :

Tot ahir en els centres intel·lectuals y polítics, el tema únic de totes les converses fou l'acte incalificable de l'arcalde, suspent un acord del Consistori per suposats atacs als interessos generals de Barcelona.

Els comentaris eren forts y variats. Qui retréia la nul·litat del Sanllehy com arcalde, nul·litat que no li ha deixat aconseguir res en profit de Barcelona, que sols ha pogut dissimular mercès a la benevolència de certa premsa, guanyada principalment ab arguments de la «Vuelta de Abajo» y mones de Pasqua. D'altres posaven de relleu que l'arcalde sols ha lluit una mica mercès a les iniciatives d'aquest y d'anteriors Ajuntaments, iniciatives que, una vegada realitzades, ha tingut... l'acert de fer-se atribuir pels seus turiferaris. Però, principalment, lo que indignava a tothom no eren aquestes petites habilitats y misèries del senyor Sanllehy durant la seva estada a l'Arcaldia, sino l'afront que ha fet ultimament a tot Barcelona, a tota la nostra vida civil, aplicant al nostre Consistori una mida sols dictada pel legislador com a garantia contra aquells Ajuntaments de municipis ont, per no haverhi

vida política, el Consistori es fill del caciquisme y no de la voluntat dels ciutadans, podentse donar el cas de que semblant Consistori, que no representa sino una exigua minoria, ataquís els interessos de la generalitat del veïnatge.

Mes aquí, a Barcelona, el senyor Sanllehy sab que això no es possible, perquè aquí l'Ajuntament es fill del sufragi universal, aquí l'Ajuntament representa la majoria de veïns, y no es un senyor Sanllehy, influït per una camarilla familiar, qui té dret d'apreciar si'ls acords de l'Ajuntament lesionen als interessos d'aquesta majoria de veïns, sobre tot no havent vingut cap fet a rectificar l'estat d'opinió d'aquests veïns, expressat prou eloqüentment a l'elegir els actuals regidors, la significació y la tendència política dels quals coneixien de sobres.

Suposar lo contrari, suposar que l'actual Ajuntament no representa'ls interessos de la majoria de ciutadans, és fer un afront a Barcelona, es suposar que l'actual Ajuntament no es fill de la voluntat d'aquests ciutadans, es posarnos al nivell d'aquells pobles que encara no han arribat a plenitud de ciutadania, que encara no intervenen activament y concientment en els

seus propis destins, que encara viuen sota'l jou d'una oligarquia caciquista. Y no hem pas aixecat el nivell de la nostra vida publica a l'altura actual, no hem pas desvetllat l'esperit de ciutadania de la ciutat nostra, fins a posarla de costat ab les capitals realment europees; no l'hem pas feta, com organisme politic, mirar y enveja de les terres hispaniques, per que vingui un senyor Sanllehy qualsevol a desconeixer y negar de fet lo que constitueix el nostre orgull, la nostra dignitat de barcelonins, de ciutadans d'aquesta ciutat plenament capacitada pera organitzar la seva vida, sense ridicoles tutelages. Això era, en síntesi, lo que's deia a tots els centres intel·lectuals y politics de Barcelona, exteriorisant la profunda indignació produïda per la grotesca arcaïmada. Y eren tan vehements els comentaris, era tan viu el sentiment de l'ofensa rebuda, que no fïndria res d'extrany, que aquella indignació cristallís en un gran acte de protesta de tot Barcelona, de l'immensa majoria de Barcelona, contra l'insult que ha estat, fins avui, oficialment, la seva primera autoritat municipal.

33

En aquest ambient, es convoca la celebració de la sessió del Consistori de l'Ajuntament, per a la tarda del dia 7 de maig. Es preveu que la Corporació intentarà aprovar una moció de censura contrs l'Alcalde Sanllehy.

Prevenint aquest contratemps, Sanllehy demanà llicència i se'n va de Barcelona, per evitar l'hostilitat dels sectors populars. En aquestes circumstàncies, el primer Tinent d'Alcalde Bastardas, es veu obligat a possessionar-se de l'Alcaldia i afrontar la crisi política de l'Ajuntament.

Un parell d'hores abans de començar la sessió, diverses comissions ciutadanes, anaren a testimoniar a l'Alcalde accidental, la felicitació i el suport, per l'acord consistorial en aprovar el Pressupost de Cultura, tot protestant enèrgicament de la conducta seguida per l'Alcalde de R.O. Sanllehy, al oposar-se obertament a la voluntat democràtica del Consistori.³⁴

També visitaren a Bastardas en l'Alcaldia, una representació de diputats catalans, per testimoniar-li la preocupació per la crisi política de l'Ajuntament, a conseqüència de l'actitut de Sanllehy, i l'adhesió als fins culturals a que l'Ajuntament aspira amb el Pressupost de Cultura.³⁵

Però aquella representació de representats polítics, no era pas una representació solidària, la que Bastardas rebé aquella tarda.

Els diputats presents, eren tots ells republicans solidaris, però sense la presència de regionalistes. Aques^tacta, faltat del suport unitari de les forces solidaries regionalistes, esdevenia simbòlicament, una divissió més dins la Solidaritat Catalana, davant la necessitat de mostrar la protesta ciutadana contra l'actitut de l'Alcalde real Sanllehy. Era evident als ulls de tothom, que el moviment unitari de la solidaritat, com a tal, no tenia davant el problema del Pressupost i de la crisi política que Sanllehy plantejava, la necessària força política per poguer-lo superar a favor de les forces democràtiques representades en el Consistori. Restar esperant que els aconteixements superessin les poques possibilitats de defensa del Pressupost de Cultura, fou la contribució que la Solidaritat Catalana aportà. ³⁶

Perquè en el fons, l'aliança de la Solidaritat Catalana es justifica únicament cara a la política general, però estava dividida i enemistada davant concrecions polítiques, com ho era en aquell moment el Pressupost cultural.

No és estrany doncs, que Sanllehy pogués maniobrar amb certa tranquil·litat, tenint en compte que les forces polítiques que podien imposar un respecte a la legalitat democràtica, és a dir el conglomerat barceloní de la solidaritat, no tenien les mateixes positures davant del projecte cultural, i molt abans havien mantingut greus discrepàncies i desacorts polítics importants.

Malgrat això, el Consistori, com òrgan legislatiu de l'Ajuntament no podia mantenir com a correcte l'actitut de Sanllehy, i molt menys acceptar-la. I per una raó molt simple : Sanllehy representava la negació de la representativitat electoral democràtica i era l'antítesi del Consistori municipal.

El poder legislatiu de l'Ajuntament de Barcelona, era democràtic, mentre que la Presidència de l'Alcaldia era autocràtica, fruit d'un nomenament ministerial corroborat per la corona.

Així les coses, la sessió de l'Ajuntament era esperada amb molta expectació. Centenars de barcelonins arribaren a la plaça de Sant Jaume per poder assistir al debat. Bastardas, comprovant que hi havia un nombrós públic que esperava poguer entrar, ordenà que la sessió es celebrés al Saló del Consell de Cent. L'acte doncs, tinqué un marc de solemnitat.

Oberta la sessió, prengué la paraula el regidor solidari i republi

cà Francesc Layret, que defensà l'actitut de la Comissió redactora del Pressupost de Cultura, i criticà l'ambigüetat de Sanllehy, quan després de recolzar dins d'aquella Comissió redactora, com a president nat que n'era, amb la força del seu vot, rectificà la positura fins que decretar la suspensió de la base quinta.

Layret defensà també la constitucionalitat del Pressupost i la seva legalitat vigent, mentre senyalava que l'acte de suspensió realitzat per Sanllehy "constitueix pels regidors una qüestió de dignitat; és necessari que es posi en clar quí és més fidel intèrpret dels desitjos de l'opinió, i més zelós defensor dels interèssos de la Ciutat, si els regidors que hem vingut aquí pels vots dels poble o un senyor que representa poders estranys". Després intervingué el regidor regionalista Ferran de Sagarra, per defensar l'actitut de Sanllehy.

Duran i Ventosa, ho fa en contra de l'Alcalde de R.O., malgrat la qüestió de la base quinta, de la que n'es contrari; manifestà que no es podia tolerar que una autoritat municipal no emanada del poble pugui imposar la seva pròpia voluntat.

A continuació el regidor anti-solidari Jesús Pinilla, defensà també l'autonomia municipal i manifestà que la suspensió de la base quinta del Pressupost, constitueix un agravi, un insult i un afrontament a l'Ajuntament de Barcelona.

En contraposició parlà Joan Rubió, regidor proper al grup de Defensa Social de Pla i Deniel, i integrat en l'ala més dretana del regionalisme. Rubió creu que Sanllehy tenia el deure de suspendre el Pressupost de Cultura, o almenys el d'anul·lar les bases que no estan conformes amb la Llei.

Per acabà, prengué la paraula el regidor republicà del "Centre Nacionalista Republicà", Pere Rahola, que manifestà que Sanllehy havia atacat l'autonomia municipal. Crec -diu Rahola-, que no li queda més remei que dimitir, i mentre existeixi la suspensió, els alcaldes que vinguin representaran únicament al Govern Central, doncs per a una mera substitució de personatge, l'Ajuntament de Barcelona no considera borrada l'ofensa inferida, i mostrant-se, pel fet d'acceptar el càrrec, solidaris de l'actitut de Sanllehy. Immediatament es dóna lectura a una proposició "que expresa su profundo disgusto por el acto del Sr. Alcalde", i "lamentando que

con ello (la suspensió), se haya roto irremisiblemente la necesaria unidad de la vida municipal, mantenida en virtud de la mútua confianza, para siempre desaparecida entre la Corporación Municipal y el Alcalde, que ha de ser fiel ejecutor de los acuerdos que a su esfera de acción exclusivamente competen".

Per tan, el Consistori "faltaria a la representació que le ha confiado el pueblo de Barcelona y a su tradició constante, si no exigiera de la persona que desempeña la Alcaldía, quien quiera que sea, el respeto de la meguada autonomia que le concede la vigente legislación". Signen Pere Rahola, Francesc Layret, Josep Magriñà, i Francesc Puig i Alfonso.

Es a dir, tres solidaris (un republicà - nacionalista, un republicà d'Unió Republicana, un regionalista de la Lliga), i un republicà anti-solidari i lerrouxista.

Posada a votació la proposició, que representava un autèntic vot de censura contra Sanllehy, quedà aprovada per 33 vots contra 4. Voten a favor : 23 republicans (solidaris i anti-solidaris) i el President Albert Bastardas; i 9 regionalistes.

Voten en contra : 4 regidors regionalistes (Salvador Roca i Ballber, Ferran de Sagarra i de Siscar, Joan Rubió i Bellvé, i Josep Nubiola i Esteve).

Acabada la votació el President Albert Bastardas aixecà la sessió, moment que el públic aprofità per unir-se amb els regidors en una forta i prolongada ovació. El simbolisme del moment històric era patent en el Saló del Consell de Cent. El Consistori de Barcelona feia front així a l'autoritarisme d'un Alcalde real.

Del recompte de regidors presents, podem deduir, que tan sols hi faltaven Pla i Deniel (malalt), Cardellach (que no hi assistia mai), Valls (que tampoc hi anava) i González (no hi assistia); és a dir tres regionalistes i un republicà.

A més a més, tampoc hi eren presents els regidors que foren elegits diputats (Raimon d'Abadal, Lluís de Zulueta), així com Llorenç Porrera (difunt), i Giner de los Rios, que havia dimitit l'any anterior; També hi faltaven Teixidó, Palau, i el regionalista Ventosa i Calvell.

Tenim doncs, que d'un Consistori de 49 regidors, eren actius tan sols 45, dels qual quatre regidors (Cardellach, González, Valls i Magriñà) no hi assistien mai. En aquesta sessió transcendental,

hi assistiren 37 regidors, amb les absències significatives de Pla i Deniel (impossibilitat d'anar-hi per malaltia), Ventosa i Calvell (Regionalista), Teixidó i Palau (republicans).

Però d'haver assistit aquests darrers, tampoc hauria variat el resultat, doncs, probablement els dos republicans haurien votat amb la majoria així com també Ventosa i Calvell, fent-ho Pla i Deniel amb la minoria (tal com indicà en la sessió següent). Aquest resultat, altament significatiu (quasi el 90 % a favor del vot de censura, contra un 10 %) indica al meu entendre, que altre volta el Consistori manté aquella Solidaritat Municipal, per damunt de la mateixa Solidaritat Catalana.³⁷

Es amb aquesta victòria moral, que el Consistori barceloní, intentava per tots els mitjans sobreposar-se a la suspensió decretada per Sanllehy.

Al seu costat, la premsa continuava defensant el Pressupost, malgrat el decret de suspensió de Sanllehy; "La Publicidad", en un editorial del dia 9 de maig, insisteix amb "Serenidad y firmeza", perquè "puede haber desaparecido la base quinta, pero con ella ha desaparecido el Alcalde de R.O., cuya resurrección es imposible si el decoro y la dignidad conservan en estos tiempos alguna significación. Pero la integridad substancial del Presupuesto de Cultura subsiste, habiendo de seguir adelante en sus trámites.." Igualment esmenta "La Publicidad", que a la sessió en que el Consistori aprovava el vot de censura contra Sanllehy, "se sentaron los dos grandes principios de regeneración : tolerancia y autonomía".³⁸

Tolerància per tirar endavant el Pressupost de Cultura, ja que no era defensat per la solidaritat, i autonomia per imposar la votació dels regidors democràtics davant i per sobre de l'Alcalde de R.O., per mantenir el dret municipal de legislar sense la revocació dels acords per part governativa, que en aquests moments era a Barcelona la punta de llança de la lluita democràtica municipal. Autonomia que Maura identificava amb la llei d'Administració Local, que la Lliga acceptava, però que incondicionalment portava alhora la divisió del moviment solidari.

Aquesta política de defensa conduí a la formació d'una aliança nova, anomenada "Bloc liberal" o "Bloc d'Esquerres". Aquesta nova

conjunció de forces de progrès, va llençar un "manifest a l'opinió liberal de Barcelona", per endagar una política republicana, nacionalista i popular. Es tractava d'un conjunt heterogeni, que més que un bloc d'unitat política, era un instrument provisional per a la defensa immediata del Pressupost i dels interessos ideològics d'una ampla esquerra. La formació d'aquest bloc experimental, comportava d'entrada la divisió solidaria, i fou més efectiu per defensar el Pressupost, que la mateixa solidaritat que no oferí una positura clara i precisa, deixant que aquest s'estrellés contra la barrera posada per Sanllehy, Ossorio y Gallardo, i el mateix Maura.

Aquesta pràctica política, era també portada per la Lliga, que amb l'obstrucció burocràtica, estava lluitant perquè a nivell de partit, no pogués recolzar-se el projecte cultural.

Per això, quan a la Diputació de Barcelona, presidida per Prat de la Riba, es presenta una proposició, perquè una Comissió de diputats visités l'Alcalde Bastardas, per testimoniar-li l'adhesió d'aquella Corporació al Pressupost de Cultura, fou derrotada per una contraproposta presentada per regionalistes i caciquistes, aprovada per 18 vots contra 11, i abortant així el que podria haver estat un primer pas de col·laboració política i cultural entre l'Ajuntament i la Diputació, o almenys un petit front comú de Corporacions barcelonines, per defensar el Pressupost de Cultura. Els diputats que votaren en contra, foren sis caciquistes, set regionalistes, quatre carlins i el mateix Prat de la Riba.

Aquesta derrota, però, no es motiu suficient, perquè al acabar la sessió, els diputats republicans, vagin a testimoniar a l'Alcalde Bastardas, a títol personal, l'adhesió al projecte cultural i a la conducta democràtica del Consistori.

Aquesta situació tan equívoca de la política regionalista, no fou en absolut de cap ajuda pel Pressupost de Cultura. Més aviat, semblava que després d'alguns tanteigs primers, amb articles i declaracions a favor del projecte cultura, no es volia demostrar rotundament una clara política de compromís juntament amb les altres forces polítiques, cara a la defensa del Pressupost, en un moment en que l'Ajuntament de Barcelona, a través del Pressupost i de

l'actitut del Consistori amb Sanllehy, estava defensant l'autonomia municipal, i qualsevol signe d'autonomia democràtica, com bé podia ésser una Diputació o una mancomunitat de Diputacions soberanes.

Però passats els primers dies, després de l'aprovació del vot de censura a Sanllehy, la premsa republicana començava a preguntar-se per l'esperada dimissió de Sanllehy. I és que l'Alcalde censurat no feia cap acta que significués acceptar la derrota política, i en conseqüència presentar la oportuna dimissió, com parlamentàriament s'esqueia. És més, el Ministre de Governació La Cierva, havia ratificat la seva confiança a Sanllehy, un cop produït el vot de censura, que li otorgà el Consistori democràtic de l'Ajuntament i de la petició unànime de la premsa liberal de Barcelona. Aquesta actitut governamental, s'inseria de ple en l'esforç que la dreta reaccionaria barcelonina feia per recolzar a Sanllehy, però alhora representava un enfrontament a nivell d'Estat entre el Ministeri i el Govern i l'Ajuntament de Barcelona, de manera que no hi havia possibilitat, per part de les dues bandes, de arribar a un acord, sense la prèvia dimissió de Sanllehy, en el cas del Consistori, o el retorn d'aquell en el cas del Ministeri. Per això, cal destacar l'opinió de la premsa, que alerta a l'opinió pública sobre qualsevol jugada política que tendeixi a fer retornar Sanllehy a l'Alcaldia.

"La Publicidad", entre d'altres, dóna un toc d'atenció sobre "la cuqueria" de Sanllehy ³⁹, que continuava a La Garriga sense que s'hagués decidit a presentar la dimissió. tal com si res hagués passat.

Entretant, i esperant de quin cantó podria sorgir l'entrellat polític, el bloc d'esquerres, intentava capitalitzar la situació i fer front a les manipulacions governamentals, amb la convocatòria d'un "miting de tolerància" a favor del Pressupost de Cultura. Aquesta era la primera "tasca" a fer ⁴⁰; després ja tindrem altres motivacions polítiques per mantenir aquest estat d'opinió i augmentar la participació ciutadana; qualsevol projecte de llei era possible de modificació; i en aquest sentit l'Ajuntament enviava un informe, aprovat per unanimitat, és a dir per la solidaritat municipal, als parlamentaris catalans sobre el punt de vista consistorial en un projecte de llei dit de repressió de terrorisme

i avançant-se igualment a l'acció política del mateix sector liberal de Barcelona. ⁴¹

Però el problema amb Sanllehy es mantenia, i el fet de que aquest no respectés la voluntat del Consistori, representaria prendre mesures de força que no tothom trovava justificat. El moment era extremadament delicat. Calia fer-se respectar, però els mitjans havien estat ja quasi bé esgotats. Quedava sí, algunes fórmules jurídiques populars i diplomàtiques, que expressaven evidentment tota la força moral del Consistori; una d'aquestes era la declaració de persona "non grata" a l'Ajuntament, dedicada a Sanllehy. D'aquesta manera potser s'obtidria l'esperada dimissió.

Però, en aquest interludi, la campanya que durant el mes de maig de 1908, protaven a terme les forces retrògrades i clericals per pressionar la suspensió de la base quinta, es llençaven ara a recolzar Sanllehy, artífex polític de la seves intencions, i promovien un homenatge a Sanllehy. L'intent era confondre l'opinió pública i transformà l'acta d'un grup de pressió dirigit per Pla i Deniel, en una adhesió de tots els grups integristes i anti-solidaris, demodtrant així que l'actitut de l'Alcalde tenia el coixí popular que el recolzava, per mantenir-se com a President de l'Alcaldia. Aixó era simplement una coartada política.

Aquest intent, que la premsa i les organitzacions republicanes ja havien denunciat, resultarà abortat, però la força dels grups de pressió dirigits per Defensa Social, serà tal, que Sanllehy voldrà provar sort, jugant la carta del seu retorn, malgrat la previsible disposició consistorial contra aquest retorn.

Aquesta política fou denunciada per Layret en la sessió del 26 de maig, declarant que "el Consistori va manifestar d'una manera clara i enérgica el seu pensament i la seva voluntat, de qué, després de la suspensió de la base quinta, quedaven trancades les relacions entre els regidors i l'Alcalde, i per tant l'Ajuntament no podia reconèixer com a Alcalde al Sr. Sanllehy".

Layret, que no volia deixar cap marge de maniobra, continuà dient "que per això, de fet, el Sr. Sanllehy està dimitit, doncs encara que els alcaldes siguin de R.O., no n'hi ha prou que el Govern els nombri; necessiten la tolerància dels regidors; és necessari que l'Ajuntament ratifiqui d'una manera tàcita el nomenament."

"Verificada doncs, la ruptura, el Sr. Sanllehy no és Alcalde de

R.O., perquè després del vot de censura, no pot representar a l'Ajuntament, ni a la Ciutat".

Vet aquí la tesis de Layret, estrictament parlamentària i en vigència en els sistemes democràtics europeus, i que a Espanya malgrat el règim constitucional de la Restauració, no es portava a terme.

Per això Layret, que jurídicament és un home liberal i progressista, no pot admetre cap més Alcalde, sense la prèvia dimissió de Sanllehy, i per tant també l'abolició teòrica de la suspensió decretada per aquell.

La sobirania ciutadana, és per Layret, superior al decrets de nomenament, i per això, exigeix i declara, que Sanllehy malgrat tenir encara el nomenament d'Alcalde, ha deixat de ser-ho per la via democràtica i per la legalitat popular.

Però la pressió que rebé Sanllehy, i la seva pròpia política, feien obligar-lo a provar el seu retorn. El matí del 27 de maig de 1908, Sanllehy retorna a la Casa Gran, i reempren simbòlicament el seu mandat, sense tenir en compte les paraules de Layret, ni l'opinió del Consistori democràtic de Barcelona.

Era tanmateix però, el darrer acte com a Alcalde de R.O. de Sanllehy, impulsat pels grups més caciquistes i reaccionaris de Barcelona ⁴².

Era possible, que Barcelona tingués com a Alcalde a un home que havia estat políticament al costat del caciquisme, quan les eleccions municipals, aquests darrers havien estat bandejats durant els darrers anys? Creiem que no, però la ferotge campanya contra el Pressupost, havia tingut la virtut d'agrupar i dinamitzar els grups caciquistes de la ciutat, fins aleshores marginats, i que no havien pogut contrarrestar cap decisió municipal, degut a les seves derrotes electorals. Ara doncs, és un bon moment per presentar-se i intentar un retorn polític, almenys si no sols i a la simple llum del dia, infiltrats en un partit de dreta.

Però el pla concebut per Sanllehy, no podia triomfar, malgrat el consentiment d'Ossorio y Gallardo, i probablement del mateix Maura, sense aniquilar abans als partits democràtics d'esquerra, és a dir als grups republicans. Per això, Sanllehy després de notificar-li a Bastardas, li pregà que li enviés el cotxe de cavalls a casa seva i es traslladà a l'Ajuntament, a on es possessionà altre cop

de l'Alcaldia. Immediatament Bastardas, que no volia passar per col.laboracionista o per oportuniste de la situació demanà vuit dies de llicència.

Era aquesta la notícia que en certa manera s'esperava amb temor. La reacció es produí tan aviat com s'extengué la nova.

La premsa republicana denuncià l'atreviment de Sanllehy.

"El Poble Català", ridicularitzant-lo com a "heroi de fira", senyalava que "la Ciutat li tragué la vara de les mans, i ell, tossut, torna a empunyar-la. Contra la voluntat d'un poble ofés, contra la voluntat d'un Consistori insultat torpement, el Sr. Sanllehy s'aixeca amb un gest que vol ésser heroic, i que només és ridícul. Pobre Sr. Sanllehy!".

"Ell es pobre d'esperit i no té carcter per a la més petita lluita, i vet aquí que ara se sent bélic, i afronta totes les batalles ciutadanes i esdevé caballer del "Comité de Defensa Social", en la creuada ultramontana contra el Pressupost de Cultura. És covard i fa el valent. Quí l'empeny ?, Quí el belluga ? Quí el fa moure com una figureta de retaule ?".

"Al Sr. Sanllehy l'han enganyat. Li han dit que tota l'oposició contra d'ell, contra l'Arcalde del rei, es reduiria a una passatgera tempestat en un got d'aigua. Li han dit que les llances eren canyes. Li han dit que podria tornar ben tràncuil a la Casa Gran".

"I tot això és mentida. La Ciutat no perdona la indelicadesa comesa pel Sr. Sanllehy al suspendre un acord del Ajuntament pres per gran majoria de vots. La Ciutat no perdona l'home sense criteri que aprovà la base quinta quan va redactar-se, i que més tard l'ha volgut esborrar. La Ciutat no perdona a l'homa informal que ha suspés un acord municipal, després de donar paraula de que no el suspendria. La Ciutat no perdona al pobre senyor que inspira els seus actes d'Arcalde en el consell de "camarilles" familiars."

"El càstic més petit que podria caure sobre el Sr. Sanllehy, era el seu allunyament absolut de la vida política i pública, en la qual no tenen dret a intervenir en càrrec oficials, els pobres homes de tan curta mida. però li deu semblar poc aquest càstic, i ara en busca algun altre de pitjor."

"Sr. Sanllehy, repensis. A vosté l'han enganyat els que el fan moure sobre el retaule ciutadà, com un titella. Entornise'n a a casa. Entornise'n a La Garriga a llegir "La Vanguardia" a l'om-

bra de la figuera."

"Senyor Sanllehy, vusté no serveix per a héroe. Presenti desseguida la dimissió. Creguins a nosaltres que li volem bé". ⁴³

Sanllehy, respón amb aquestes paraules pronunciades en una roda de premsa : "He venido a convencerme de que me falta la confianza de los concejales, de que es imposible mi estancia en la Alcaldía. Si este convencimiento se adentra en mi espíritu haré saber entonces al Gobernador Civil la imposibilidad de mi permanencia en esta casa". ⁴⁴

No li calgué pas esperar la resposta dels regidors, -que ja per boca de Layret havien manifestat la seva posició-, ni tampoc la dels ciutadans de Barcelona, que més s'identificaven amb el Consistori; la mateixa nit, prop de cinc-centes persones anaren en manifestació davant la casa de Sanllehy i protestaren amb força amb una sorollosa xiulada que durà fins que intervingué la policia governativa, que amb uns efectius superiors al centenar, acordonà la zona i buidà la Plaça de Santa Anna.

Durant tota la nit forces a cavall patrullaren per les Rambles i carrers més propers a la casa d'en Sanllehy. Aquest, que no presencià la manifestació -doncs era al teatre, retornà prop de la una de la nit a casa seva, protegit per la policia.

Aquesta fou la noticia més important en els ambients polítics de Barcelona, i tingué la virtut de consumà la previsible dimissió de Sanllehy.

Efectivament, aquest presentà la dimissió, el 30 de maig de 1908. El document entregat a la premsa deia així:

"Excmo Señor :

"Al aceptar el honroso cargo de Alcalde de esta Ciudad, me movió solo la aspiracion de ser útil a mis conciudadanos, sirviendo de lazo de unión entre los distintos elementos que constituyen su representación en el Ayuntamiento; así lo dije en mi discurso de entrada, y en estos propósitos se han informado todos mis actos".

"Debo reconocer con vivo beneplácito que en mi ya larga permanencia en la Alcaldía, cerca de dos años, he experimentado grandísimas satisfacciones dentro y fuera del Consistorio, satisfacciones que han recompensado sobradamente mis sacrificios y mi ruda labor y fatiga".

"Unido siempre en todo a los concejales, he estado a la brecha defendiendo con todo mi mejor deseo y en todas partes los intereses de la Corporación, aun frente del mismo Poder Central".

"Casi siempre he estado identifiado con los acuerdos del Ayuntamiento defendiéndole con calor y entusiasmo y aplicando mis iniciativas a completar su obra en lo que tenia de levantada. Sólo dos veces he tenido con gran sentimiento mio, que discrepar de sus acuerdos por afectar a principios de fondo con los cuales no podia transigir".

"La primera vez contra una importante mayoria por afectar el acuerdo a mis principios monárquicos y al modo de considerar al Jefe del Estado, pero entonces pude recobrar pronto en el seno de la Corporación, mi prestigio y seguí trabajando con calor y fe".

"La segunda vez, ahora, lo ha sido por un acuerdo contra casi la totalidad de la Corporación y referente a una cuestión que al mismo tiempo que era para mi de consiència hube de entender era contrária a la leyes del Estado".

"Pero ahora desgraciadamente, cuantos esfuerzos he hecho para recobrar mi fuerza moral en el Consistorio han sido inútiles. He procurado pasar algún tiempo apartado para que se calmaran las pasiones y he vuelto a tomar posesión del cargo, con ánimo de concórdia, de paz y hubiera seguido luchando : tal era mi propósito, con tenaz resistencia hasta que he comprendido que esta lucha podia perjudicar los intereses públicos de mi Ciudad y aún crear conflictos a los intereses políticos del Gobierno".

"En la actitud en que se han colocado los Concejales, que encuentro infundada pero que respeto, seria causa para que no pudieran ser posibles ni ciertas solemnidades, ni fiestas anunciadas que han de venir a dar más realce a nuestra Ciudad, y alterar el orden la vida municipal y que de continuar yo, nuestra lucha podria contribuir a una misión muy opuesta a la de mis propósitos cumplidos hasta ahora, esto es, favorecer la vida y prosperidad de Barcelona, y no alterar la buena armonia entre el Gobierno y la Corporación municipal".

"En espera de que más tarde han de hacerme justicia los dignos compañeros de Consistorio, y en la profunda convicción de que por las razones antes expuestas ya no puedo prestar los servicios que me imponen mi deber a Barcelona y al Gobierno, antes al contrario perjudicar a una y a otro, me encuentro en el caso ineludible de presentar de un modo resuelto mi dimisión del honroso cargo de

Alcalde Presidente de este Ayuntamiento, con que se sirvió inmerecidamente honrarme el Gobierno de S.M."

"Dios guarde a V.E. muchos años".

"Barcelona 30 de mayo de 1908- JUAN DOMINGO SANLLEHY".

"Excelentísimo Sr. Ministro de la Gobernación". 45

La reacció política republicana fou de victòria i d'expectació.

La premsa liberal també festejà la notícia; Era un triomf de l'opinió progressista i democràtica. Era també un reconeixement a la Autoritat del Consistori i de l'autonomia municipal.

Per això, "El Poble Català" titulava la seva crònica política amb énfasi, com "La victòria de la Ciutat", i entre altres coses deia: "Don Joan Domingo Sanllehy ha presentat la dimissió. Don Joan Domingo Sanllehy ja és ex-arcalde de Barcelona".

"Despres dels acords dignes i enèrgics presos pels regidors davant la provocativa conducta del arcalde de R.O., després de la espontànea xiulada popular del dimecres darrer, era segura i inevitable la dimissió del petit senyor Sanllehy, de l'"homunculus", com l'anomenà encertadíssimament el nostre Fosfor. El poble de Barcelona de fet, l'havia dimiti, li havia pres de les mans la vara de batlle, l'havia degradat de les seves funcions, per haver traït a la Ciutat innoblement".

"A pesar de la hostilitat dels ciutadans el senyor Sanllehy, enganayt pels elements que l'han fet moure sobre el retaule, volgué fer el cor fort i aparèixer com a un héroe de la santa causa ultramontana. Però ja diguérem nosaltres, que un home com el Sr. Sanllehy no servia per a héroe. Ha intentat adoptar una actitud de bella callardia i sols ha conseguit caure, no amb la glòria d'un vençut valent i altiu, sinó amb la ridicleusa d'un protagonista d'opere-ta còmica. Per això, l'ha acompanyat una general riallada, una riallada sorollosa que els ciutadans no han pogut evitar, malgrat l'indignació produïda per la conducta de l'ex-arcalde del rei".⁴⁶

El problema era ara, surtir de la crisi política, que s'havia produït a raó de la suspensió de la base quinta del Pressupost i del vot de censura aprovat pel Consistori.

Voldrà el Govern nomenar un nou Alcalde de R.O. ? ; ho acceptarà les exigències democràtiques del Consistori ? .

E - LA SORTIDA A LA CRISI POLÍTICA : ACCEPTACIÓ D'UN ALCALDE
 "ACCIDENTAL" REPUBLICÀ, ELEGIT DEMOCRÀTICAMENT.

La crisi política oberta amb el triomf dels partits antidinàstics a Barcelona a primers de segle, i ratificada després en les eleccions municipals de 1903, oferia ara el seu punt culminant. Su durant quatre anys llargs, els Consistoris de l'Ajuntament barceloní, toparen amb els alcaldes de nomenament governatiu, amb l'Alcalde Sanllehy, -després d'un temps de bones relacions, que també hi foren en d'altres períodes-, ens introduïm en una crisi política de dimensions molt superiors a totes les passades.

Crec que podem dir, que amb Sanllehy, l'Ajuntament democràtic de Barcelona es realitza plenament, És a dir, no solament participa del govern municipal, sinó que se sent plenament identificat amb el paper de fiscalitzador dels actes de l'Alcalde en nom del poble de Barcelona.

Per això la latent crisi política que s'arrosega d'ençà 1904, culmina amb el vot de censura contra Sanllehy i la seva dimissió com Alcalde real de Barcelona.

Este, en el punt àlgit d'aquesta crisi. És la derrota política del concepte governatiu d'Alcalde; és també la primera esperança democràtica per intentar superar aquesta crisi política amb l'elecció d'un nou Alcalde, directament pel Consistori, trencant així, el cercle viciós, dels nomenaments governatius.

Per arribar a aquest punt, calia passar per l'Acceptació d'un Alcalde d'elecció democràtica, surt del mateix Consistori barceloní. I en aquest cas, sense necessitat de cap irregularitat jurídica prèvia, calia només que el Govern Maura acceptés el fet i deixés de nomenar -ne un de nou.

Es evident, que amb aquest gest, i qui diu un gest, diu un antecedent, s'introduïa en l'Alcaldia l'esperança que durant molts anys havien reclamat ciutadans i regidors. En aquelles específiques circumstàncies, encara existia però, un nou impediment : l'acceptació d'un Alcalde democràtic, era l'acceptació d'un Alcalde republicà, i l-s forces republicanes a Catalunya, eren en l'oposició política a la monarquia.

Era imprescindible, per superar la crisi que a aquest procés fos complert. tampoc serviria qualsevol maniobra que dongués tant sols un tros del que el cas polític preveia.

Per tot això, la superació de la crisi política municipal, no era simplement un afer administratiu, ni estrictament del Governador Civil de Barcelona, sinó que estava enmarcat en la política general del Ministeri de Governació i del mateix Govern Maura. Un antecedent a Barcelona, podia ésser un cas a Madrid, a València o a Bilbao.

Per altra banda, per sortir del pas, calia per part governativa l'acceptació de l'home previst en les normatives legals i del que el Consistori l'havia elegit com a primer Tinent d'Alcalde, que a Barcelona era el regidor republicà i solidari Albert Bastardas. Des del punt de vista consistorial no hi cap més solució. L'Ajuntament que ha censurat a Sanllehy, que l'ha dimitit, i que l'ha expulsat de l'Alcaldia, -ho ha dit ben clar- que no toleraria cap més Alcalde de R.O.. Per Això, l'única solució acceptable i legal pel Consistori era l'efectivitat d'un Alcalde-Regidor, reconegut però, com a autèntic Alcalde per tota la Ciutat, i pel propi Govern monàrquic.

Des del punt de vista governamental, no he pogut trobar documentació que representés un acord, un consentiment, o una positura prèvia, que vingués a demostrar que el Govern estigués disposat a "deixar" la qüestió de l'Alcaldia de Barcelona a mans d'un home conegudíssim, com ho era el primer Tinent Albert Bastardas i Samper.

Era tan sols una qüestió de valentia política, per part de Maura. Totes les investigacions, que he realitzat per trobar la prova fehaciente, d'un acord documental previ, han estat infructuoses.⁴⁷ Ara com ara, hem de creure, que l'acceptació del primer Tinent d'Alcalde de Barcelona, fou una victòria del Consistori democràtic de la Ciutat, i també una victòria personal de Bastardas, que sapigué convèncer, potser al propi Governador Civil, de la realitat autèntica municipal. Una victòria de solidaritat municipal, davant el moment més important per la lluita de l'autonomia corporativa, que Catalunya exigia.

En uns moments com aquells, s'imposava un criteri adient amb la política portada a terme per Maura, i la imposició forçada, d'un nou Alcalde de R.O., podria desprestigiar la ofensiva maurista preconitzada a Catalunya, i trencar els petits laços que aquesta tenia amb els regionalistes.

D'acord amb aquest anàlisi, crec que tenim alguns elements de judici que faran possible esbrinar, perquè Maura va acceptar un fet polític consumat, de transcendència tan important per Barcelona.

Precisament perquè l'arribada a l'Alcaldia de Barcelona, d'un Alcalde popular com Bastardas, era ja un fet consumat i acceptat per tot Barcelona.

Durant els anys anteriors, la seva estada interina en el càrrec, havia estat sempre correcte, i aplaudida pel Consistori i per la Ciutat. Recordem la seva actitud davant l'afer dels domassos, de la destitució del Comandant de la Guàrdia municipal, etc i el recolzament que tingué per part consistorial.

Existeixen però altres elements, que ajudaran a fer possible la tranquil·litat municipal barcelonina, davant el "jaque mate" que el Consistori havia realitzat amb la dimissió forçada de Sanllehy, respecte de la política governamental.

Aquest elements series : el Governador Civil Ossorio y Gallardo; el President de la Diputació Prat de la Riba, i potser el mateix President de l'Audiència de Barcelona, Buenaventura Muñoz.

Pel criteri de Ossorio y Gallardo, així com el de Prat de la Riba, l'actitud més sensata i més constructiva de resoldre el problema polític de l'Ajuntament, era l'acceptació de Bastardas, que si bé era políticament republicà i solidari, tenia la capacitat de no desbordar la legalitat vigent i mantenia l'adhesió de tot el Consistori. Aquesta positura de les dues autoritats que pesaven a Maura, podria ésser la que fes decidí al Govern a acceptar el fet consumat, i de no introduir un nou element de discòrdia, amb el nomenament d'un nou Alcalde del rei, que de segur provocaria la radicalització del problema.

Però l'acceptació d'Albert Bastardas com a "Alcalde Popular de Barcelona", tal com la premsa l'anomenava, tenia encara una altra dimensió : la burocràtica del nomenament.

A Madrid, la idea de que encara que Bastardas fos un Alcalde popular, calia que pasés per la tramitació legal i nomenat oficialment un cop elegit pel Consistori. Dues jurisdiccions incompatibles entre elles. Però aquesta "legalització" del nou Alcalde democràtic provocaria immediatament la seva dimissió. Tothom sabia que Bastardas no es deixaria nomenar pel rei, encara que abans ho hagués estat per la Ciutat.

Per tant era obvi, que aquest procés no es podia complir. Per altra part, Sanllehy no havia tingut en va la confiança de La Cierva, i la seva dimissió no fou acceptada administrativament, el que comportava que malgrat haver dimitit, continuava oficialment reconegut, per la llei, com a Alcalde.

Es a dir, si no es reconeixia la dimissió de Sanllehy, i ja era difícil en aquells moments, tampoc és podia reconèixer oficialment a Bastardas. Però això és precisament un punt a favor del Consistori i del mateix Bastardas, que en certa manera no reconeixien a la monarquia de la Restauració, com a sistema polític, el que donava a Bastardas l'accidentalitat permanent, des de l'angle oficial, però en canvi ostentava el reconeixement per part de la Ciutat, de la titularitat de l'Alcaldia per haver estat elegit democràticament pel sistema indirecta del sufragi universal. Per tan, la crisi política de l'Ajuntament barceloní, només podia ser superada, amb l'acceptació de Bastardas com a Alcalde popular elegit consistorialment, però sense passar per la tramitació burocràtica de la legalitat vigent.

A Barcelona, i a Catalunya, Albert Bastardas, era reconegut com a autèntic Alcalde de Barcelona.

Que després no fos inclòs a la llista dels Alcaldes de Barcelona, (veure "La Gran Enciclopèdia Catalana"), és una raó més de la seva elecció democràtica i de l'accidentalitat del primer Alcalde Democràtic que Barcelonà tingué en aquest segle.

-
- 1 - Els fets i la conversa, -segons la font familiar-, que ho sentiren explicar diverses vegades al seu pare, era aquesta :
"Quan el Governador Civil de Barcelona Ossorio y Gallardo s'enterà de que a l'Ajuntament no havies estat penjats els domassos tradicionals, trucà per telèfon a l'Alcaldia i es posà en contacte amb mi, preguntan-me si aquella notícia era certa, i el perquè de la meva actitud."
"Es cert -li vaig contestar al Governador-, doncs no tenint cap acord del Consistori, no podia fer col·locar els domassos"
"Insistí l'Ossorio, sobre la gravetat de l'assumpte per in-disciplina i falta de cortesia de l'Ajuntament barceloní en un dia de festa oficial; però jo continuava persistint en que la meva posició era estrictament legal".
"En aquest punt l'Ossorio dirigint-se'm com a Governador Civil m'amenaçà dient-me : "Y si yo se lo mando ?".
"Si usted me lo manda -vaig contestar-li-, yo convocaré al Consistorio, le daré cuenta de lo ordenado, el cual emitirá juicio sobre lo que proceda".
" Y no cree Usted Sr. Alcalde -em respongué ell-, que esta actitud puede considerarse un delito de desacato a la autoridad ?"
" NO !!! -vaig replicar-li, imposible Sr. Gobernador, porque la Autoridad en el Ayuntamiento soy yo ! "
- 2 - "Arxiu Albert Bastardas i Sampere", Notes de premsa. 1908
- 3 - "Arxiu Albert Bastardas i Sampere", Carta de Ossorio y Gallardo a Albert Bastardas. "Dossier Domassos" gener 1908
- 4 - "Arxiu Albert Bastardas i Sampere", Notes de premsa. 1908
- 5 - "Arxiu Albert Bastardas i Sampere", Notes de premsa, 1908
- 6 - En el "Dossier Domassos" de l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere", existeixen cartes, telegrams i comunicats de felicitació pel seu gest valent i independent. Cal destacar una carta de la "Fraternidad Republicana" de Terrassa, de la "Jovenut Republicana Federalista" de Sant Feliu de Guixols,

del "Centre Republicà Autonomista del districte II" de Barcelona, i del "Centre Republicà Autonomista Gracienc", així com un telegrama del "Centro Republicano" de Cádiz (recordem que Giner de los Rios es Gadità), i un telefonema de Bilbao signat per diferents polítics.

- 7 - "La Publicidad" 25 de gener de 1908
- 8 - En el "Dossier Domassos" de l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere", he pogut consultar la premsa següent, en les edicions d'aquests dies :
- "La Publicidad" (Barcelona)
 - "El Progreso" (Barcelona)
 - "El Diluvio" (Barcelona)
 - "El Poble Català" (Barcelona)
 - "La Acrualidad" (Revista de Barcelona)
 - "Nuevo Mundo" nº 734 (Revista de Madrid)
 - "L'Esquella de la Torratxa" (Barcelona)
 - "La Bandera Regional" nº 57 del 1 de febrer de 1908
 - "Las Noticias" (Barcelona)
 - "La Tribuna" (Barcelona)
 - "La Veu de Catalunya" (Barcelona)
 - "La Vanguardia" (Barcelona)
 - "La Epoca" (Madrid)
 - "El Pais" (Madrid)
 - "El Globo" (Madrid)
 - "España Nueva" (Madrid)
 - "El Radical" (València)
 - "La Revolta" (Barcelona) setmanaria
 - "Metralla" (Barcelona) setmanari
 - "La Rebeldia" (Barcelona) setmanari
 - "El Correo Catalan" (Barcelona)
 - "El Noticiero Universal" (Barcelona)
 - "Diario de Barcelona"
 - "Echo de Paris" (Paris) (petita informació)
 - "El Diario Español" (Buenos Aires)
 - "La Nación" (Buenos Aires)
 - "La Prensa" (Buenos Aires)
- 9 - Diario de Sesiones de Cortes. Congreso de los Diputados, sesión del viernes 24 de enero de 1908; pags 4.147 a 4.157.

- 10 - Diario de Sesiones de Cortes. Senado. Sesión del viernes 24 de enero de 1908, pags 2.908 a 2.920.
- 11 - Diarios de Sesiones de Cortes. Senado. Sesión del sábado 25 de enero de 1908, pags 2.926 a 2.938.
- 12 - Decret aprovat pel Consell de Ministres i signat immediatament pel rei (que segons les informacions extra oficials havia dit a l'enterar-se de la qüestió dels domassos : A este Alcalde que lo fusilen), i publicat a "La Gaceta" el 26 de gener de 1908.

«SEÑOR:

»Han solido bastar los hábitos y sentimientos de los pueblos para normalizar en días de fiesta nacional las muestras ostensibles del necesario vínculo de unánime solidaridad en toda la Monarquía y del común acatamiento que se debe á las personificaciones augustas del Estado. Mas conviene impedir que, á falta de explícito ordenamiento, excepciones reprobables lastimen afectos populares cuya alteza descuella sobre parcialidades y divergencias.

»Con este designio tengo el honor de someter á la aprobación de V. M. el adjunto decreto:

«A propuesta del Presidente de Mi Consejo de Ministros, y de acuerdo con el mismo Consejo, vengo en decretar lo siguiente:

»Artículo 1.º En todos los edificios públicos al servicio del Estado, así civiles como militares, y en los de las Diputaciones, Ayuntamientos y Corporaciones oficiales, ondeará la bandera española desde la salida á la puesta del sol los días de fiesta nacional.

»En las capitales de provincia y en las demás poblaciones donde por costumbre estuviera establecido, se ostentará en los expresados edificios colgaduras durante las horas antes mencionadas, é iluminaciones desde la puesta del sol hasta las once de la noche.

»Art. 2.º Las Autoridades gubernativas, civiles y militares, cuidarán, bajo su responsabilidad, del exacto cumplimiento de los anteriores preceptos.»

- 13 - Declaració de l'Alcalde accidental Albert Bastardas i Sampere sobre la qüestió dels domassos. Gener de 1908
Original a má i còpia a "Arxiu Albert Bastardas i Sampere"
- 14 - Discurs de Sannlehy davant el rei. 10 de març de 1908

«Señor.— Señores:

Habéis demostrado señor, gran interés en venir á honrar un acto, que es el más intenso de la vida municipal de nuestra ciudad; debemos mostraros nuestro más sincero y profundo agradecimiento.

La grandiosa obra de la Reforma de la Barcelona antigua, de la que aun no hace cuarenta años, era por sí solo toda la ciudad, es una obra de gran empuje, sin precedentes en otras ciudades, que no siendo capitales, no han podido contar, como en esta, con el auxilio del Estado.

El Ayuntamiento ha consagrado su inteligencia y actividad, en elaborares ta gran obra, con trabajos incansables por largo espacio de tiempo, y un Banco esencialment catalán, el Banco Hispano Colonial, se ha sentido arrastrado por el amor á la ciudad y ha venido en auxilio del Ayuntamiento.

En la elaboración de este convenio con dicho Banco, han tomado parte todos los concejales en distintas comisiones, los actuales y los que han dejado de serlo, lo mismo que mis ilustres predecesores, y han sido la ponencia y al-

ma del mismo, Abadal, aquí presente, antes concejal y hoy senador, y Bastardas, que forma aún parte de nuestra Corporación municipal y que tengo el

sentimiento, no esté aquí hoy entre nosotros.

Este convenio constituye por sí solo un monumento de estudio y de previsión, y tengo la seguridad que será en el porvenir un documento histórico que honrará la vida municipal de nuestros días.

Dentro breves momentos va á empezar el derribo de seis casas, con sucesiva rapidez, seguirán otras cuatrocientas más, que será necesario derribar para usar esta primera vía, denominada hasta ahora por nosotros solo con el nombre de Vía A.

Confiamos, Señor, con viva y legítima esperanza, fundadas en la vida intensiva de nuestra ciudad, que á esta Vía seguirán las demás y que en plazo relativamente breve, surgirán esas nuevas grandes vías proyectadas, como ha surgido sin apenas habernos dado cuenta y en el espacio de poco más de treinta años, nuestro extenso y grandioso Ensanche, como surge hoy casi por encanto la agregación de hecho de los pueblos vecinos, que al unirse a la urbe madre, vienen en su conjunto á constituir nuestra hermosa gran ciudad.

¡Conciudadans, visca Barcelona!

¡Visca el Rey!

"La Publicidad"

- 15 - Article d'Albert Bastardas titulat "La Reforma" i publicat a "La Publicidad" el 10 de març de 1908. Reproduït a Documents amb el nº 18
- 16 - Editorial de "La Publicidad" del 11 de març de 1908; vegis igualment els diaris següents :
- "España Nueva" (Madrid)
 - "El Poble Català" (Barcelona)
 - "El Liberal" (Barcelona)
 - "La Vanguardia" (Barcelona)
 - "La Tribuna" (Barcelona)
- tots ells a l'"Arxiu Albert Bastardas i Sampere"
- 17 - Editorial de "La Publicidad" titulat "La dimisión del Sr. Sanllehy" el dia 13 de març de 1908 i segurament escrit per Eusebi Corominas.
- 18 - "La Publicidad" del dia 15 de març de 1908
- 19 - "La Vanguardia" explica, que Bastardas ha conferenciat amb Sanllehy en el domicili d'aquest, i li ha entregat una carta notificant-li que per motius de salut no podia fer-se càrrec de l'Alcaldia.
- Però la realitat era que Bastardas no volia mantenir-se a l'Alcaldia, després d'una votació dividida entre republicans i regionalistes, tenint present que la primera Tinència d'Alcaldia la conseguí per votació solidària (de republicans i

regionalistes).

Ara en canvi ha retornat la divisió, i els regionalistes s'han mantingut contra la proposició que censurava Sanllehy.

- 20 - Sobre el Pressupost Extraordinari de Cultura remiteixo a :
- Pressupost Extraordinari de Cultura - Ajuntament de Barcelona, Barcelona 1908
 - Jaume Matas i Tort; "El Presupuesto Extraordinario de Cultura de 1908, del Ayuntamiento de Barcelona, en el marco de la renovación escolar de Cataluña"; Tesis Doctoral inédita. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona.
 - J. Camps i Arboix; "El Pressupost de cultura de 1908. Problema d'actualitat"; Barcelona 1977.
 - Cronologia política de les sessions de l'Ajuntament de Barcelona. volum segon.
- 21 - Article d'Albert Bastardas publicat a "La Publicidad" del dia 29 de març de 1908 i titulat "Campaña Injusta. Reproduït a Documents amb el nº 19.
- 22 - Francesc Puig i Alfonso; En "Recordant coses pasades", pag 41. Barcelona 1934
- 23 - F. Puig i Alfonso; en "Recordant coses pasades"; l'article titulat "La meva conducta en l'afer del Pressupost de Cultura", fou publicat a "La Veu de Catalunya" de data 1 d'abril de 1908. L'article deia :

«La meva conducta en l'afer del Pressupost de Cultura.—Posat pel vot del meus companys a la Comissió de Reforma i Obres, he tingut d'intervenir en el problema plantejat pel pressupost de Cultura i de la meva intervenció, acertada o desafortunada, afortunada o no, digna d'aplaudiment o mereixedora de censura, vaig a parlar-ne clarament, llealment, perquè quedi ben precisada la meva acció en aquesta obra ara de fresc entregada a les disputes de Barcelona.

I en fer-ho, ja per endavant declaro que en exposar i raonar la meva conducta, penso només amb mi i no amb els companys de minoria regionalista que han entès del seu deure seguir-ne una d'oposada: que uns i altres hem treballat a l'impuls d'uns mateixos sentiments i d'uns mateixos ideals; uns i altres perseguim la mateixa finalitat encara que hi marxem per separades vies. I uns i altres tenim com a regionalistes des del punt de vista purament polític, plena llibertat per a obrar segons els dictats de les nostres respectives conviccions.

»Com a individu, doncs, d'una agrupació política lligada pel sentiment de pàtria catalana, formada per catalans de totes idees i opinions, no hi hauria per què explicar la meva actitud en el cas que la firma meva posada al peu del dictamen significués una nova afirmació d'ideals meus, en matèries socials i religioses; però jo a més de regionalista sóc catòlic i és per això, per aquesta condició meva que mai no he amagat ni dissimulat, que he d'explicar no als meus companys de partit, sinó als meus germans de església, la meva conducta.

»Després d'una sèrie d'acords importants en virtut dels quals s'han invertit o s'invertiren en obres de reforma, urbanització i sanejament quantitats que s'acosten als «cent milions» de pessetes, la Comissió de Reforma i Obres va entendre que tenia el deure de destinar mal que fos un rosegó, a les necessitats superiors de la cultura, al nodriment espiritual d'aquesta gran ciutat. Teníem un remanent de l'afortunada conversió del deute, i aquesta quantitat va ésser la base del pressupost extraordinari de Cultura.

»Contra aquest acord en si, independentment de la forma, circumstàncies i modalitats de la inversió, el sectarisme apassionat dels uns, els interessos particulars d'uns altres, lesionats per reformes tributàries de l'Estat que no tenen res a veure amb aquest pressupost i de les quals l'Ajuntament és la primera víctima, han tractat d'explotar el nostre gran defecte nacional, l'«avara povertà dei catalani» i s'ha parlat d'economies i n'han parlat molt especialment homes i diaris, que han callat com uns morts o han defensat directament antics ajuntaments que no han deixat del seu pas altre record que expedients vergonyosos, que dilapidacions extraordinàries, que acords funestíssims per a la hisenda de Barcelona.

»El que s'hagi pogut donar impunement aquest espectacle, ha estat per a la nostra ciutat una gran vergonya. Com volem que Barcelona devingui la gran capital que somiem, la regina del mar llatí, la metròpoli de les terres ibèriques redreçades, si per dins seguim essent gent provinciana, sense amplitud d'ideals, sense entusiasme generós per les empreses ciutadanes?

»Malgrat aquests atacs, malgrat els que s'han basat en el vell sofisme jacobí tantes vegades usat contra l'Eglésia i el culte catòlic, de la primacia dels pobres, dels necessitats, jo he de confessar que estic content, molt content d'haver contribuït a aquest acord, i si una recança em queda és que no hagi pogut ésser major, molt major, la quantitat a aquests fins destinada. Que amb aquest acord m'hi guanyi dificultats, calúmnies, fins disgustos, no es cosa que em sorprengui. Si no haguéssim fet res, ningú no ens hauria combatut.

»Acordada la inversió de l'esmentada quantitat en obres de cultura, venia el problema de la seva distribució. Podia destinar-se tota sencera a escoles primàries, podia destinar-se a obres de cultura metropolitana. Jo vaig treballar perquè s'atenguessin simultàniament les dues necessitats, perquè s'invertís una part a institucions de cultura popular i una altre part a institucions de cultura superior. I la Ponència, per unanimitat, així ho va acordar. Cap de nosaltres no podia oblidar que Barcelona no és una capital de província, sinó la capital de la terra catalana, el centre propulsor de una raça i que necessita per tant aquestes enlairades institucions inseparables de la capitalitat.

»D'aquí la consignació per a Biblioteca Nacional, instrument indispensable per a redimir-nos de l'esclavitud intel·lectual en què segles ha vivim; la de la Universitat Industrial, centre que ha d'ésser d'una gran intensificació i perfeccionament de la nostra producció econòmica; les dels Museus de Belles Arts i de Ciències Naturals; la de l'Orfeo Català, que tant ha fet pel renaixement musical de Catalunya i per a la educació del nostre poble.

»I arribem al problema de les escoles primàries. Que les escoles fossin graduades, que l'instrument de l'ensenyança fos la llengua catalana, que s'instal·lessin en edificis construïts expressament, ens va semblar indiscutible. Però aquestes escoles havia d'organitzarles directament l'Ajuntament com un servei de clavagueres, com els empedrats, com altres serveis essencialment municipals? Jo vaig entendre que havia de defensar resoltament la solució més conforme al sentit tradicional de la nostra terra, això és, la creació d'una junta patronal amb elements que recollint l'esforç de la iniciativa particular hi apliquin els mitjans que l'Ajuntament els lliuri.

»D'altra banda, aquest sistema és el que està més en harmonia amb la doctrina que considera l'ensenyança, no com una funció del poder públic sinó com una funció pròpia de la iniciativa social que les corporacions públiques tenen la missió d'estimular, completar i suplir.

»Ara, que en aqueix patronat, encarregat de les escoles, predominin els regidors de significació radical, que per al càrrec de comissari sigui proposada una persona de sentit també radical, és cosa que ni jo ni cap dels regidors de sentiments catòlics podem evitar; la culpa és dels qui amb la seva passivitat, amb l'incompliment dels seus deures cívics, van deixar elegit més de trenta regidors republicans i molt especialment d'aquells catòlics que per odi a Catalunya o per odi als catalanistes (de tot hi va haver, com de tot hi ha en el cas de ara), van anar a votar les candidatures republicanes. En lliurar l'Ajuntament de Barcelona als republicans, ja s'ho podien pensar que aquests, en governar-lo, no es sotmetrien a la direcció espiritual d'un capítol de canonges.

»I som al problema del caràcter que havia de donar-se a aquestes escoles. Els regidors que formen la majoria de l'Ajuntament, els mateixos que van votar la secularització dels cementiris, la supressió de la festa del Corpus i dels vots de la ciutat, tenen individualment un criteri ben conegut respecte d'això; en las societats polítiques seves, allà on sense limitacions ni atenuants poden manifestar el seu sentir, sostenen escoles primàries i aquestes escoles no són escoles neutres, són escoles tendencioses, són escoles antireligioses, amb un sentit tan estremat algunes d'elles, que fins per llibres de text usen els manuals d'anarquisme de la Escola Moderna.

»En canvi, jo, regionalista de la Ponència, ja he fet esment de les meves conviccions religioses i amb això queda dita la meva plena conformitat amb les doctrines tradicionals, posteriorment en aquest punt recordades pel Cardenal-Bisbe d'aquesta Seu.

»Després d'això no he pas d'explicar en detall les reunions de la Comissió; en tinc prou amb recordar que el dictamen de la Ponència prohibeix tota ensenyança tendenciosa contra la religió, i que estableix, amb tals o quals condicions l'ensenyança religiosa un dia a la setmana.

»Aquesta tasca meva de millorar des del punt de vista religiós l'acció d'aquestes escoles, de disminuir els perjudicis que aquestes escoles poden causar a la vida moral i religiosa de Barcelona, és l'aplicació en el cas concret d'ara de la doctrina dels moralistes catòlics sobre el mal menor, és seguir humilment en la modesta esfera de la meva situació oficial, la conducta de l'Església quan admet el regisme concordatari, la conducta dels catòlics a Rússia, a Irlanda, a Alemanya, en pro de la llibertat religiosa. En tots aquests casos hi ha una situació de fer hostil a la religió, que el catòlic tracta d'eludir o atenuar i per això cerca d'obtenir concessions favorables de mans de qui té potestat per a fer-les, que en uns llocs és un poder personal, en altres una majoria.

»La coeducació, que és una altra de les tares del projecte va ésser també per mi combatuda. Jo no podia negar que les lleis vigents l'estableixen en determinats municipis i que a conseqüència d'això hi ha a Espanya centenars d'escoles públiques mixtes; jo no podia negar que existeixen a Barcelona algunes escoles especials o superiors públiques o privades en què anys ha regeix la coeducació, però jo entenc que la coeducació predisposa a destruir la diferenciació de sexes, tendeix a la hibridació de la dona, a més dels perills morals assenyalats per l'autoritat eclesiàstica. Per això la vaig combatre, aconseguint que dues de les escoles fossin unisexuales i que a les altres dues només com a assaig s'implantés la coeducació.

»Aquesta és tota la meua intervenció en la formació del pressupost de Cultura, aquests els mòbils que l'han guiada. Els qui trobin que hauria acomplert millor els deures que el càrrec i les meves conviccions m'imposen, no evitant tot el que he evitat, no aconseguint tot el que he aconseguit en profit dels meus ideals i de les meves creències; ignoro quins motius tindran per estimar-se més que fos prohibida l'ensenyança de la doctrina i combatudes totes les veritats religioses. Confesso modestament que la meua penetració és insuficient per a descobrir-los. — FRANCESC PUIG I ALFONSO.»

- 24 - El Cardenal Casañas signà el 31 de juliol de 1908 un decret pel qual els redactors i col.laborador, així com els lectors de "El Poble Català" eren ex-comulgats i prohibit el diari als catòlics.
600 subscriptors s'en donaren de baixa.
- 25 - J. Romero Maura, en "La Rosa de Fuego", pag 458 nota 439
- 26 - Miquel Izard , "El segle XIX; Burgesos i proletaris" en Conèixer Catalunya, pag 98 i 99.
- 27 - Vegis els bans de l'Ajuntament de Barcelona en l'anex gràfic
- 28 - J. Romero Maura; "La Rosa de Fuego", pag 435
- 29 - Així ho expliquen Puig i Alfonso, en "Recordant cose pasades", J. Mates i Tort en la seva tesi doctoral mencionada, i Romero Maura en "La Rosa de Fuego".
- 30 - Document extret del llibre "Recordant coses pasades" de F. Puig i Alfonso.
- 31 - Editorial de "La Publicidad" del dia 6 de maig de 1908 titulat "Contra la cultura y contra la Ciudad".
- 32 - Editorial de "El Poble Català" del dia 6 de maig de 1908, titulat "Conducta incalificable".
- 33 - Publicat a "El Poble Català" el dia 7 de maig de 1908
- 34 - Les comissions que anaren a l'Ajuntament foren :
- Junta Municipal Republicana
 - Centre Republicà de la plaça del Teatre
 - Centre Nacionalista Republicà de Barcelona
 - Cooperativa Protectora Ratés
 - Centre Nacionalista Republicà de Sant Gervasi
 - Centre de Propietaris de Sant Gervasi

- Sang Nova d'Hostafrancs
 - Avenç Nacionalista Republicà de Sant Andreu
 - Centre Nacionalista Republicà de Sant Martí de Provençals.
 - Centre Nacionalista Republicà de Gràcia.
 - Comité Republicano Federalista
 - Círculo Republicano Progresista.
- 35 - Els diputats presents foren : Vallès i Ribot, Amadeu Hurtado, Joan Moles, Eusebi Corominas, Emili Junoy, Jaume Carner, J. Rodés, i Torres Sampol.
- Vegis també pels debats i parlaments la Cronologia política de l'Ajuntament.
- 36 - Davant la possibilitat de que Sanllehy -pressionat pels detractors polítics dels projecte-, acceptés de suspendre'l, "els parlamentaris solidaris es cregueren en el cas d'haver d'intervenir des del moment que s' anunciaven mesures de tipus excepcional en detriment d'un acord municipal adoptat amb totes les garanties de legalitat. A l'efecte es reuniren en el domicili de Vallès i Ribot, Corominas (E), el duc de Solferino, Garriga i Massó, Carner, Cambó, De Buen, Junoy, Jover, Girona, Rusiñol, (Albert), Milà i Camps, Puig i Cadafalch, Calvet, Ferrer-Vidal, Hurtado, Marquès d'Alella i Farguell; estaven representats Salvatella, Llari, Nougués, Moles, Rodés, Miró i Trepal, Suñol (Ildefons), i Bertran i Musitú. S'excusaren Sicars, Junyent, Bordas, i el Marques de Camps. En la deliberació es manifestaren : Puig i Cadafalch, favorable al Projecte, menys en el referent a la base quinta, opinà que no s'havia de visitar a l'alcalde, sostenint el duc de Solferino el mateix punt de vista. Cambó digué que si el Pressupost de Cultura no el satisfecia en la seva totalitat, era intangible si no es volia vulnerar l'autonomia municipal; per tant , fet públic aquest criteri, no cali fer res mes de moment. De Buen exposà que si a Madrid el Pressupost de Cultura havia inspirat recel i oposició, era per la base sobre l'ensenyament en català. Carner, partidari del Projecte sense reserves de cap mena, cregué també que no calia fer el joc als contraris; valia més que les visites de protesta o advertiment, estar atent per defensar el fur municipal, si el cas venia. I així amb molt bon sentit s'acrodà".
- Vegis J. Camps i Arboix, "El Pressupost de cultura 1908.." pag. 46.

- 37 - vegis Cronologia política de les sessions de l'Ajuntament.
- 38 - "La Publicidad" del dia 9 de maig de 1908
- 39 - Editorial de "La Publicidad" publicat el dia 16 de maig de 1908 :

LA CUQUERIA DEL SR. SANLLEHY

Y continúa el Sr. Sanllehy en la Garriga sin que se haya decidido á presentar la dimisión de su cargo. Como si nada hubiera transcurrido, como si la ciudad en peso no se hubiera levantado en señal de protesta y como si toda la Corporación municipal no se hubiera sentido herida en su dignidad al suspender el alcalde de real orden la base quinta, continúa el Sr. Sanllehy sin dar señales de vida, acariciando, quizá, íntimamente la idea de poder empuñar de nuevo la vara de alcalde tomando asiento en el mullido sillón presidencial.

¿Pero qué esperanza alimenta el señor Sanllehy? Los concejales anuncian que si el Sr. Sanllehy se presentase un día en el salón de sesiones lo abandonarían inmediatamente en ostensible manifestación de protesta y uno ó cinco votos de censura se darían á diario contra ese alcalde de real orden que tuvo el atrevimiento de suspender un acuerdo de la Corporación municipal, sin demandar esta medida, que jamás puede ser justificada, la opinión de la ciudad.

No obstante, el Sr. Sanllehy, quiere volver á la Alcaldía. No sabe este pequeño caballero, cuyos pasos menudos acusan la psicología de un carácter, su idiosincrasia, tener un gesto, una actitud gallarda, un rasgo de energía que le facilitara una retirada un poco honrosa en la medida que cabe en su acción nada digna. Titubea, siendo víctima de mezquinas pasioncillas.

Abandonar la vara representa para el Sr. Sanllehy uno de los mayores y más estupendos sacrificios. Se agarra á ella como si á un hombre débil se le arrancara su más firme sostén. El Sr. Sanllehy no aspira á ser un opulento caballero, ni ha demostrado poseer aquella generosidad y liberalidad, patrimonio principal de próceres y magnates que por su riqueza ó por su saber consideran inferior á su categoría cuantos honores puedan obtener de los humanos. Los aceptan por deferencia ó los abandonan con nobleza.

En esta aristarquía hay algo de grandeza y todo acto de majestad—que sea majestuoso—merece respeto. Pero estas miserias—como las del Sr. Sanllehy—hacen sonreír con benevolencia. El más humilde de los hombres puede hoy superar en grandeza de espíritu al Sr. Sanllehy, quien únicamente conseguirá, al pasear desde hoy por las Ramblas, despertar sonrisas de conmiseración.

Busca el Sr. Sanllehy una ocasión propicia para poder colarse meramente en la Alcaldía y dos se le presentan que quiere aprovechar y que aprovechará si nuestros ediles dormitan. Una de estas ocasiones se la ofrecen los comisionados de la ciudad de Toulouse que vienen á devolver la visita que Barcelona les hizo. Otra se la brinda D. Alfonso que junto con el Sr. Maura quiere asistir á las fiestas del Centenario de D. Jaime.

El Sr. Sanllehy estuvo en Toulouse, presidiendo á los comisionados de Barcelona. Recibió allí agasajos y ovaciones como alcalde de nuestra ciudad. El Sr. Sanllehy figuróse que estas ovaciones iban dirigidas á su personalidad. Y ahora cuando vengan los comisionados de la ciudad francesa piensa el Sr. Sanllehy presentarse radiante y espléndido, confiando no recibir desaire de los concejales barceloneses que querrán evitar enojoso espectáculo á los huéspedes extranjeros.

El Sr. Sanllehy pensando en esta jugareta dice que se restrega las manos con satisfacción.

Pero nosotros no creemos, no podemos creer que nuestros concejales sean tan cándidos que se sometan á representar tan triste papel. Nuestros concejales recordarán, sin duda, que en ciertos memorables sucesos la ciudad de Toulouse echó á un alcalde que se había puesto en pugna con la opinión. De modo y manera que nuestros amigos los franceses no se han de extrañar que ahora Barcelona haga lo que ellos también hicieron, y hasta como buenos demócratas es justo aplaudan la actitud de los concejales rechazando á un alcalde que atropelló los derechos municipales.

Por si fuéramos malogrado este intento el Sr. Sanllehy confía en la llegada de don Alfonso. Viene un rey y se encuentra al frente del Ayuntamiento accidentalmente un alcalde republicano. Preséntase un conflicto. Algunos regionalistas, adictos á las instituciones, tratan de parlamentar con

el Sr. Maura para solucionar la situación. Y entonces preséntase el Sr. Sanllehy como áncora de salvación, recibiendo las emociones de la política.

Estas son las bellas ilusiones que acaricia el Sr. Sanllehy. ¿Consentirán los concejales republicanos y autonomistas que estas esperanzas se conviertan en realidad, permitiendo que pueda continuar desempeñando su cargo un alcalde que atropelló sus derechos? ¿Qué fuerza moral tendrían nuestros concejales si aceptaran sumisos y con imposición á una persona contra la cual formularon con energía un voto de censura?

- 40 - "Joan d'Avinyó" (J. Pous i Pagès), això ho declarava en un article publicat a "El Poble Català" i titulat "Tasca", el 20 de maig de 1908.
- 41 - L'informe de l'Ajuntament de Barcelona és aprovat en la sessió del dia 21 de maig de 1908
- 42 - J, Lluhí i Rissech en un article publicat a "El Poble Català" titulat "Nacionalisme Fonamental" escrivia, que "els vells partits caciquistes aprofiten la vigent crisi de la política de Catalunya. A Barcelona apoen l'acte d'en Sanllehy contra els acords de l'Ajuntament. A la Diputació provincial són els àrbitres de ls votacions i tenen la presidència d'una Comissió. I des de Madrid treballen ardidament l'incorporació de l'element conservador català a l'obra d'en Maura".
La data del diari és 26 de maig de 1908
- 43 - Article de "El Poble Català" titulat "L'Arcalde contra l'Ajuntament; En Sanllehy a l'Arcaldia". publicat el dia 28 de maig de 1908.
- 44 - "La Publicidad" del dia 28 de maig de 1908
- 45 - "El Poble Català" del 31 de maig de 1908
- 46 - "El Poble Català" del 31 de maig de 1908
- 47 - Consultat el "Archivo Historico Nacional" de Madrid a on hi ha la documentació entre Govern-Governadors, secció de Governació; lligalls sobre Ajuntaments, Serie 25-A nº 2 titulades "Elecciones, Alcaldes, Ayuntamientos, 1908-1909", i series: 9-A nº dels 53 a 70 titulades "Ayuntamientos por provincias 1907-1909"; i la series 25-A nº 4 titulats " Ayuntamientos -circulares 1907-1909", sense trobar-hi cap classe de documentació ni referencia a aquesta qüestió.